

SZÍNHÁZ

A MAGYAR SZÍNHÁZI TÁRSASÁG FOLYÓIRATA

DRÁMAMELLÉKLET • 1999. október

Shakespeare HAMLET DÁN HERCEG TRAGÉDIÁJA

Fordította: Nádasy Ádám

SZEREPLŐK

CLAUDIUS, Dánia királya
GERTRUD királyné, Claudius felesége, Hamlet anyja
HAMLET, Dánia hercege, az előző király fia, Claudius unokaöccse

SZELLEM, Hamlet apjának szelleme

POLONIUS, állami főtanácsos
LAERTES, a fia
OPHELIA, a lánya
REYNALDO, Polonius alkalmazottja

HORATIO, szegény diák, Hamlet barátja

ROSENCRANTZ } udvari emberek, Hamlet régi
GUILDENSTERN } iskolatársai

VOLTEMAND } kormánytanácsosok, Norvégiába
CORNELIUS } küldött követek

OSRIC, udvaronc
NEMESÚR az udvarból

MARCELLUS, tiszt }
BERNARDO, tiszt } a király testőrségének tagjai
FRANCISCO, katona }

ELSŐ SZÍNÉSZ, a betétdarabban SZÍNÉSZ KIRÁLY
SZÍNÉSZ KIRÁLYNÉ
BEVEZETŐMONDÓ
LUCIANUS

SÍRÁSÓ
A SÍRÁSÓ CIMBORÁJA
PAP

FORTINBRAS, norvég herceg, az előző norvég király fia
SZÁZADOS Fortinbras seregében
ANGOL KÖVET

Urak, hölgyek, katonák, hajósok, szolgák, küldöncök, kíséret.
Történik Helsingörben, a dán királyi udvarban és környékén

ELSŐ FELVONÁS ELSŐ SZÍN

*A helsingöri vár bástyája.
Jön Francisco és őt áll. – Jön Bernardo*

BERNARDO Ki az?
FRANCISCO Előbb te mondd meg! Állj! Halljam: ki vagy?
BERNARDO Éljen a király!
FRANCISCO Bernardo?
BERNARDO Ó.
FRANCISCO Pontos vagy, itt a váltás ideje.
BERNARDO Most ütött éjelet. Menj, Francisco, aludj.
FRANCISCO Köszönöm, rám fér. Iszonyú hideg van, és nekem szúr a szívem.
BERNARDO Nyugodtan telt az őrég?
FRANCISCO Egér se mozdult.
BERNARDO Jó éjszakát.
FRANCISCO Ha látod Horatiót és Marcellust, a társaimat, szólj, hogy jöjjenek már.
BERNARDO Azt hiszem, hallom őket.

Jön Horatio és Marcellus

HORATIO Jó hazafiak. Állj, ki vagy?
MARCELLUS Dán alattvalók.
FRANCISCO Kívánok jó estét.
MARCELLUS Neked is, közlegény. Ki váltott föl?
FRANCISCO Bernardo van helyettem. Jőjszákát. (El)
MARCELLUS Hahó, Bernardo!
BERNARDO Ki van ott? Horatio?
HORATIO Egy darabja. (Kezét nyitja)
BERNARDO Na, üdv, Horatio, üdv, jó Marcellus.
HORATIO Mondd, ma is megjelent az a... dolog?
BERNARDO Nem láttam semmit.
MARCELLUS Horatio szerint csak képzelődünk: nem hajlandó igaznak elfogadni, hogy borzalmasat láttunk, kétszer is. Ezért kértem, hogy tartson ma velünk, örködjünk együtt egész éjszaka, hogy ha megint jönne a látomás, elhiggye végre, és szólítsa meg. A fenét, úgyse jön.
HORATIO Na, ülj csak le, hadd ostromoljuk füled sáncait, hátha leomlanak, és elhiszed, hogy kétszer láttuk már.
HORATIO Jó, leülünk, és meghallgatjuk Bernardo meséjét.
BERNARDO Múlt éjszaka, mikor ott főtt az a nyugati csillag odáig ért a fényes égi úton, ahol most izzik, Marcellus meg én (az óra éppen egyet–

Jón a Szellem

MARCELLUS Várj, maradj csöndben! Nézd, itt jön megint.
BERNARDO Pont olyan, mint a most meghalt király.
MARCELLUS Te művelt vagy, beszélj, Horatio!
BERNARDO Mint a király! Ugye, Horatio?
HORATIO Igen. Belém nyilall a félelem.
BERNARDO Egy szóra vár.
MARCELLUS Kérdezd, Horatio!
HORATIO (a Szellemben) Mi vagy te, aki bitorlod

és bitorlod a hősi alakot,
melyben az eltemetett dán király járt valaha? Az égre mondom: szólj! Megbántódtott.

MARCELLUS Látjátok? Elvonul.
BERNARDO Maradj, beszélj; követelem: beszélj!

Szellem el

MARCELLUS Elment, nem válaszol.
BERNARDO Horatio, sápadt vagy, és remegsz. Ugye hogy több, mint pusztá képzelet? Mit gondolsz róla?
HORATIO Isten látja lelkemet, hogy el se hinném, ha nem volna rá hiteles tanú a két szemem.

MARCELLUS A királyra hasonlít.
HORATIO Mint te saját magadra.

Ilyen páncélt viselt, mikor kiállt a nagyravágó norvég ellenében; ilyen zord arccal verte szét a jégen a szánon futó lengyel hadakat. – Nagyon furá.

MARCELLUS Így jött már kétszer, halál pontosan, és elvonult az örhelyünk előtt.

HORATIO Hogy konkrétan mi ez, azt nem tudom, de tágabb összefüggésben, szerintem, valami új, országos bajt jelez.

MARCELLUS Na, üljünk le; mondja meg valaki, mért kell nekünk szigorú örködéssel a lakosságot éjjel is figyelni. Mért öntenek rézagyúkat naponta, és hozzák be a hadianyagot? A hajócsokot mért kényszerítik gyötrelmes munkára vasárnap is? Mi készül itt, hogy izzadó rohamban az éj s a nap váltítve robotol? Tudja ezt valaki?

HORATIO Megmondom én. A szóbeszéd szerint a volt királyt (kinek alakja megjelent nekünk), mint tudjátok, a norvég Fortinbras mértéktelen győzelmi vágytól üzve párbajra hívta; és az öreg Hamlet (akit hősként tisztelt a fél világ) megölte Fortinbrast. Úgy szólt az alku – pecséttel és lovagi esküvel –, hogy a vesztes az életével együtt országa egy részét is elveszíti. A mi királyunk is, arányosan, egy országrészt tett föl: s a jog szerint ezt Fortinbras vehette volna el, ha győzött volna – így viszont az ő országrésze került ilyen jogon az öreg Hamlethez. Na, erre most a forrófejű ifjabb Fortinbras összekapart ott fönt, Norvégiában egy csapatot elszánt kalandorokból: ők lesznek számára a nyersanyag,

melyből tervét kifőzi; mégpedig (ahogy kormányzatunknak már világos), hogy visszavegye tőlünk nyers erővel és kényszerrel az összes tartományt, mit apja elveszített. Énzerintem ez az oka, hogy annyit dolgozunk, hogy folyton örködjünk; ez indokolja országszerte a duhódt készülődést. Alighanem ez lesz a magyarázat. Nem is csoda, hogy ez a rémalak olyan fegyvert visel, mint a király, aki körül e háborúk forognak. Lelki szemünkbe hintet poszem ez. Amikor Róma még fennen virágzott, Julius Caesar bukása előtt, a sírok megnyíltak, és lepedős lakóik vinnyogva járták Róma tereit; tűzcsövás csillagok, véres esők, foltok a Napban; és a nedves csillag, mely igazgatja Neptun birodalmát, úgy elfogyott, mint világvégekor. És éppen ilyen haljós jeleket (melyek közelgő bajok hírhözói, a katasztrófa előhangjai) – ilyet mutat most a föld és az ég vidékünknek és honfitársainknak.

Jón a Szellem

Csend! Nézzetek csak, itt jön már megint.
Elé állok, ha meg is öl.

A Szellem széttárja a karját

Megállj!
Ha van hangod, ha képes vagy beszélni, szólj hozzám!
Ha volna bármilyen tisztas teendő, mellyel megadhatom nyugalmadat, szólj hozzám!
Ha ismered hazád véstes jövőjét, mely – ha megtudjuk – elkerülhető, hát szólj!
Vagy ha a föld mélyébe összehordtál éleled során rablott kincseket, és azért jársz kísértet módra itt, szólj róla, ne menj el!

Megszólat a kakas

Tartsd föl,
Marcellus!
MARCELLUS Hogyan? A lándzsámmal szúrjak bele?
HORATIO Igen, ha nem áll meg.
BERNARDO Itt van.
HORATIO Itt van.

Szellem el

MARCELLUS Elment. Megbántjuk ezt a felséges... izét, ha itt erőszakoskodunk vele. Ő sérthetetlen, mint a levegő, a döfködésünk üres handabanda.
BERNARDO Már majdnem beszélt, mikor a kakas szólt.
HORATIO Akkor eliszkolt, mint a bűnös lélek, ha szólítja a törvény. Azt beszélük, hogy a kakas, a hajnal trombitája, fennkölt és tiszta hangú szólamával

ébreszti a napistent, és szavára a vízben, tűzben, földben, levegőben bolyongó szellemek sietve térnek szálláshelyükre. És hogy ez igaz, az iménti jelenség bizonyítja.

MARCELLUS
Eltűnt, mert kukorékolt a kakas. Mondják, hogy amikor közeledik az Üdvözítő születése napja, a kakas egész éjjel énekel. Olyankor – állítólag – nincs kísértet, tiszták az éjszakák: se ártó csillag, se boszorkány, se tündér nincs hatással, oly szent és magasztos az az idő. Hallottam én is; részben hiszem is. De nézd, a hajnal vörös köpenyében ott jár kelet felől a dombokon. Elég az örködésből; azt javaslom, meséljük el az itt látottakat az ifjú Hamletnek – lefogadom, hogy őhozza majd szól a néma szellem. Benne vagytok, hogy közöljék velem, szív és szolgálat parancsa szerint?

MARCELLUS
Én egyetérték, és azt is tudom, hogy hol találjuk meg ma délelőtt.

Mind el

MÁSODIK SZÍN

A palota nagyterme.

Jón Király, Királyné, Voltemand, Cornelius, Polonius, Laertes, Hamlet (feketében), tanácsosok, mások

KIRÁLY
Bár friss még az emléke drága bátyánk, Hamlet halálának, s úgy illenék, hogy szívünk gyászt viseljen, s földjeink nagy, közös homlokát bánat redőzze – a józan ész az érzelmet legyűri: míg őrá bölcs bánattal gondolunk, már megemlékezünk magunkról is. Ezért döntöttük el, hogy nőül vesszük volt sógornómat, immár hitvesünket, e háborús királyság özvegéjét; s a boldogságot mintegy visszafojtva, hol csillog, hol könnyben úszó szemmel, örülve gyászban, sírva esküvőn, egyensúlyozva kéj és kín között elvettük őt. Ehhez nem nélkülöztük az önök bölcs és bőkezűn adott tanácsait. Köszönet mindenért. Menjünk tovább. Az ifjú Fortinbras (talán mert rosszul méri föl erőnket, vagy drága bátyánk halála nyomán azt gondolja: az ország összeomlik) saját fölényről ábrándozik, örökké zaklat minket és üzenget, hogy adjuk föl a tartományokat, amik az apjáról – a jog szerint – vitéz bátyámra szálltak. Róla ennyit. Mármost azért kérttem önöket, mert ími fogunk a norvég királynak, ki nagybátyja az ifjú Fortinbrasnak, rokkant öreg, és nyilván mit se hall unokaöccse tervéről; megírjuk, hogy tiltsa meg az új adók szedését, a toborzást, végtére is az ő alattvalói. Elküldjük tehát önt, Voltemand, és önt, Cornelius, az öreg norvéghoz üdvözlötünkkel; csak annyi felhatalmazást adunk, hogy megbeszéljék mindazt a királlyal, amennyit ez az írás felölél.

Röptíse útjukon a kötelesség.
CORNELIUS és VOLTEMAND
A szolgálat a legszebb kötelesség. Kétségtől. Szerencsés jó utat.

Voltemand és Cornelius el

No és, Laertes, mi újság veled? Egy kérdésről volt szó: mi az, Laertes? Ha bárki okkal szól a dán királyhoz, az meghalljuk. Mit kérsz, kedves Laertes? Még ki se mondatd, én már megadom. A fej sincs jobban összhangban a szívvel, a kéz se szolgál fűrgébben a szájnak, ahogy a dán trón atyádnak segít. Laertes, mit kívánsz?

LAERTES
Felséges úr, engedjem meg Párizsba visszamennem, mert bár örömmel jöttem Dániába, hogy koronázásán jelen legyek, bevallom: most, hogy tisztet lórtam, a vágyaim megint Párizsba húznak – kérem, hogy kegyesen bocsásson el. Apád tud erről? Szólj, Polonius! Felség, szívós munkával kifacsart egy kelletlen jóváhagyást belőlem. A kérését így megpecsételtem.

KIRÁLY
POLONIUS
KIRÁLY
Adj, kérek, engedélyt, hogy elutazzon. Élvezd csak, Laertes, az ifúságot, tehetésed és vágyaid szerint. De te, Hamlet öcsém, sőt már fiam – Édes öcséd és keserű fiad.

Mért vagy még mindig felhőbe borulva? Dehogy, felség, sok is nekem a napfény. Hamlet, vedd le az éjfekete színt, és nézz barátit szemmel Dániára. Nem kell örökké, szemedet lesütve, hős apádat keresni lent a porban. Hisz köztudott, hogy meghal, ami él: mulandóságból öröklébe tér. Igen, felség, ez köztudott.

HAMLET
KIRÁLYNÉ
HAMLET
HAMLET
Ha így van, mért látszik furcsának a te szemedben? „Látszik”, felség?... Az is! Nekem nincs „látszik”.

Se ez a sötét köntös, jó anyám, se a szokásos komor gyászruhák, se erőltetett sóhajok szele, nem, se a szemek áradó folyói, se elgyötört arcok mutogatása – a bánat semmilyen jele, alakja engem ki nem fejez. Ez csupa látszat, mert ilyesmit el lehet játszani. De bennem az van, amit sose látnak – a többi: disz, csak kellette a gyásznak. Megindító, és tiszta szívre vall, Hamlet, hogy apádat őszintén gyászolod, de apád is elvesztett egy apát, és az a sajátját – utódaik fiú dolga, hogy egy darabig sirassák őket. No de makacsul kitarítani a gyászban: ez bizony eretnek csökönység, férfiatlan; az éggel dacoló jellemre vall, erőtlenség, türelmetlen észre és iskolázatlan gondolkodásra. Amiről tudjuk: meg kell lennie, és köztudott, közönséges dolog, azt mért kell durcás szembeszegüléssel szívünkre venni? Ez sértés az éggel, a halottal, a természettel szemben, amelyben mindig meghal az apa, s amely a legelső halottól fogva

	a ma meghaltig csak azt hajtogatja, hogy „így kell lennie”. Hát dobd a földre a természetlen gyászt, végy minket úgy, mint új apádat; lássa a világ, hogy trónunkhoz legközelebb te vagy, s mint legédesebb apa a fiát, én nem kevésbé példás szeretettel halmozlak el. De azt a tervedet, hogy Wittenbergbe visszamenj tanulni, nos, azt sajnos nem tudjuk támogatni; nagyon kérünk, gondold át, és maradj féltőn gondoskodó szemünk előtt mint főemberünk, rokonunk, fiunk. Ne hagyj anyádat könyörögni, Hamlet. Tedd meg, hogy itt maradsz, és nem mész Wittenbergbe.	De hogyhogy itt vagy Wittenbergből, mondd?
	Úgy tesztek, asszonyom, ahogy kívánja. Na, ez már kedves, okos felelet. Légy itthon, velünk. – Menjünk, asszonyom.	(<i>Marcellushoz</i>) Marcellus! Jó uram. Üdvözöllek. (<i>Bernardóhoz</i>) Jó estét neked is. – (<i>Horatióhoz</i>) De tényleg, hogyhogy itt vagy Wittenbergből? Lógok az iskolából, jó uram. Az ellenséged se mondjon ilyet, és te se bántsd azzal a fülemet, hogy rábizol egy önmagadra nézve kínos beismerést. Nem vagy te lógós. Szóval, mi dolgod van itt Helsingörben? Majd megtanítunk inni, amíg itt vagy. Fenség, látni akartam apád temetését. A diáktársunkkal nem gyönyölünk! Talán inkább az anyám esküvőjét. Hát tény, fenség, az is megvolt hamar. Így gazdaságos. A halotti trórról a maradék jó volt az esküvőn. Lássam inkább gyilkosomat a mennyben, csak azt a napot ne, Horatio. Apám – mintha látnám apámat – Hol, fenség?
KIRÁLYNÉ	Hogy Hamlet ilyen szépen egyetért, a szívem mosolyog. Erre iszunk, és ahányszor koccint a dán király, a nagyágyú dörögjön föl az égre, hogy áldomáskor odafönt a félék visszhangozzák a dörgést. Mehetünk.	Horatio. Láttam őt egyszer: nagyszerű király volt. Igazi férfi, mindig, mindenütt; ilyenrel többé nem találkozom. Fenség, azt hiszem, tegnap láttam őt. Láttad? Kité?
HAMLET KIRÁLY		Fenség, apádat, a királyt. Apámat, a királyt? Tartsd feken az ámuldozásodat figyelmes füllel, míg előadom – e két ember tanúszkodása mellett – ezt a csodát. Úristen, mit beszélsz? Két egymás után következő éjtel Bernardo Marcellusszal örködött; éjfel után, üres, halotti csendben a következő történt: egy alak, mint jó apád, talpig fölfegyverezve, megjelenik, és büszke lassusággal előtűk elmegy. Háromszor vonult el riadt és rettegő szemük előtt egy karmyújtásnyira, miközben ők a félelemtől kocsonyává válva csak állnak, meg se szólítják. A dolgot aztán velem közölték nagy titokban, úgyhogy hamadnap csatlakoztam én is; és szóról szóra úgy, ahogy mesélték, abban a percben és olyan alakban jön a jelenség. Ismertem apádat – egyformák, mint a két kezem.
	<i>Fanfár. Mind el, kivéve Hamletet</i>	De hol volt? Fenség, a bástyán, ahol örködünk. És nem szólatatok hozzá? Én igen, de választ nem adott. Illetve egyszer a fejét fölemelte, s valahogy úgy mozdult meg, mint aki szólni fog. De pont akkor a kakas kukorékol, és erre a jelenség összerendez, és eltűnt előlünk. Nagyon fura. Fenség, az életemre: színgaz. Úgy véltük, szolgálati kötelesség, hogy tudassuk veled. Jól van, fiúk. – Azért nyugtalanít... Ma éjjel is ti vagytok? Mi vagyunk.
HAMLET	Hogy mért nem olvad szét a mocskos húsom, és bomlik cseppjeire, mint a gőz? Vagy engedné az Örökkévaló az öngyilkosságot! Ó, Istenem! Milyen sivár, értelmetlen, üres a világ minden dolga a szememben! Pfüj, undorító! Elgazosodott, burjánzó kert, ahol magvát érleli a bűdös gyom. Hogy idáig jutottunk! Csak két hónapja halt meg – annyi sincs – kiváló király – hozzá képest ez, mint Apollóhoz képest egy szatír. Anyámat úgy szerette, még a szélnek se engedte, hogy arcát túl erősen simítsa végig. Mért muszáj nekem ezekre emlékezni? És anyám úgy csüngött rajta, mint az éhező, örök étvágyggyal; egy hónapra rá – ne tudjam – állhatatlanság, nőnemű vagy! – egy szűk kis hónap; még el se kopott a cipő, melyben apámat tetteme, mint Niobé, zokogva – igen, ő – de hát az értelmetlen állat is tovább siratná – nagybátyámhoz ment, apám öccséhez – aki úgy hasonlít apámra, ahogy Herkulesre én. Egy hónap telt el, mikor még a só ki sem tisztult vörösre sírt szeméből, és férjhez ment. Ez bűn, ez a sietség! A meggyalázott ágyba így rohanni! Nem jó, és semmi jóra nem vezet. De szenvedj, szívem, mert hallgatni kell.	Horatio. Láttam őt egyszer: nagyszerű király volt. Igazi férfi, mindig, mindenütt; ilyenrel többé nem találkozom. Fenség, azt hiszem, tegnap láttam őt. Láttad? Kité? Fenség, apádat, a királyt. Apámat, a királyt? Tartsd feken az ámuldozásodat figyelmes füllel, míg előadom – e két ember tanúszkodása mellett – ezt a csodát. Úristen, mit beszélsz? Két egymás után következő éjtel Bernardo Marcellusszal örködött; éjfel után, üres, halotti csendben a következő történt: egy alak, mint jó apád, talpig fölfegyverezve, megjelenik, és büszke lassusággal előtűk elmegy. Háromszor vonult el riadt és rettegő szemük előtt egy karmyújtásnyira, miközben ők a félelemtől kocsonyává válva csak állnak, meg se szólítják. A dolgot aztán velem közölték nagy titokban, úgyhogy hamadnap csatlakoztam én is; és szóról szóra úgy, ahogy mesélték, abban a percben és olyan alakban jön a jelenség. Ismertem apádat – egyformák, mint a két kezem.
	<i>Jön Horatio, Marcellus, Bernardo</i>	De hol volt? Fenség, a bástyán, ahol örködünk. És nem szólatatok hozzá? Én igen, de választ nem adott. Illetve egyszer a fejét fölemelte, s valahogy úgy mozdult meg, mint aki szólni fog. De pont akkor a kakas kukorékol, és erre a jelenség összerendez, és eltűnt előlünk. Nagyon fura. Fenség, az életemre: színgaz. Úgy véltük, szolgálati kötelesség, hogy tudassuk veled. Jól van, fiúk. – Azért nyugtalanít... Ma éjjel is ti vagytok? Mi vagyunk.
HORATIO	Üdvözlét, fenség!	
HAMLET	Üdvözlét – te vagy?!	
HORATIO	Horatio! Vagy talán rosszul látok? Én vagyok, fenség, legszegényebb szolgád.	
HAMLET	Barátom vagy; a szolgád én vagyok.	

HAMLET Páncélban, azt mondd?
 MIND Páncélban, igen.
 HAMLET Tetőtől talpig?
 MIND Fenség, a feje búbjáig.
 HAMLET Akkor nem láttatok az arcát?
 HORATIO De, mert a rostélyát föltolva hordta.
 HAMLET Hogy nézett, komoran?
 HORATIO Inkább szomorú volt, mint haragos.
 HAMLET Sápadt vagy vörös?
 HORATIO Nagyon sápadt.
 HAMLET És folyton rátok nézett?
 HORATIO Állandóan.
 HAMLET Ott kellett volna lennem.
 HORATIO Megzavarodtál volna.
 HAMLET Azt hiszem.
 HAMLET Soká maradt?
 HORATIO Míg kényelmesen százig számolunk.
 BERNARDO és MARCELLUS
 HAMLET Tovább, tovább.
 HORATIO Mikor én láttam, nem.
 HAMLET A szakálla, az
 HORATIO Mint amilyenek életében láttam,
 ezüstös-fekete.
 HAMLET Én is jövök ma éjjel,
 hátha járkál megint.
 HORATIO Biztos, hogy fog.
 HAMLET Ha hős apám alakját ölti föl,
 én megszólitom, még ha a pokol
 bömbölné is, hogy hallgassak. Barátok,
 ha eddig sikerült titkolnotok,
 hallgassatok továbbra is felőle;
 és bármi történik ma éjszaka,
 a nyelvek soha ne tudjon róla.
 Köszönöm, hogy szerettek. Isten áldjon.
 A bástyán lesztek tizenegy után.
 MIND Fenség, öröm, hogy szolgálunk neked.
 HAMLET Hogy szerettek. Mint én is. Menjete.

Horatio, Marcellus, Bernardo el

Apám szelleme – fegyverben! Itt baj van.
 Valami gaztett. Csak már lenne éjfé!
 Addig ül nyugton, lelkem. A gonoszság
 napfényre jön, leplezze bár egy országot.
 (El)

HARMADIK SZÍN

Szoba Polonius házában. Jön Laertes és Ophelia

LAERTES A holmim a hajón van. Ég veled.
 Húgocskám, ha a szelek kedvezőek,
 és jámak a hajók, hát ne aludj:
 halljak felőled.
 OPHELIA Nem kell mondanod.
 LAERTES És kérlek, Hamlet udvarolgatását
 tekintsd szeszélynek, játszi lobbánásnak,
 friss ibolyának az ifjú tavaszban,
 mely gyors, édes – de hervad is hamar,
 egy percnyi illat, kis szórakozás,
 de nem több.
 OPHELIA Semmi több?
 LAERTES Többre ne tartsd.
 Az ember nemcsak súlyában gyarapszik,
 de ahogy épül testünk temploma,
 úgy gyarapszik a lélek és az ész
 szolgálata belül. Most talán szeret,
 és nem szennyezi hátsó gondolat
 szándéka tisztaságát. De vigyázz:

ő nagy ember, nem dönthet egyedül.
 Megkötöti őt, hogy hova született;
 nem cselekedhet úgy, mint a közember,
 saját feje szerint, mert választásán
 a teljes állam egészsége múlik.
 Döntését összhangba kell hoznia
 annak a testületnek bölcs szavával,
 amelynek feje: ő. Ha azt mondja: szeret,
 légy okos, és pont annyit higgy belőle,
 amennyit ő, sajátos helyzetében,
 valóra válthat – nem többet tehát,
 mint amit Dánia majd elfogad.
 Mérd föl, hogy jó híredből mit

veszthetsz,
 ha mindent elhiszel, amit dalol,
 vagy megszedülsz, és kincsesházadat
 toladokása előtt megnyitod.
 Vigyázz, Ophelia, nagyon vigyázz:
 maradj hátra érzelmeid mögött,
 kívül a vésszes vágy lőtávolán.
 Tékozló lesz a legszerényebb lány is,
 ha szépségét a Holdnak földedi.
 A tisztát is sújtja a rágalom.
 A hernyó bizony gyakran rágja le
 a friss bimbókat még nyílás előtt,
 s a fiatalság gyenge harmatában
 könnyen terjed a ragályos penész.
 Vigyázz tehát: óvjon a félelem.
 Az ifjúság lázad és féktelen.
 A tanításod, mint szigorú ór,
 vigyázz majd szívemre. De, drága bátyám,
 ne tégy úgy, mint az álsvényi prédikátor,
 aki nekem sziklás ösvényt mutat,
 míg ő maga pöffteget élvezettel
 a gyönyör rózsás útján andalog,
 saját szavát feledve.
 Csak ne félts.
 Na, elkések.

OPHELIA

LAERTES

Jön Polonius

POLONIUS

De éppen jön apám.
 Már megáldott, de másodszor se árt:
 jó alkalom, hogy még egyszer
 búcsúzzak.
 Még itt, Laertes? Futás a hajóra!
 A szél ott ül vitorlád vállán,
 csak rád várnak. Gyere, megáldalak.
 És ezt a néhány szabályt az eszedbe
 jól vésd bele. Amit gondolsz, ne mondd;
 s ne váljon tette a gyors gondolat.
 Légy közvetlen, de sose közönséges;
 aki hűséges, kipróbált barát,
 azt acélos kapocccsal fűzd magadhoz,
 de óvd a markod attól, hogy kezet rázz
 minden jötmény, nagyszájú hűsködővel.
 A vitát kerüld; ha kell, úgy vitatkozz,
 hogy ellenfeled máskor elkerüljön.
 Hallgass meg mindent, s ne hallasd a
 hangod,
 fogadd a kritikát, s tartsd meg a magadét.
 Öltözködj finoman, míg futja pénzed,
 de feltűnő ne légy, csak elegáns;
 mert a ruha jellemzi viselőjét,
 s ebben a franciák legjobbjai
 páratlan biztonságú mesterek.
 Kölcsönt ne kérj, és ne is adj soha,
 mert gyakran eltűnik pénz és barát;
 ha meg te kérsz, az pazarlásba visz.
 Ami a legfőbb: ne hazudj magadnak,
 ebből következik (mint éj a napra),

	<p>LAERTES POLONIUS LAERTES</p> <p>OPHELIA</p> <p>LAERTES POLONIUS OPHELIA POLONIUS</p> <p>OPHELIA</p> <p>POLONIUS</p> <p>OPHELIA POLONIUS</p> <p>OPHELIA</p> <p>POLONIUS OPHELIA</p> <p>POLONIUS</p> <p>OPHELIA</p> <p>Mindketten el</p>	<p>hogy másnak se fogsz hazudni soha. Isten veled; és szívleld meg szavam. Búcsúzóim tisztelettel, jól apám. Az idő sürget; várnak a hajósok. Ophelia, ég áldjon. És jegyezd meg, amiket mondtam.</p> <p>A lelkeembe zártam; a kulcsát pedig tenálad hagyom. Ég veled. (El) Miről beszéltek, Ophelia? Hát... valamit Hamlettel kapcsolatban. Kérlek, jó, hogy eszembe jut. Azt hallom, újabban sok idejét tölti veled kettesben, és te mindig nagylelkűen viszonzod a figyelmét. Ha így van – márpedig szóltak nekem, hogy így van –, akkor meg kell mondanom: te nem viselkedsz olyan okosan, ahogy apád és jó híred kíváná. Mi van köztetek? Halljam az igazat! Az van, apám, hogy többször biztosított a vonzalmáról.</p> <p>A „vonzalom”!... Te képzeltél a bakfis, te sületlen – nincs veszélyrizedet?! Te elhiszed, amiről „biztosít” Én nem tudom, hogy mit higgyek, apám. Na, kérlek, megtanítlak. Kisgyerek vagy, mert efféle „biztosítékokat” kiszépen vettél. Többet követelj! Biztosítsd be magad – vagy engem fogsz (hogy szegény szót már halálra facsarjam:)</p> <p>bolondságodról biztosítani. De apám, ő a legürőbb modorban ostromol szermével. Modor! Persze, modora: van. Eredj már! És igen, az ég szent esküvel meg is erősítette szavait.</p> <p>Aha, csapdák a kisrigónak. Értsd meg: ha forr a vér, a lélek bőven ad a nyelvnek esküt. Ez csak tűzijáték, édes lányom: fényt ad, de hőt soha, és kialszik még ígéret-korában: nem szabad tűznek nézni. Mától kezdve korlátozd szüzi jelenlétedet, értékelj kissé följebb magadat: ne ugorj első szóra. Hamlet herceg szavát pedig úgy vedd, hogy fiatal, és hosszabb pórásra ereszhető, mint te, Ophelia. Egy szó, mint száz: ne higgy neki; az esküi – kerítők, más szintűek, mint tetszetős ruhájuk, szentségtelen ügyek ügyvédjei, csak lihegnek, mint romlott védőszentek, hogy jól megrontsanak. Ennyi elég. Mostantól fogva tehát nem szeretném, ha arra fecsérelnéd az időt, hogy Hamlet öfenséggével beszélgess. Nos, ehhez tartsd magad. Most elmehetsz.</p> <p>Ahogy kívánja, jó apám.</p>	<p>HORATIO MARCELLUS HORATIO</p> <p>Harsonaszó, két ágnülővés</p> <p>HAMLET</p> <p>HORATIO HAMLET</p> <p>Jön a Szellem</p> <p>HORATIO HAMLET</p>	<p>Lassan éjféltre jár. Már el is ütötte. Nem vettem észre. Akkor közel van az idő, mikor a szellem járkalni szokott.</p> <p>Fenség, ez mit jelent? A király későig mulat ma este, tírvornyát tart, és hujjogtatja téncol. Ahányszor egy korty rajnait lenyel, az üstdob és a kürt szétbömböli, hogy áldomást iszik.</p> <p>Ez így szokás? Így bizony. De énszerintem (habár itt születtem, és ebben nőtem föl), olyan szokás, mit jobb megszegeni, mint megtartani. Ezt a szédültfejd ívázatot szemünkre hányja Kelet és Nyugat; a „részeseg disznó” melléknévet ragasztják ránk – hiába vannak bármilyen nagyszabású tetteink, ez lerontja elismerésüket. Az egyes emberrel is gyakran így van, hogy valamely testi hiba miatt, mellyel születik, s melyről nem tehet (hiszen testét nem választhatja senki); vagy nedvei túltengése miatt (mely elmossa az elme gátjait); vagy egy hajlam miatt, mely átszövi az egész életét – szóval, hogy ők, akik efféle bélyeget viselnek (a Természet jelét? Sors csillagát?), hiába rendelkeznek számtalan egyéb dicséretes jellemvonással, ezeket lerontja mások szemében a kérdésszerű hiba. Egy grammnyi rossz gyakran az egész nemes anyagot így teszi tönkre.</p> <p>Fenség, nézd, itt jön! Ég angyalai, védelmezzetek! Ha jó szellem vagy, ha kárhozatos, ha mennyből hozol szelet, ha pokolból, ha szándékos gonosz, ha gyámolító – oly meghökkenető alakban kíséretsz, hogy szólok hozzád. Hamletnek nevezlek, apámnak, dán királynak. Válaszolj! Ne hagyd tudatlanul vergődni; mondd, mért léptek ki megszenteltd csontjaid halotti lepleikből? És a sírbolt, ahova békés gyászban befalaztunk, mért nyitja szét márvány állkapcsait, hogy kivessen magából? Mit jelent, hogy te, a holttest, talpig vasba bújva újra itt jársz a sápadt Hold alatt; rémületet hozol az éjszakába, hogy mi csak reszketünk, élő bolondok, elgondolva a föl nem fogható? Mondd, mért van ez! Miért? És mit tegyünk?</p> <p>A Szellem int HORATIO</p> <p>Intett neked, hogy indulj el utána, mintha valami közlendője volna, de csak neked.</p>
--	---	---	--	--

NEGYEDIK SZÍN

A belsegőri vár bástyája. Jön Hamlet, Horatio, Marcellus
HAMLET Milyen hideg van! Csontig vág a szél.
HORATIO Csípős a levegő, szinte harap.
HAMLET Hány óra van?

A Szellem int
HORATIO

Intett neked, hogy indulj el utána,
mintha valami közlendője volna,
de csak neked.

MARCELLUS Nézsd, milyen biztatóan mutatja, hogy kövesd valahová. Nehogy utána menj!

HORATIO Jaj, Isten ments!
HAMLET Itt nem szólal meg. Akkor követem.
HORATIO Ne csináld, fenség.
HAMLET Mitől kéne félnem?

Az életem egy gombostű se ér, a lelkemnek meg mit tud ártani? – Az halhatatlan, éppúgy, ahogy ő. Egyre csak hívogat. Megyek vele.

HORATIO Mi van, fenség, ha beleszal a vízbe, vagy föl, a félelmetes sziklacsúcsra, mely kinyúlik a mély tenger fölé? Ott újabb, ijesztő alakot ölt, mely elveszi a józan eszedet, és őrtületbe visz. Gondolj bele! Az a hely szörnyű ötleteket ad mindenkinek – még indok nélkül is – ha onnan fönről lebámul a vízre, és hallja moráját.

HAMLET Még egyre hív. (A Szellemben) Menj hát, követelek.

MARCELLUS Nem, fenség, nem mehetsz.
HAMLET El a kezekkel!
HORATIO Hallgass ránk, nem mehetsz!
HAMLET Szólit a sorsom, és testem minden íze oly erős lesz, akár a nemeai oroslán.

HAMLET Intett. Kezeket el! Ha visszataratsz, Szellemet csinálók belőled is! Félre az útból! – (A Szellemben) Menj csak, én követelek.

Szellem és Hamlet el

HORATIO Önkívületben van a látomástól.
MARCELLUS Kövessük! Nem számít, hogy mit parancsolt.
HORATIO Rendben, gyertünk. Mi lesz a vége ennek?!

MARCELLUS Itt Dániában rohad valami.
HORATIO Bizzuk az égre.
MARCELLUS Nem, menjünk utána.

Mindketten el

ÖTÖDIK SZÍN

A bástya más része.
Jön a Szellem és Hamlet

HAMLET Hova viszel? Szólj! Nem megyek tovább.

SZELLEMM Figyelj.
HAMLET Figyelek.
SZELLEMM Mindjárt itt az óra, hogy vissza kell térnem a kénköves, gyöttrő lángok közé.

HAMLET Te szerencsétlen!
SZELLEMM Ne sajnálj most; hallgasd figyelmesen, amit beszélek.

HAMLET Szólj, ha hallanom kell.
SZELLEMM És bosszút állni, ha meghallgatod.
HAMLET Mí?!

SZELLEMM Én apád szelleme vagyok. Arra ítéltetem, hogy járjak éjjel, nappal meg bójtöljek, lángok között, míg emberi életem bűnei kitisztulnak. Ha nem volna tilos,

hogy fölfedjem börtönöm titkait, olyat mesélnék, hogy csak egy szavatól ívű véred borzadva fagyna össze, szemed kiégne, mint az üstökös, összefésült hajad zétbomlana, és úgy meredne szálanként az égre, mint tükskédészno sörtei, ha mérges. De örök dolgok el nem mondhatók hús-vér füleknek. – Figyelj hát. Figyelj! Ha valaha is szeretted apádat – Úristen!

SZELLEMM Bosszuld meg kegyetlen, gyilkos halálát. Gyilkosság?!
HAMLET Az, gyilkosság, a legocsmányabb fajta: kegyetlen volt, és végtelenül aljas.
HAMLET Mondd el, és én kibontom számyamat, mint a gondolat, mint a szerelmi vágy, hogy bosszút álljak.

Megvan az erőd rá. De télelebb is lennél, mint a fű, mely Léthé partján kövéren tenyészik, ha most nem cselekednél. Hamlet, halljad. Azt állítják, hogy kertemben aludtam, s megmarta a kígyó – Dánia fülét a halálomról kitalált mesével tömték tele –, de tudd meg, jó fiam, a kígyó, aki megmarta apádat, most koronáját hordja.

HAMLET A nagybátyám! Ó, a próféta lelkem!
SZELLEMM A vértetőző, szémérmetlen állat! Ördögi ésszel, álom ajándékkal – átkozott ész és büvölő ajándék, mely így tud csábítani! – megszerezte szégyenletes vágyának cinkosául látszatra-hüségessé asszonyomat.

Jaj, Hamlet, iszonyatos zuhanás: melőlem, aki szilárdan szerettem, el nem hagyva soha az eskümet, amellyel férje lettem; így lecsúszni egy nyomorulthoz, aki mindenestül hitványabb nálam!

A tisztaság meg nem tántorodik, csábítsa bár égi arccal a bűn; de a kéjvágy – ha angyal is a társa – mennyei ágyába is beleun, és rákap a szemétre.

De állj, érzem a hajnal levegőjét, rövid leszek. A kertemben aludtam, ahogy szoktam mindennap, délután; a nagybátyád ekkor odalopózott átkos beléndek mérges főzetével, és beöntötte fülem kapuján a pusztító levet, melynek hatása az emberek vérére végzetes, mert mint a higany, gyorsan szétszalad a test csatornáin és útjain, és hirtelen erővel összerántja, megtúrósítja a folyékony vért, mint savó a tejet. Nálam is így lett, rögtön kivert egy kérges kiütés: mint Lázárt a fekély, beborította hibátlan testemet.

Így fosztott meg álmomban a fivérem élettől, koronától, feleségtől; mint fát, kivágott bűneimmel együtt, gyónatlan, áldozatlan, megkenetlen: el se számoltam, úgy lököt oda bűnös fejjel a végső zámadásra. Rettenetes! Hidd el, rettenetes! Ha van jóézés benned, ezt ne törd;

ne hagyj, hogy Dánia királyi ágya
a vértetőzés posványja legyen!

De bárhogy jársz is el ebben az ügyben,
ne piszkold be a lelkedet: ne tervezz
anyád ellen semmit. Őt bízd az égre,
és a tövisre, mely szívében ül:
szúrja az ügyis. – Mennem kell azonnal,
a jánosbogár jelzi már a hajnalt:
erőden kis tűzét lassan kioltja.

Ég veled. Ég veled. És tarts eszedben!
(Él)

HAMLET

Ó, mennyek minden serege! Ó, föld!
Mondjama a poklot is? Iszony! Várj,
várj, szívem,
ti inak, még ne száradjatok el,
hanem fesszítetek. Tartsalak észben?
Igen, szellem, míg emlékezni képes
é zavart golyóbis. Tartsalak észben?
Jó. Kitorlóak az emlékezetemből
minden mellékes, ostoba tudást,
minden tanulmányt, képet, régi élményt,
mit belevésett fiatal eszem,
és csak a te parancsod, az fog élni
elmém könyvében, s nem keveredik
alantasabb tudással. Esküszöm! –
A gonosz, romlott asszony!
A gazember, a mosolygó gazember!
Hol van a táblám? (Kis írotáblát vesz
elő) Jobb, ha le is írom,

hogy mosolyoghat a gazember is –
ha másut nem, hát náunk, Dániában. (Ír)
Így ni, nagybácsikám. S a jelszavam:
„Ég veled, ég veled, és tarts eszedben.”
Megesküdtem.

Jön Horatio és Marcellus

HORATIO Fenség, fenség!

MARCELLUS Hamlet herceg!

HORATIO Oltalmazza az ég.

HAMLET (félre) Úgy legyen.

MARCELLUS Hahó, hahó, fenség!

HAMLET Hahó, hahó, fiúk! Ide, madárkám!

MARCELLUS Hogy vagy, fenséges úr?

HORATIO Mi újság, fenség?

HAMLET Ó, csodálatos!

HORATIO Kérlek, fenség, mondjad!

HAMLET Nem, mert eláruljátok.

HORATIO Én soha, Isten az atyám.

MARCELLUS Én se, fenség.

HAMLET Na, mit szóltok: ki képzelhette volna –
de titok marad?

HORATIO és MARCELLUS

Becsületszavunkra.

HAMLET Nem él olyan gazember Dániában –
aki nem becsstelen.

HORATIO Ezért kár volt a sírjából kiszállni,
hogy ezt közölje.

HAMLET

Igaz, így igaz.
Úgyhogy további kertelés helyett
jobb lesz, ha kezet rázunk s elmegyünk;
ti dolgokat és vágyatok után
– mert minden embert két erő vezérel:
dolga és vágyai –, én meg, szegény,
imádkozni megyek.

HORATIO Fenség, te csak beszélj itt összevissza.

HAMLET Bocsáss meg, hogyha megbántottalak –
őszintén sajnálom.

HORATIO Nincs semmi baj.

HAMLET De bizony, Szent Patrikra mondom,
baj van,

nagy baj, Horatio. Ez a kísértet
őszinte szellem, annyit mondhatok:
de ha kíváncsi vagy, mi van közöttünk,
fojtsd el a vágyad. Most pedig, fiúk,
barátok, diáktársak, katonáim:
hadd kérjek valamit.

Mondd ki, fenség, és meglesz.

Titok legyen, amit már láttatok.

HORATIO

HAMLET

HORATIO és MARCELLUS

Az lesz, fenség.

HAMLET

HORATIO

MARCELLUS

HAMLET

MARCELLUS

Jó, de esküdjetek!

Úgy éljek, fenség, titok lesz.

Titok lesz, fenség, úgy éljek.

A kardomra!

Fenség, már

megesküdünk.

De igenis, a kardomra, igen!

HAMLET

SZELLEME (a színpad alatt) Esküdjetek!

HAMLET

Nocsak, pajtás, te szólsz? Hát itt vagy,
cimbora?

Hallgassátok a pincében a fickót.

Kérem az esküt!

HORATIO

HAMLET

Mondd előre, fenség.

Senki ne tudja meg, mit láttatok.

Esküdjetek a kardomra.

SZELLEME

Esküdjetek!

Esküsznek

HAMLET

Hic et ubique? Gyerünk máshova!

Ide gyertek, urak.

Fogjátok meg újra a kardomat.

Esküdjetek a kardomra:

senki ne hallja, mit hallottatok.

SZELLEME

Esküdjetek a kardjára!

Esküsznek

HAMLET

Jól mondd, vén vakond! Furkálj a
földben?

HORATIO

HAMLET

Kész bányász ez! – Gyerünk arébb, fiúk.

Ez az egész különös és ijesztő.

Nem kell a különbözőtől megijedni.

Több dolog létezik, Horatio,

és mennyben és a földön, mint amit

össze bír álmodni a tudomány.

De gyertek,

itt, még egyszer: – soha, úgy éljete,

bármilyen furcsán is viselkedem –

mert lehet, hogy mostantól úgy tanácsos,

ha hóbortosnak mutatom magam –,

tehát ha így láttok, akkor se fogtok

se testi jellel, se bólogatással,

se kétértelmű kifejezésekkel,

mint „Hát, mi tudjuk?”, vagy „Nem

mondunk semmit”,

vagy „Beszélhetnénk...”, vagy „Mi

hallgatunk”,

vagy más közvetett módon elárulni,

hogy tudjátok – erre esküdjete,

és úgy segítsen a gondviselés.

SZELLEME

Esküdjete!

Esküsznek

HAMLET

Nyugodj, zaklatott szellem. Uraim,

szeretettel ajánlom magamat;

és amit Hamlet, az a szegény ember

a barátságért cserébe megadhat,

azt meg is fogja adni. Menjünk be.

A szájakon lakat, ugyebár?
A világ szétesett; átok ül rajtam,
mert én kellek hozzá, hogy
összerakjam.

A többiek előre akarják engedni

Nem, nem, menjünk csak együtt.

Mind el

MÁSODIK FELVONÁS ELSŐ SZÍN

*Szoba Polonius házában.
Jön Polonius és Reynaldo*

POLONIUS A pénzt meg az írást is vigye el.
REYNALDO Igen, uram.
POLONIUS Az lenne bölcs, Reynaldo, ha kicsit
tájékozódna: hogy él a fiú? –
mielőtt fölkeresné.

REYNALDO Így gondoltam, uram.
POLONIUS Jól mondja, nagyon jól. Na, kérem

szépen,
először tudja meg: vannak-e dánok
ott, Párizsban; és kik, és hogy, és hol;
és mire mennyit költenek. Namármost,
ha így, kertülő úton tudja meg,
hogy ismerik a fiamat, az jobb,
mint ha közvetlenül kérdezné rá.
Mondja azt, hogy már látta valahol,
hogy: „Ismerem apját, barátait,
futólag őt is” – Reynaldo, világos?
Igen, teljesen, uram.

REYNALDO „Futólag őt is”, mondhatja. „Csak
POLONIUS épphogy;
de úgy hírlík, kicsapongó alak,
aki hol így, hol úgy” – és kenje rá,
ami eszébe jut – persze vigyázzon:
ne túl rosszat, nehogy szégyenbe hozza;
érti, afféle kilengéseket,
amelyek mindig is kísérmí szokták
a szabad ifjúságot.
Például kártya?

REYNALDO Az – ital, káromkodás,
POLONIUS vívás, kurvázás; eddig elmehet.

REYNALDO Uram, ez már szégyenbe hozná.
POLONIUS Á, nem, ha kissé tompítja az élet.
De olyan rágalmat már rá ne kenjen,
hogy nem képes mértéket tartani –
ezt nem kívánom; finoman utaljon
a hibáira: kis szabadosságok,
a tüzes lélek lobbanásai,
a zabolálatlan vér vadóckodása –
ez mindenkit feszít.

REYNALDO De, jó uram...
POLONIUS Hogy mért kell ezt csinálni?
REYNALDO Igen, uram,

ezt kérdezem.

POLONIUS Kérem,
most jön a lényeg.
Szerintem nagyon hasznos taktika.
Ha rátesz egy-két szeplőt a fiamra,
hogy úgy mondjam: természetes kopást
– érti, ugye? –,
az illető, akinél faggatózunk,
ha valamelyik fent említett bűnben
már látta vétkezni a fiamat,
akkor biztos, hogy így fog replikázni:

„Drága uram”, vagy „Pajtás”, vagy
„Fiacskám”,
már aszerint, hogy kinél hogy szokás,
vagy mely országból jött.

REYNALDO Így van, uram.
POLONIUS És erre, kérem szépen, aszongya ez a –
mit is akartam mondani? Az istenfáját, valamit akar-
tam. Hol hagytam abba?

REYNALDO Hogy „így fog replikázni”.
POLONIUS Hogy „így fog replikázni”, persze, persze.
Majd így szól: „Ismerem azt az urat,
láttam tegnap” vagy „valamelyik nap”,
ezzel meg ezzel volt, „és ahogy mondja:
épp kártyázott”, „épp kába volt a
szesztől”,

„folyton teniszezik”, vagy még akár:
„láttam bemenni egy jóféle házba” –
kvázi egy bordélyba; és így tovább.
Látja, ugye,

hamis horogra igaz ponty harap!
Így tudunk mi, bölcsen és ügyesen
oldalazó cselekkkel elkövetni
diszkrécióval indiszkréció.
Ahogy tanítottam, úgy járjon el
maga is a fiammal. Érti ezt?
Igen, uram.

Hát jó utat, Isten vele.
Köszönöm, uram.
És tartsa szem előtt, hogy ő milyen.
Úgy lesz, uram.

A zenét el ne
hanyagolja!

REYNALDO Megmondom, uram.

Reynaldo el – jön Ophelia

POLONIUS Isten vele. –
OPHELIA Mi van, Ophelia, valami baj van?

OPHELIA Jaj, apám, apám, én úgy megijedtem!
POLONIUS Mitől, az Istenért?

OPHELIA Apám, a kisszobában varrogattam,
és Hamlet herceg kigombolt kabátban,
kalap nélkül és mocskos
harisnyában, ami a bokájáig lecsúszott,
fehéren, mint a fal, remegő lábbal,
olyan siralmas arckifejezéssel,
mintha a pokolból szabadult volna,
hogy rémisztgessen – úgy állt meg
előttem.
A szerelem bolondja?

POLONIUS Nem tudom,
OPHELIA de ettől félek én is.

POLONIUS És mit mondott?

OPHELIA A csuklómat megfogta szorosan,
aztán eltartott karmyűjtásnyira,
s másik kezét a szemé fölé tartva
úgy vizsgálta végig az arcomat,
mint aki rajzol. Soká így maradt.
Végül kicsit megrázta a karom,
a fejét háromszor ingatta föl-le,
és sóhajtott, olyan szánalmasan,
olyan mélyen, hogy beleremegett –
azt hittem, vége van. Elengedett,
és válla fölött hátracsavart fejével
elindult; nem használta a szemét,
mert anélkül is kitalált az ajtón,
és tekintetét végig rám szögezte.

POLONIUS Gyere velem, a királyhoz megyünk.
Ez súlyos szerelmi önkívület,
mely vadul fölemeszi önmagát,
és kétségbeesett dolgokba visz,
mint bármely szenvedély az ég alatt,

OPHELIA mely minket kínoz. Sajnálom nagyon. Mondd, mostanában megszidta talán? Dehogynis, apám: parancsa szerint a leveleit visszaküldtem, őt meg nem engedtem közel.

POLONIUS Ez őrlítette meg. Már sajnálom, hogy nem tudtam vele jobban törődni. Félttem, hogy csak játszik, meg akar rontani. Jaj, átkozott gyanakvás! Ugyanúgy hibája az öregeknek ítéletükben elvetni a súlykot, ahogy az ifjakban meg túl kevés az óvatosság. Gyere a királyhoz. Fedjük föl ezt, mert így nagyobb bajt okoz, mint a szégyen, amit fejünkre hoz. Gyere!

Mindketten el

MÁSODIK SZÍN

Terem a palotában.

Jön Király, Királyné, Rosencrantz, Guildenstern, kísérek

KIRÁLY Őrvendünk, Rosencrantz és Guildenstern. Már rég akartuk látni magukat, de most azért üzentünk hírtelen, mert szükség van magukra. Értesültek, hogy Hamlet megváltozott – így

nevezném, mert kívül se, belül se ugyanaz, mint aki volt. Hogy vajon mi lehet az oka annak – túl apja halálán –, hogy tiszta értelméből így kibillent, álmodni sem tudom. Kérem tehát, hogy maguk, akik vele nőttek föl, s közeli társai korban, szokásban, maradjanak vendégként udvarunknál, vonják be őt is mulatságaikba, hogy szórakozás közben figyeljék – ahogy az alkalom megengedi –, hogy milyen titkos bajjal küszködik, amit aztán már orvosolhatunk.

KIRÁLYNÉ Kedves urak, sokat beszélt magukról, higgyék el, nincs két ember a világon, akikhez így ragaszkodik. Tegyék meg, hogy nagylelkűen megsegítenek, és elidőznek itt egy darabig, hátha reményünk végül teljesül. Látogatásukért a köszönet királyi hála lesz.

ROSENCRANTZ Felségeket uralkodói kívánságukat parancs gyanánt is közölhették volna, nem kérésként.

GUILDENSTERN Engedelmeskedünk, és mindketten legjobb erők szerint helyezzük bármilyen szolgálatunkat felségtek lábához.

KIRÁLY Köszönjük, Rosencrantz és kedves Guildenstern.

KIRÁLYNÉ Köszönjük, Guildenstern és kedves Rosencrantz.

Kérem, hogy siessenek a fiamhoz. Nagyon megváltozott. – Valaki menjen, és vigye Hamlethez a két urat.

GUILDENSTERN Bár lenne ittlétünk és működésünk az ő hasznára s örömére.

KIRÁLYNÉ Úgy legyen.

Rosencrantz, Guildenstern és egy szolgáló el. – Jön

Polonius

POLONIUS A követek, felség, teljes sikerrel megjöttek Norvégiából. Te mindig jó hírek szülője voltál. Na ugye, felség. Biztosítalak, hogy szolgálatom és lelkem fölött Isten s király egyként rendelkezik. És azt hiszem – legalábbis, ha elmém még ugyanolyan szimatú vadász, mint azelőtt volt –, nos, hogy megtaláltam Hamlet zavartságának az okát. Beszélj, beszélj, hallani akarom. Engedd be előbb a követeket. Az én hírem majd desszert lesz a végén. Akkor tálad föl őket: jöjjenek.

Polonius el

Azt mondja, drága Gertrud, megtalálta, hogy mitől lelki beteg a fiad.

KIRÁLYNÉ Kétem, hogy más oka van, mint a fő ok: apja halála és gyors esküvőnk. Majd kifagatjuk.

KIRÁLY

Jön Polonius, Voltemand, Cornelius

Üdv, barátaim! Nos, mit mond bátyánk, a norvég király? Köszöni üdvözlétét, s viszonozza. Már első szavunkra leállította unokaöccse szervezkedését; úgy hitte, Lengyelország ellen indul, de most, hogy fölfigyelt rá, kiderült: felséged ellen folyt a készülődés. Fájtalta, hogy beteg öregkorával így visszaélt, s parancsot adott, hogy vegyék őrizetbe Fortinbrast; az erre önként fölalta magát, királyi megrovásban részesült, és nagybátyja előtt megesküdött, hogy többé nem készül felséged ellen. Az öreg, örömeiben, ad neki évente háromezer koronát, és megbizta, hogy összegyűlt hadával induljon máris Lengyelország ellen. Engben kéri – ez itt van részletezve (*Egy írást mutat*) –, hogy kegyeskedjék átengedni őket birodalmán a végcéljuk felé; olyan biztonsági garanciákkal, ahogy itt le van írva.

KIRÁLY

Rendben van. Majd elolvassuk alkalmas időben, s választ adunk, kellően mérlegelve. Addig is köszönjük munkájukat. Pihenjenek, s majd együtt vacsorázunk. Uraim, minden jót.

Voltemand és Cornelius el

POLONIUS Ezt elintéztük. Uram és úrnőm, ha kifejténém, hogy mi a parancs, mi a kötelesség, mért nap a nap, mért idő az idő, csak fecsérelnék napot és időt. És minthogy tömörség az eszme lelke, s a terjengősség külső dísz csupán, rövid leszek. Nemes fiúk bolond. Bolondnak mondom: persze hogy bolond – mi más volna, ha egyszer megbolondult?

KIRÁLYNÉ
POLONIUS

De hagyjuk ezt.
Ne bűvészkedjen. Mondja!
Felség, kérem, én nem bűvészkedem!
Hogy bolond: igaz. Hogy igaz: szomorú.
Hogy szomorú: igaz. Ez ostoba
alakzat volt, nem bűvölöm tovább.
Bolond, maradjunk ebben. No de lássuk,
hogy mi válhatta ki ezt a hatást,
sőt, úgy is mondhatnám: ezt a csapást,
a csapás hatásának az okát.
Nos, nincs más hátra, mint ami marad:
mérlegelek,
van egy leányom – amíg az anyém –,
egy szófogadó, jól nevelt teremtes
(*Elővesz egy levelet.*)
ezt adta át nekem. Ítélik meg.

(*Olvass*) „A mennyeiinek, szívem bálványának, a
gyönyörűséges Opheliának...” – Jaj de elcsépejt szó
ez a „gyönyörűséges”, elcsépejt és időtlen. De
hallgassák tovább: – „...küldöm e sorokat hibátlan
hőfehér keblébe, satöbbi.”

KIRÁLYNÉ Ezt Hamlet küldte neki?
POLONIUS Felséges asszony, várjon, mondom mindent.

„Ne hidd el, hogy sűt a csillag,
sem, hogy a nap újra kel;
ne hidd el, mit bölcsék írnak –
de szerelmemben hinnek kell.

Jaj, édes Ophelia, nem megy nekem a szótagszám-
lálás. Nem tudom méricskélni a sóhajaimat. De azt,
hogy szeretlek, nagyon, mindennél jobban, azt hidd
el. Ég veled.

Tiéd vagyok örökre, legédesebb lány, míg jár bennem
a gép – Hamlet.”

Ezt adta ide szófogadó lányom,
és Hamlet minden udvarló szavát
– hogy hol és mikor és miként adódot –
fülembé juttatta.

KIRÁLY
POLONIUS
KIRÁLY
POLONIUS

S a lányod hogy fogadta a szerelmét?
Mit gondolsz rólam?
Hogy tisztességes, rendes ember vagy.
Felség, remélem, is. Hát azt hiszed,
hogy látva ezt a friss, forró szerelmet
– mert észrevettem, meg kell mondanom,
mielőtt szolt a lányom –, azt hiszed,
vagy nejed őfelsége azt hiszi,
hogy én beállnék üzenőfüzetnek,
vagy szemet hunynék süketnéma

szívvel,
vagy tétlenül nézném szerelmüket –
hát azt hiszik? Nem, rögtön cselekedtem,
s a kisasszonynak azt mondtam: Figyelj,
Hamlet: herceg. Ő nem a te világod.
Ezt nem szabad.” Előírtam neki,
hogy zárkózzon el látása elől,
küldőncét, ajándékát ne fogadja.
Ő betartotta parancsaimat,
Hamlet pedig, hogy így elutasítja,
bánatba zuhant, aztán nem evett,
aztán csak virrasztott, aztán legyöngült,
aztán hőbortos lett, majd belesüllyedt
az örületbe, melyben most dühöng,
mindnyájunk gyászára.

KIRÁLY
KIRÁLYNÉ
POLONIUS

Szerinted így van?
Lehet. Valószínű.
Volt arra precedens – csak kérdezem –,
hogy én azt mondtam valamire:
„Igy van”,

és nem volt igazam?

KIRÁLY Nem tudok róla.
POLONIUS Vedd ezt le innen (*Fejére és vállára mutat.*)
ha ez nem igaz.

Ha nyomra vezet valami körülmény,

fölhozom a föld közepéből is
az igazságot.

KIRÁLY
POLONIUS

S mi a bizonyíték?

Tudják, hogy néha órák hosszat járkál
az előcsarnokban.

KIRÁLYNÉ
POLONIUS

Ez a szokása.

Majd ott ráeresztem a lányomra.
Mi meg egy függöny mögé elbujunk,
és megfigyeljük. Ha nem szereti,
és nem ezért borult el az agya,
hát ne legyek állami főtanácsos,
hanem lóhajtó paraszt.

KIRÁLY

Megpróbáljuk.

Jön Hamlet, egy könyvet olvasva

KIRÁLYNÉ
POLONIUS

Épp itt jön, olvas. Milyen szomorú!
Most menjenek el, kérem, mind a ketten,
hadd szólítsam meg gyorsan. Már
bocsánat.

Király, Királyné, kísérek el

Hogy van fenséged, kedves Hamlet úr?

HAMLET Jól, hála Istennek.
POLONIUS Ismer engem, fenség?

HAMLET Ó, remekül. Maga halckereskedő.

POLONIUS Én nem, fenség.

HAMLET Bárcsak olyan becsületes ember volna.

POLONIUS Becsületes, fenség?

HAMLET Igen, uram. A mai világban aki becsületes,
az egy a tízezer közül.

POLONIUS Ez nagyon igaz, fenség.

HAMLET Mert ha a nap melege férgeket növeszt a
döglött kutyában, ahogy megcsókolja a döghúst –
van magának lánya?

POLONIUS Van, fenség.

HAMLET Ne engedje ki a napra. Esetleg terhes lesz
neki a napfény, ami másnak áldás, aztán viselheti –
vigyázzon, barátom.

POLONIUS (*félre*) Na, mit mondtam? Megint a lányom-
mal jön elő. Pedig először nem ismert meg; azt mon-
ta, halckereskedő vagyok. Nagyon súlyos. Istenem, fiat-
tal koromban én is mennyt szenvedtem a szerelem-
től, majdnem ugyanígy. Beszélek még vele. – Mi az,
amit olvas, fenség?

HAMLET Szavak, szavak, szavak.

POLONIUS No és milyen tárgyban, fenség?

HAMLET Milyen tárgyban? Hát ebben a könyvben.

POLONIUS Úgy értem, mi a könyv tartalma, fenség.

HAMLET Rágalmak, uram. Ez a gúnyolódó gazember
azt írja, hogy az öregeknek fehér szakálluk van, rancos
az arcuk, a szemükből sűrű gyanta és mézga szivárog,
és olyan vastagon szellemtelenek, amilyen vékony a
kolbászuk – mindezt, uram, én is teljes meggyőző-
déssel hiszem, bár nem tartom illedelmesnek így le-
írni. Mert maga is, uram, lesz még olyan öreg, mint
én – ha visszafelé tud haladni, mint a rák.

POLONIUS (*félre*) Bár örültség, van benne logika. –

Nem árt meg a friss levegő, fenség?

HAMLET Feküdjek sírba?

POLONIUS Valóban, ott nincs levegő. – (*Félre*) Milyen
találóak néha a válasza – az örültség gyakran telibe
talál ott, ahol a józan ész csak vaktában lövöldöz. Itt
hagynom, és sürgősen kitalálom a módját, hogyan ta-
lálkozhatna a lányommal. – Fenség, meg kell hogy
fosszam a társaságotól.

HAMLET Nincs semmi a világon, uram, amittől ilyen bol-
dogan megválnék – csak az életem, az életem, az
életem.

POLONIUS Viszontlátásra, fenség.

HAMLET Ezek az unalmas vén hülyék.

POLONIUS Hamlet herceget keresik? Ott van.
ROSENCRANTZ Köszönjük, uram.

Polonius el

GUILDENSTERN Drága fenség!
ROSENCRANTZ Édes jó fenség!
HAMLET Legjobb barátaim! Hogy vagy, Guildenstern?
Á, Rosencrantz! Drága fiúk, hogy vagytok?
ROSENCRANTZ Ahogy a halandók már lenni szoktak.
GUILDENSTERN Boldogan, mert épp csak kellően boldogan: nem mi vagyunk Fortuna koronája.
HAMLET De nem is a cipőtalpa?
ROSENCRANTZ Az se, fenség.
HAMLET Szóval a dereka táján laktok, úgy a kegyei közepén?

GUILDENSTERN Mondjuk így: alattvalói vagyunk.
HAMLET A hasa alatt valók? Valami kis hasadéokban, mi? Igaz, nagy kurva öngyűsége. Na, mi újság?
ROSENCRANTZ Semmi, fenség, csak becsületes lett a világ.

HAMLET Akkor közel a világvége. De a hír nem igaz. Hadd kérdezzem konkrétan. Mivel érdemelték ki, fiúk, hogy a szerencse ebbe a börtönbe küldött benneteket?

GUILDENSTERN Börtönbe, fenség?

HAMLET Dánia börtön.

ROSENCRANTZ Akkor az egész világ az.

HAMLET Pontosan: van benne sok cella, fogda, zárka, és Dánia az egyik legrosszabb.

ROSENCRANTZ Szerintünk nem, fenség.

HAMLET Jó, akkor nektek nem az; végül is semmi se jó vagy rossz, csak a gondolkodásunk teszi azzá. Nekem börtön.

ROSENCRANTZ De akkor a nagyravágásod miatt az: túl szűk a fantáziádnak.

HAMLET Istenem, engem bezárhatnának egy dióhéjba, ott is úgy érezném, hogy a végtelen királya vagyok – ha nem volnának rossz álmaim.

GUILDENSTERN Nyilván nagyravágyó álomok; hiszen a nagyravágás éppen az álomokat kívánja másolni.

HAMLET Az álomok maguk is másolatok.

ROSENCRANTZ Úgy van, tehát a nagyravágás azért olyan híg és súlytalan dolog, mert egy másolat másolata.

HAMLET Eszerint a koldus van valódi anyagból, és az uralkodók meg a kimagasló hősök csak a koldusok másolatai?... Ne csatlakozzunk az udvarhoz? Én már nem tudok vitázni.

ROSENCRANTZ ÉS GUILDENSTERN Hadd legyünk mi a kíséretek.

HAMLET Szó se lehet róla. Titeket nem sorolnak a szolgáim közé, itt ugyanis – megmondom őszintén – csapni való a személyzet. De – hogy a barátság kitaposott útján maradjunk – mit csináltak itt Helsingörben?
ROSENCRANTZ Téged jöttünk meglátogatni, fenség, ennyi.

HAMLET Amilyen koldus vagyok, még köszönetem is alig van – de köszönöm. Megjegyzem, fiúk, talán elég is egy fillérrnyi köszönet. Titeket iderendelték, nem? Magatoktól jötetek? Önként? Na, legyetek őszinték. Kérlek, mondjátok meg.

GUILDENSTERN Mit mondjunk meg, fenség?

HAMLET Mindegy, csak ne a lényegét... Titeket iderendelték – látom a beismerést a szemetekben, nem vagytok elég kétszínűek, hogy lepleztek. Tudom, a jószágos király és királyné rendelt ide.

ROSENCRANTZ Mi célból, fenség?

HAMLET Azt majd ti megmondjátok. De főlészólitlak a

régi ismeretségünk jogán, a gyerekkori barátság jogán, a máig tartó szeretet jogán, és amit még egy jobb szónok rátok tudna olvasni, hogy őszintén és egyenesen mondjátok meg: iderendelték vagy nem?

ROSENCRANTZ (*félre Guildensternhez*) Szerinted?

HAMLET Figyelek, fiúk! Ha szeretek, nem titkolóztok.

GUILDENSTERN Fenség, iderendelték.

HAMLET Én megmondom, miért: és a leplezéssel eljött veszem a ti árulásotoknak, miközben a király és a királyné iránti kötelességeteknek se görbül egy-ha szála sem. Az utóbbi időben – hogy miért, nem tudom – kivessz belőlem a jókedv, szokásos dolgomat nem gyakorlom, és olyan nyomott a kedélyállapotom, hogy ez a remek alkotmány, a Föld, csak kopár hegyfoknak tűnik; ez a pompás sátor, a levegő, néztek meg, ez a pazarul fölének boruló boltozat, ez az aranytűzrel kivert fenséges tető, mindez számomra csak bűzhöd és fojtogató gőzök keveréke. Micsoda remekmű az ember: milyen kifinomult az elméje; milyen végtelenek a képességei; az alakja, a mozgása milyen hibátlan és bámulatos; tettei, mint az angyaloké, fölfogása, mint az isteneké; a világ csodája, az élőlények mintaképe – és mégis, mit érdekel engem ez a mindennél finomabb por? Nem tudok én már emberben gyönyörködni – nőben sem, mert látom, ezen vigyorogtok.

ROSENCRANTZ Fenség, semmi ilyesmire nem gondoltam.

HAMLET Akkor min nevettek, mikor azt mondtam, hogy nem tudok emberben gyönyörködni?

ROSENCRANTZ Azon, fenség, hogy ha emberben már nem gyönyörködsz, akkor a vándorszínészeket nagyon szegényes fogadtatásban fogod részesíteni. Megelőztük őket az úton, idetartanak, hogy följánlják neked a szolgálataikat.

HAMLET Aki a királyt játssza, Isten hozta – öfelsége előtt leborulok; a kalandor lovag forgassa jól a törét meg a pajzsát; a szerelmes se fog ingyen sóhajtozni; a szenvedélyek embere itt békében kidühöngtheti magát; a komikus majd neveteti azokat, akiknek csiklandós a rekeszizma; a hölgy pedig mondja ki kertelés nélkül, amit gondol, különben döccen a verzláb. Miféle társulat ez?

ROSENCRANTZ Akikben annyit gyönyörködtél: a városi tragédiászínház.

HAMLET És hogyhogy vándorolnak? Az állandó helyük sokkal jobb volt, akár hírnév, akár jövedelmezőség szempontjából nézzük.

ROSENCRANTZ Valami rendbontás miatt egy időre be kellett zámuik.

HAMLET Most is olyan népszerűek, mint amikor még bejártam a városba? Van községük?

ROSENCRANTZ Már nincs nekik.

HAMLET Hogy lehet az? Kezdenek berozsdásodni?

ROSENCRANTZ Nem, az ő teljesítményük a szokott színvonalon van; hanem felbukkant egy fészekalja gyerek, kis héják, akik titekből visítják a magukét, és mindenki eszeveszetten tapsol nekik. Ők most a divat, és úgy ócsárolják a „közönséges színpadokat” – így beszélnek a többi színházról –, hogy sok kardforgató ember a lúdtolltól való félelmében már alig mer oda járni.

HAMLET Micsoda? Gyerek-szintársulat? Ki vezeti őket? Honnan kapják az ellátást? Csak addig lesznek színpadon, amíg szoprán hangjuk van? Ha tovább is a pályán akarnak maradni – és valószínűleg igen, ha nincs más megélhetésük –, akkor a háziaszerzők rosszul teszik, ha a saját jövőjüket mocskolatják be velük.

ROSENCRANTZ Így van, mindkét oldal megteszi a magáét, a nép meg azzal szórakozik, hogy egymás ellen hecceli őket. Volt idő, hogy csak az a darab hozott

pénzt, amelyikben a szerző meg a színészek beszéltek ebbe a csetepatéba.

HAMLET Hihetetlen.

ROSENCRANTZ Erre pazarolták az agyukat.

HAMLET A gyerekszínészek győztek?

ROSENCRANTZ Bizony, fenség, elsőpörtek még Herkulest is a glóbuszával együtt.

HAMLET Nem csodálom; a nagybátyám Dánia királya, és akik fintorogtak rá, amíg apám élt, most hús, negyven, ötven, száz aranyat is megadnak egy ekkor-ka arcképeért. A fenébe, van ebben valami természet-főlötti: bár meg tudná magyarázni a tudomány.

Trombitaszó

GULDENSTERN Itt vannak a színészek.

HAMLET Uraim, mindenesetre Isten hozott benneteket Helsingörben. Rázunk kezét. Az üdvözléshez hozzátartozik a forma és az ünnepélyesség. Hadd tartsam be veletek is a formákat – hogy aztán amikor a színészeket üdvözlöm (azt pedig szépen, udvariasan akarom csinálni!), nehogy úgy tűnhesen, hogy őket szívesebben fogadom, mint titeket. Szóval Isten hozott. De az én nagybácsi-apám és nagynéni-anyám tévednek.

GULDENSTERN Miben, kedves fenség?

HAMLET Én csak észak-északnyugati szélben vagyok boldog. Ha délről fúj a szél, akkor meg tudom különböztetni a verebet a vérebtől.

Jön Polonius

POLONIUS Üdvözlöm az urakat.

HAMLET Figyelj, Guildenstern, és te is, az összes fületekkel. Ez a nagy csecsemő még nem lépett ki a pelemekájából.

ROSENCRANTZ Vagy most bűjt bele másodszer, hiszen azt mondják: az öregkor második gyermekek.

HAMLET Megjósolom, hogy azért jön, hogy a színészeket bejelentse. Figyeljétek meg. – Jól mondja, uram, hétfőn délelőtt volt, igen, akkor volt.

POLONIUS Fenség, el kell újságotnom valamit.

HAMLET Fenség, el kell újságotnom valamit. Amikor Roscius színész volt Rómában –

POLONIUS A színtársulat van itt, fenség.

HAMLET Züm, züm.

POLONIUS De kérem –

HAMLET Jöttek is egy szekéren –

POLONIUS A világ legjobb színészei, a műfaj nem számít: tragédia, komédia, történelmi dráma, pásztorjáték, komikus pásztorjáték, történelmi pásztoridoma, történelmi tragédia, tragikus történelmi pásztoridoma, egyszóval összesített szcenikával és monolitikusan sokrétű poézissal. Ezeknél Seneca nem súlyos és Plautus nem könnyű. Akár klasszikus szigorban, akár szabad áradásban ők a legjobb társulat.

HAMLET Ó, Jefte, Izráelnek bírja, mely kincset bírál!

POLONIUS Mely kincset bírt, fenség?

HAMLET Hát:

„Egy, csak egy leánya lett,
kit szeretett módfelett.”

POLONIUS (*főre*) Megint a lányom.

HAMLET Nincs igazam, öreg Jefte?

POLONIUS Ha engem nevez Jeftének, fenség, van egy lányom, akit szerettek módfelett.

HAMLET Nem ez következik.

POLONIUS Hát mi következik, fenség?

HAMLET Hát:

„Ember tervez, Isten végez”,
majd pedig, tudja,
„Amint várták, meg is látták”.

A tanköltemény első szakasza többet is ígér, de nézze: itt jön a közjáték!

Jönnek a Színészek

Üdvözltem, színész urak. Isten hozta mindnyájukat. – Örülök, hogy jól vannak. – Jó napot, barátaim. – Jaj, öreg barátom, egészen belepte a szőr azóta, hogy láttam. A legkihívóbb szakáll Dániában! – Ó, drága hölgyem, kisasszonyom! Ez igen, kiskegyed egy túsaroknyival közelebb nőtt az éghéz, mióta utoljára láttam. Imádkozzunk, hogy a hangja még ne repedjen meg, mint a túlhevült fazék. – Színész urak, igazán örülök maguknak. Vágjunk a közepébe, mint a francia solymász, aki mindenre ráküldi a madarát, amit meglát. Halljunk mindjárt egy monológot. Adjanak ízelítőt a tudásukból. Egy szenvedélyes monológot kérek.

ELSŐ SZÍNÉSZ Melyiket, fenség?

HAMLET Hallottam egyszer magától valamit, amit sose adtak elő, vagy legföljebb egyszer – a darab, emlékszem, nem tetszett a tömegnek, olyan volt, mint kaviár a népkonyhán. De az én véleményem szerint – és mások szerint is, akiknek a szava ilyesmiben túlharsogja az enyémet – kitűnő darab volt, jól megkomponált jelenetekkel, visszafogott, de mégis szellemes stílusban. Emlékszem, azt mondta valaki, hogy nem volt minden sora agyonfűszerezve poénokkal, és a szerző kifejezőmódja elkerülte az affektáltság csapdáját; dicsérte természetes nyelvezetét, mely olyan tiszta, amilyen kellemes, egyszóval hogy mesteri volt, de sose mesterkélte. Az egyik monológot különösen szerettem: amikor Aeneas elbeszéli történetét Didónak, abból is főleg azt a részt, ami Priamus halálát mondja el. Ha tudja fejből, kezdje attól a sortól, hogy – hogy is van? várjunk csak –

„A zord Pyrrhus, mint ázsiai tigris –”

Nem így van. De Pyrrusszal kezdődik –

„A zord Pyrrhus – kinek fegyverzete,
miként szándéka, éfekteke volt,
midőn megbűjt a vészterhes falóban –
most borzalmasabb színnel kente be
sötét alakját: már tetőtől talpig
vörös borítja, szörnyű díszítés:
apák, anyák vére, gyermekeké,
mely mázként éget rá az utcatűz,
mely kegyetlen fényével beragyogja
lakói pusztulását. Dühből égve,
részarád vértől örjássá dagadva,
izzó rubin szemmel kutatja Pyrrhus
agg Priamus királyt.”

Folytassa innen.

POLONIUS Ez igen, fenség! Szépen mondta, mérték-
tartóan, jó hangsúlyozással.

ELSŐ SZÍNÉSZ

„Meg is találja,
amint hiába vív a görögökkel:
mert ősi kardja már nem engedelmes,
kihull kezéből. Pyrrhus rárohan
– erős a gyengére –, nagyot suhint,
de ádáz kardjának pusztá szelétől
az öreg elterül. Ebben a percben,
mintha csak megérezné e csapást,
Trójának lángoló vára leomlik,
és szörnyű robajával foglyul ejti
Pyrrhus fülét. Lám, most a kardja,
mely Priamus tisztos fehér fejére
készült lecsapni, félúton megáll;
és Pyrrhus, mint a festett zsarnokok,
vagy mint ki célját haborzik elérni,
áll tétlenül.
De ahogy gyakran nagy vihar előtt

csend van az égből, a felhők megállnak, néma a szél, s alant a földkerekség szinte halott, hogy aztán szörnyű dörgés repeszre szét a tájat – Pyrrhus is vérszomjas munkájába visszazökken: nem csapott úgy le Küklópsz kalapácsa, mikor Marsnak örök páncélt kovácsolt, mint ahogy Pyrrhus irtalmatlan kardja most lecsap Priamusra.

Lakolj, szajha Szerencse! Istenek, fosszátok meg hatalmától örökre, kereké küllőit törjétek össze, s a tengelyét hajítsátok az égből a pokol mélyire!”

POLONIUS Hosszú.

HAMLET Majd megnyirbáljuk a maga szakállával együtt. – (Az Első Színészhez) Kérem, folytassa. Ennek bohózat kell vagy disznóság, különben elalszik. Mondja tovább, most jön Hecuba.

ELSŐ SZÍNÉSZ „Am aki látta a leples királynét –

HAMLET „A leples királyné.”

POLONIUS Ez jó.

ELSŐ SZÍNÉSZ – mezítáb futkosni, vak könnyeit ahogy a tűzre szórja, s a fején gyémántos dísz helyén egy rongydarab, elaszott combjain köpeny helyett egy sebtiben fölkapott lepedő – nos, aki látta őt, az gyilkos nyelvel szít a Szerencse ellen lázadást. De ha az istenek ránéztek akkor, amikor látta: Pyrrhus vad szeszélyel miként aprítja férje tagjait, a királynéből feltörő sikoltás az ég tüzes szemét is megrázkáta volna, nemhogy az isteneket – ha fülük hallgat halandó szóra.”

POLONIUS Nézzék már, egész elváltozott a színe! Könyezik. Kérem, elég!

HAMLET Na jó, később majd elmondhatja a többit is. – (Poloniushoz) Tisztelt uram, gondoskodna róla, hogy a színészeket rendesen ellássák? De, hallja, jól bánjanak velük, mert a színész a kor foglalata és tömör krónikája. Kisebb baj egy rossz sírfelirat a halálunk után, mint ezeknek a csipős nyelve még életünkben.

POLONIUS Fenség, érdemük szerint bánok velük.

HAMLET Az istenfaját, ember, sokkal jobban kell! Ha mindenkivel érdeme szerint banna, ki úszná meg a korbácsot? Bánjon velük a saját becsülete és méltósága szerint: így minél kevesebbet érdemelnek, annál dicséretesebb a maga nagyvonalúsága. Kísérje be őket.

POLONIUS Erre, kérem.

HAMLET Menjenek vele, barátaim. Holnap előadás! (Az Első Színészhez) Idehallgasson, öreg barátom, el tudják játszani a „Gonzago meggyilkolását”?

ELSŐ SZÍNÉSZ Igen, fenség.

HAMLET Holnap este az legyen. Ha megkérném, meg tudna tanulni egy olyan tizenkét-tizenhat somyi szöveget, amit én írnék, és beszűrnék a darabba?

ELSŐ SZÍNÉSZ Igen, fenség.

HAMLET Nagyon jó. – (Az összes Színészhez)

Menjenek azzal az úrral; de maguknak nem szabad vele gúnyolódni.

Polonius és a Színészek el

(*Rosencrantzhoz és Guildensternhez*) Édes barátaim, estig elbúcsúzom. Örülök, hogy itt vagytok Helsin-görben.

ROSENCRANTZ Köszönjük, fenség.

Rosencrantz és Guildenstern el

HAMLET

Minden jót. – Végre magam lehetek. Micsoda utolsó féreg vagyok!

Hát nem szégyen, hogy itt ez a színész kitalált érzelmekbe – egy mesébe! – úgy bele tudta önteni a lelkét: az átéléstől elsápadt az arca, a szeme könnyes lett, átszellemült, a hangja megtört, és egész személye így átalakult? A semmi miatt! Hecuba miatt!

Mi köze Hecubához, vagy Hecubának hozzá,

hogy sírjon érte? – Hogy játszana akkor, ha oka is volna a szenvedélyre, mint nekem? Könyvekbe fullasztaná a színpadot, a közönség fülét rémületes beszéddel hasogatná, bűntől vadítva, büntelent jászteve, a tudatlant végképpen megzavarva, hogy ámuldozna szemünk és fülünk. De én,

lassú eszű, tehetetlen hülye, csak ügyefogyottan fantáziálok, és nincs szavam – nincs szavam egy királyért,

kinék fenséges, drága életét gonoszul elvették. Gyáva vagyok?

Ki nevez gazemberek? A fejem

ki töri be? Szakállam szárait

ki tépi ki, hogy az arcomba fújja?

Orromat ki csavarja meg? Ki süti rám,

hogy még a lehetem is hazug?

Ki teszi meg?

A szentségit! Nem tudnám letagadni, hogy galamblelkű vagyok, nincs epém, mely keserűvé tenné bajomat, különben már a hollókat etetném a rusnya hullájával. A gazember!

Hazug, álnok, kéjenc, szemét gazember!

Micsoda barom vagyok!... Szép dolog,

hogy én, egy meggyilkolt apa fia,

kit mennyi és pokol tüllel bosszúra,

csak siránkozom, mint a fürdőskurva;

szíjakkal könnyíték a szívemen,

mint egy kocsis! Hányok magamtól! –

Na, gondolkozzunk. Valahol mesélték,

hogy bűnös lelkek, a színházban ülve,

a jelenet művészi erejétől

úgy találva érezték magukat,

hogy megvallották gazetteiket.

Mert bár a gyilkosságnak nyelve nincs,

csodás szájjal beszél. A társulattal

eljátszatom apám meggyilkolását

a nagybátyám előtt. Majd figyelem,

így teszem próbára. Ha összerándul,

tudom a dolgom. Hiszen az a szellem,

amit láttam, az ördög is lehet,

az szép alakot is tud öltetni:

kihasználja, hogy búskomor vagyok

(hatalma van az ilyenek fölött),

s becsap, hogy megrontson. Más

bizonyíték is kell. A darab lesz az alkalom,

hogy én a király lelkét megfogom. (El)

HARMADIK FELVONÁS

ELSŐ SZÍN

Terem a palotában.

Jön a Király, a Királyné, Polonius, Ophelia, Rosencrantz, Guildenstern

KIRÁLY	Hát nem tudják úgy terelni a szót, hogy kiszedjék belőle: mért bolond? Mért zúzza össze nyugodt napjait kavargó és veszélyes örülettel?	Micsoda teher! POLONIUS Úgy hallom, jön. Vonuljunk vissza, felség.
ROSENCRANTZ	Azt elismeri, hogy zavarodott, de hogy mitől, arról egy szót se szól.	<i>Király és Polonius el. – Jön Hamlet</i>
GUILDENSTERN	A lelket nem hagyja kipuhatolni, hanem ravasz bolondsággal kibújik, ha megpróbáljuk vallomásra bírni állapotáról.	HAMLET Lenni vagy nem lenni: ez a nagy kérdés; ez-e a nemesebb, ha túri lelkünk a pimasz sors minden gonosz nyilat, vagy az, ha fegyvert fogunk a bajokra, s véget vetünk nekik? A halál: alvás, nem több; s ha ezzel megszüntethető a szívfájdalom, a millió ütődés, amit átél a húsunk – ezt a véget csak kívánni lehet. A halál: alvás; az alvás: talán álom – itt a baj: hogy milyen álmok jönnek a halálban, mikor az élet gubancát leráztuk, és meggondolkodtat – ezért van az, hogy hosszú életű a szenvedés. Mert ki túrné a sok szegényt, csapást, zsarnokságot és nagyképűsködést, lenézett szerelmet, kijátszott törvényt, a vezetők arcátlanóságait, a csöndes embert éró száz rugást, ha nyugalmát megadhatná magának egy pusztá pengével? Vinnénk-e terhet izzadva, nyögve egy életem át, ha nem félünk, hogy mi lesz azután, az ismeretlen országban, ahonnan még nem tért meg utas – ez visszatart; inkább az ismert rosszait túrjuk el, mint siessünk a nem ismert felé. A lelkiismeret így kényszerít mindenkit gyávaságra; így teszi az akarat természetes színet sápadt-beteggé a gondolkodás; a vakmerő és nagyszabású tervek így futnak szátkutába, s elveszítik a „cselekvés” nevet. – <i>(Észreveszi Opheliát)</i> De csöndesen: a szép Ophelia! – <i>(Opheliához)</i> Tündér, imáid értem is szóljanak!
KIRÁLYNÉ	Kedves volt magukhoz?	OPHELIA Fenséges úr,
ROSENCRANTZ	Igazi úrként fogadott.	HAMLET már rég nem láttam: hogy érzi magát? Köszönöm alázatosan: jól.
GUILDENSTERN	De látszott rajta, hogy erőlködik.	OPHELIA Fenség, van néhány emléktárgyam öntől,
ROSENCRANTZ	Szavával takarékos – de nekünk készséggel válaszolgat.	HAMLET amiket rég akartam visszaadni. Kérem, hogy most fogadja el.
KIRÁLYNÉ	Ajánlottak	HAMLET Nem én!
ROSENCRANTZ	szórakozást neki? Felséges asszony, épp színészeket előztünk meg idefelé az úton. Mondtuk neki; s ő látható örömmel fogadta ezt. Már itt vannak egyébként, sőt, úgy tudom, meg is rendelte náluk, hogy játsszanak ma este.	OPHELIA Semmit se adtam önnek. De kérem, felség, tudja, hogy adott, és melléjük mézédés szavakat. Most már elment az ízük – vegye vissza. Büszke szívnek az ajándék minek, ha aki adta, hozzánk már hideg? Tessék, felség.
POLONIUS	Így igaz; kéri felségteket, hogy kegyeskedjenek eljönni megnézni.	HAMLET Haha! Maga tiszta?
KIRÁLY	Igazán szívesen. És örülök, hogy ehhez kedve van. Drága urak, csak biztassák tovább, vigyék bele még sok vidám dologba.	OPHELIA Fenség?! HAMLET Maga szép? OPHELIA Mit akar ezzel fenséged? HAMLET Hogy ha tiszta is meg szép is, akkor a tisztasága ne kerüljön a közelébe a szépségének. OPHELIA Érintkezhet-e a szépség jobb társal, felség, mint a tisztasággal? HAMLET Ó igen, mert a szépség ereje hamarabb átalakítja a tisztaságot kerítőnővé, mintsem a tisztaság ereje a saját képére alakítaná a szépséget. Ez azelőtt képzelenségnek hangzott, de mára az idő igazolta. Én szerettelek.
ROSENCRANTZ	Úgy lesz, felség.	
<i>Rosencrantz és Guildenstern el</i>		
KIRÁLY	Most, édes Gertrud, menj te is, mert csendben idehívtuk Hamletet, hogy – mintegy véletlenül – itt találja Opheliát. Apja és én – törvényes kémkedők – majd úgy állunk, hogy ne lásson, de lássuk, és megítéljük a találkozásból meg abból, ahogyan viselkedik, hogy valóban szerelmi bánat-e, ami kínozza.	
KIRÁLYNÉ	Ahogy gondolod. Neked pedig, Ophelia, kívánom, hogy szépséged legyen a boldog ok, amitől Hamlet megvadult; remélem, jó szíved visszahozza a világba, kettőtök örömére.	
OPHELIA	Fenség, így szeretném.	
<i>Királyné el</i>		
POLONIUS	Ophelia, itt járkalj. – <i>(A Királyhoz)</i> Kérlek, felség, húzódjunk félre. – <i>(Opheliához)</i> Itt egy könyv, ebből imádkozzál; így érthetőbb, hogy mért vagy egyedül. – <i>(A Királyhoz)</i> Célszerű rossz, amit gyakran teszünk: ajátatosan, kegyes tettekkel cukormázba vonjuk az ördögöt is!...	
KIRÁLY <i>(főre)</i>	Mennyire igaz! Lelkemet égeti ez a beszéd. Az utcalányok agyonfeszített arca sem oly ronda, ha díszét leveszed, mint az én tettem – szép szavamhoz képest.	

OPHELIA Igen fenség, ebben a hitben éltem.
HAMLET Nem kellett volna hinned nekem; mert nem lehet úgy beoltani az embert jóssággal, hogy ki ne ütközzön a romlott alaptermészetére. Nem szerettelek.
OPHELIA Annál jobban becsapott.

HAMLET Menj kolostorba. Úgye nem akarsz bűnösöket a világra hozni? Én magam meglehetősen tiszta életű vagyok, mégis olyasmikkel tudnám vádolni magam, hogy jobb lett volna, ha az anyám meg se szül. Gógós vagyok, bosszúszerző, nagyravágyó; több gaztettem vár bevetésére, mint amennyi ötletem van, hogy miért kövessem el őket, vagy fantáziám, hogy hogyan, és időm, hogy mikor. Minek mászkál a magamfajta egyén föld és ég között? Gazemberek vagyunk mindnyájan, ne higgy egyikünknek se. Menj szépen kolostorba. Hol az apád?

OPHELIA Otthon, fenség.
HAMLET Zárják rá az ajtót, hogy a saját házában jászsa a bolondot, ne másutt. Jó napot.
OPHELIA Segíts rajta, édes Istenem!

HAMLET Ha férjhez méssz, egy átkot adok hozományul: légy bár szűzi, mint a jég, és tiszta, mint a hó, nem fogod megúszni a rágalmakat. Na, menj kolostorba, jónapot. Vagy ha mégis nagyon férjhez akarsz menni, hát menj egy bolondhoz; az okosak úgyis tudják, micsoda ökröt csináltak belőlük. Kolostorba, eridj, méghozzá gyorsan. Jónapot.

OPHELIA Mennybéli szentek, gyógyítsátok meg!
HAMLET Hallottam én, hogyan festitek magatokat. Isten adott nektek egy arcot, erre ti csináltok magatoknak egy másikat. Vonaglik és riszál mindegyik, meg selypít, meg idétlen beceneveket ad az Isten teremtményeinek; az affektálást butaságnak álcázzátok. Elegen van belőletek, ebbe bolondultam bele. Vedd tudomásul, hogy nincs több házasság. Akik már házások, azok – egy kivétellel – tovább élhetnek, a többi így marad, ahogy van. Kolostorba, eridj!
(E)

OPHELIA A pompás elme hogy szét van zilálva! A herceg, a tudós, a katona éles szeme, bölcs nyelve, hősi kardja, Dánia reménye és rózsaszála, a jó modor, a jellem mintaképe, bámulat tárgya – így, így odavan! És én, a nők közt legszánalmasabb, aki izeltem mézes esküit, most nézzem, hogy e kristálytiszta agy csőrömpől, mint a bomlott harangjáték, s a tökéletes, nyíló ifjúságot a téboly marja szét. Ó, Istenem, mért kellett, mért *kell* látnom ezt nekem?

Jön a Király és Polonius

KIRÁLY A szerelem? Nem az kavarja föl; amit mondtot, egy kissé zagyva volt, de nem bolondság. Valami lapul a lelkében, azon kotlik a bánata; és félek: ha előbb-utóbb kikel, veszélyes lesz. Nos, hogy ezt megelőzzük, úgy döntöttem gyors elhatározással, hogy induljon azonnal Angliába sürgetni a nekünk járó adót. Talán a tenger, az idegen ország, a sok új látnivaló majd kiűzi a szívébe települt valámit, amin az agya annyira dörömböl, hogy nincs magánál. Mi a véleményed? Ez jót fog tenni. Mégis azt hiszem, hogy bajának forrása igenis

POLONIUS

szerelemi bánat. – Nem, Ophelia? Ne mondd el most, hogy Hamlet mit beszélt,

hallottuk úgyis. – Fenség, cselekedj belátásod szerint. De ha szabad javasolnom, a szindarab után anyja, a királyné kérdezze ki négysemközt, őszintén a bánatáról; és én, ha megengeded, ott leszek, úgy fülközelben. Ha nem nyílik meg, küldd Angliába – vagy bezárhatod, ahova gondolod.

KIRÁLY

Jó, ezt lehet.
Nagykönl nagy veszély az örület!

Mind el

MÁSODIK SZÍN

A palota nagytérme. Jön Hamlet, Első Színész és még két Színész

HAMLET Úgy mondják a szöveget, nagyon kérem, ahogy előadtam maguknak, simán és gördülékenyen; mert ha úgy öblögetnek, mint sok színész, akkor inkább a városi kikiáltóval mondatom el a soraimat. És ne fűrészeljék a levegőt folyton a kezükkel – így –; hanem finoman mozogjanak. Mert a szenvedélyek áradásában, rohamában, sőt akár forgószélében is meg kell találni – meg kell teremteni! – a mértéket, ami nemes formát ad mindennek. Nagyon tud fájni a lelkemnek, mikor hallom, ahogy egy dühöngő, parókás alak rongyokra tépi az érzelmeit, apró cafatokra, ezzel hasogatja a fülét a földszintieknek – akik többnyire csak a megfejthetetlen némajátékot élvezik, meg a hangerőt. Én lecsukatnám az ilyen alakot, aki szörnyebb akar lenni a szörnyetegnél, Heródesebb a dühöngő Heródesnél. Könyörgöm, ne csinálják.

ELSŐ SZÍNÉSZ Erről kezeskedem, fenséges úr.

HAMLET De ne legyenek túl visszafogottak se: menjenek a saját jó ízlésük után. Keressék meg a szavakhoz a megfelelő cselekvést, a cselekvéshez a szót: de arra mindig ügyeljenek, hogy a természetesség határait szem előtt tartás. Minden, ami túlzás, az távol van a színjátszás értelmétől, lévén a cél – régen is, most is –, hogy tükröt tartsunk a természetnek: megmutassuk az erkölcsnek is a maga képét, a gyalázatnak is a maga arcát, az egész kornak, amelyben élünk, mintegy a testalkatát és körvonalait. Mármost aki ezt túl hársányan vagy túl finomkodóan adja, az egyszerű nézőt talán megneveteti, de az értőket csak bosszantja, pedig ezekből egynek a véleménye – gondolom, a maguk szemében is – többet nyom a latban, mint amazokéból egy telt ház. Láttam olyan színészeket – és hallottam dicsérni, méghozzá forrón –, akiknek (elnézést a szentségtörésért) se a hangjuk nem hasonlítot normális keresztény emberére, se a járásuk; de pogányéra se, meg semmilyen emberére, úgy düllesztettek és ordítottak, hogy azt hittem, a Természetnek valami segéd munkása próbált embert gyártani, aztán selejt lett – olyan embertelen utánzatok voltak.

ELSŐ SZÍNÉSZ Remélem, ezen mi már nagyjából túljutottunk.

HAMLET Jussanak túl egészen! És a komikus szereplők ne mondjanak többet, mint ami le van nekik írva – mert van olyan, aki maga kezd hahotázni, hogy egy csomó üresfejű nézőt belevigyen a nevétsébe, pedig éppen a darabnak valami fontos kérdésére kellene figyelni. Ez silány dolog, és szánalmas színészi felfogásra vall az ilyen bolondoknál. Na, menjenek, készüljenek.

(Poloniushoz) Mi a helyzet, uram? Jön a király

megnézni az előadást?

POLONIUS Meg a királyné is, mindjárt itt lesznek.

HAMLET Mondja a színészeknek, hogy siessenek.

Polonius el

(Rosencrantzhoz és Guildensternhez) Segítsetek ti is sürgetni őket!

ROSENCRANTZ Rendben, fenség.

Rosencrantz és Guildenstern el

HAMLET Hahó, Horatio!

Jön Horatio

HORATIO Itt vagyok, drága fenség, mit segítek?

HAMLET Horatio, nálad egyenesebb, derekaból embert én még nem találtam.

HORATIO Édes uram...

HAMLET Nem hazugságból mondom. Milyen hasznot remélhetnék tőled, hisz nincs másod, mint jó természeted,

mely derűjével táplál és ruház?

A szegényeknek minek hízelegnénk?

Nyalja a cukros nyelv a bárgyu pompát;

forogjon ott a térd ferge zsanérja,

ahol fizet a hízelgés. – Tudod,

mióta lelkem választani képes,

és emberek közt különbséget tesz,

téged a sajátjaként megpecsételt.

Te elbírsz mindennel; mindent kibírsz;

a Szerencsétől ütést és jutalmat

egyformán jól fogadsz; boldog lehet,

akiben indulat és bölcs ítélet

ilyen kiváló arányban vegyül:

ő nem síp, amin a sors ujjai

kedvükre játszanak. Én azt az embert,

aki nem rabja minden szenvedélynek,

a szívem kellős közepébe zárom;

s te ilyen vagy. – Na, ebből már sok is. –

Ma este színházat néz a király;

az egyik jelenet ahhoz hasonlít,

amit apám haláláról meséltem.

Kérlek, hogy mikor az megy a színen,

te minden idegszáladdal figyeld

a nagybátyámat. Hogyha burkolt bűne

az adott résznél nem bújik elő,

akkor gonosz szellem játszott velünk,

és nekem piszkos a fantáziám,

mint Vulkan műhelye. Figyeld nagyon;

én is az arcán tartom a szemem.

Utána megbeszéljük, ki mit látott

a viselkedésén.

HORATIO Rendben, uram.

Ha figyelmünket meglopja, s kijátssza

éberségünket, fizetem a kárt!

Jönnek trombitások, dobosok. Harsonaszó

HAMLET Már jönnek is. Én bambán álldogálok. Ül le valahova.

Jön a Király, a Királyné, Polonius, Ophelia, Rosencrantz, Guildenstern, más urak, a királyi testőrség fákelyákkal

KIRÁLY Hogy van Hamlet öcsénk?

HAMLET Remekül, jelentem, mint a kaméleon, az is levegőt eszik, mint én, tömve ígéretekkel. Libát ezzel nem lehetne tönni!

KIRÁLY Nem tudok ezzel a válasszal mit kezdeni, Hamlet. Ezek nem az én szavaim.

HAMLET Már az enyéme se. (Poloniushoz) Uram, ön annak idején színjászó volt az egyetemen, ugye?

POLONIUS Így van, fenség, méghozzá jó színésznek tartottak.

HAMLET Mit alakított?

POLONIUS Julius Caesart, kérem. Megölték a Capitoliumon. Brutus ölt meg.

HAMLET Brutális dolog volt tőle, hogy leölt egy ilyen kapitális ökröt. Kész vannak a színészek?

ROSENCRANTZ Igen, fenség, a te szavadra várnak.

KIRÁLYNÉ Gyere, édes Hamlet, ülj mellém.

HAMLET Nem, jó anyám, ide vonz valami mágnes. (Opheliához fordul)

POLONIUS (felre, a Királyhoz) Aha! Hallottad ezt?

HAMLET (lefele, Opheliához) Kisasszony, lefeleketek az ölébe?

OPHELIA Nem, fenség.

HAMLET Úgy értem, a fejemet odafektetethetem?

OPHELIA Igen, fenség.

HAMLET Csak nem gondolja, hogy lefekvésre gondoltam?

OPHELIA Nem gondolok semmit, fenség.

HAMLET Ez szép gondolat, női combok között.

OPHELIA Micsoda, fenség?

HAMLET A semmi.

OPHELIA Vicces a kedve, fenség.

HAMLET Nekem?

OPHELIA Igen, fenség.

HAMLET Te jó ég, én mint fő tréfamester! Mi más lehet itt csinálni, mint viccelni? Nézze meg, milyen jókedvű az anyám, pedig még két órája sincs, hogy az apám meghalt.

OPHELIA Dehogy, fenség, van az kétszer két hónap is.

HAMLET Már annyi? Hát akkor járjon az ördög sima feketében, fölveszek egy cobolyprémes gyászruhát.

Istenem, két hónapja halott, és még nincs elfelejtve!

Talán remélhető, hogy egy nagy embert az emléke,

mondjuk, fél évvel is túlél. De az hétszentség, hogy

templomokat kell építenie, különben elmerül a feledés-

ben a régi hirtalóval együtt, aminek ez a sírfelirata:

„De ő, de ő, hol van a hirtaló?”

Trombitaszó. Kezdődik a némajáték. Jön egy Király és

Királyné, egymást átölelve. A nő letérdel a férfi elé, és

kifejezi imádatát. A Király fölemeli, és fejét a nő nyakára baltja. A Király lefeleketek egy virágos dombra. A nő

látja, hogy elahudt, otthagya. Befőn egy másik Ember,

leveszi a Király koronáját, melyet megcsóbol. Mérget önt

az alvó fülebe, majd otthagya. A Királyné visszajön,

boltn találja a Királyt, szenvedélyes gyászt mutat. A

Méregöntő visszajön három vagy négy másik emberrel.

Látszólag osztoznak a Királyné fájdalomában. A holttestet

kiviszik. A Méregöntő ajándékokkal udvarol a Királyné-

nak, aki eleinte elutasítja, ám végül elfogadja szerelmét.

Mindnyájan el

OPHELIA Mit jelent ez, fenség?

HAMLET Ez? Ordas lelkű orgyilkosság. Büntény, más néven.

OPHELIA Talán a darab tartalmát foglalja össze.

Jön a Bevezetőmondó

HAMLET Ettől a fickótól megtudjuk. A színészek nem tudnak titkot tartani: mindent kifecsegnék.

OPHELIA El fogja mondani, mit jelentett a mutogatós játék?

HAMLET Igen, kegyed bármit mutat neki, azt elmondja. Ha nem szégyelli mutogatni, amiye van, ő se szégyelli megmagyarázni, mi az.

OPHELIA Rossz ember maga, rossz ember. Én nézem a darabot.

BEVEZETŐMONDÓ

„Tragédiánk és személyünk részére figyelmet kérünk, s kegyes türelmet remélünk.” (El)

HAMLET Mi ez, bevezető vagy emlékkönyvi bejegyzés?

OPHELIA Rövid, fenség, ugye?

HAMLET Mint a nők szerelme.

Jón Színész Király és Színész Királyné

SZÍNÉSZ KIRÁLY

„Éppen harmincszor száguldott tova a Glóbusz körül Phoebus kocsija; harmincszor tizenkét hold elfogyott, majd kölcsön-fénnyel újfent ragyogott azóta, hogy szent nászban egybekelünk, szerelmesen Hymen szolgálai lettünk.”

SZÍNÉSZ KIRÁLYNÉ

„Ennyiszor járjon még a hold s a nap, mielőtt vágyunknak vége szakad. De ó jaj, téged betegség gyötör, mely elsorvaszt és életedre tör. Féltetek – és bár gondjaim nagyok, ne félj, uram: én melletted vagyok. Mert asszonyoknál félni és szeretni: vagy egyként túlzó, vagy egyformán semmi.

Tanúm vagy rá: szerelmem mennyt ér; nos, aggodásom vágyammal fölér. Nagy szerelemben kis gond is ijeszt: ki nagyon szeret, nagyon tudja ezt.”

SZÍNÉSZ KIRÁLY

„Valóban, édes, el kell hagylak, erőim lassacskán kialszanak. De te csak élj tovább, történjen bármi, tisztes derűben – s meg fogod találni új férjedet –”

SZÍNÉSZ KIRÁLYNÉ

„Ó, ne mondd ezt nekem, mert árulás az ilyen szerelem! Ha életemet más férfihoz kötém, az elsőt azzal lelkemben megölném.”

HAMLET (félre) Hű, ez keserű.

SZÍNÉSZ KIRÁLYNÉ

„Nem vágyból sarjad másodszer a frigy: rút haszonlesés alakítja így. Másodszer küldöm férjem a halálba, ha másik férjvel szállok nási ágyba.”

SZÍNÉSZ KIRÁLY

„Tudom, hogy szívből akarod a jót, de nem tartunk meg mindig minden szót.

A szándékaink feledésbe mennek, idővel egyre halványabbak lesznek; míg éretlenek: főnn csüngenek a fán, ám ha megérték, lehullnak puhán. Az emberek mindig keveset ér, amit saját magának megígér. Mit elhatározó forró szenvedély, már céltalan, ha lehült a kedély. Ahol öröm vagy bánat túlpezeg, saját hatását semmisíti meg. Örül az öröm, a bánat zokog:

megindítja a legkisebb dolog.

A világ sem örök, így nem vitás:

érzelmeinkben is van változás.

Nyitott kérdés, mely el nem döntett:

mi hatalmasabb: sors vagy szeretet?

Ha nagy ember bukik, kedvencei

már nem hazudnak hűséget neki;

ha a szegénynek sorsa jóra fordul,

legott szeretni kezdik csapatostul.

Így hát a sorstól függ a szeretet:

aki gazdag, barátja sok lehet;

ám aki bajban próbál ki barátot,

hamar megizléli a csalfaságot.

De visszatérve szavam kezdetéhez:

a szándék más, mint amit sorsunk végez.

Hiába terveztet az értelem:

a terv miénk, de a hatása nem.

Most úgy érzed, hogy más férj sose kell,

de ez az érzés velem múlik el.”

SZÍNÉSZ KIRÁLYNÉ

„Ne adjon enni föld, se fényt az ég, ne jusson soha pihenés elég, csúfoljon meg minden bízó reményem, éljek, mint remetek, száraz kenyéren; mi kedves nékem, sorban menjen tönkre,

pusztítsa el gonosz erő örökre;

se itt, se túlhan békém ne legyen,

ha özevgyként másnak nyújtom kezem.”

HAMLET Na, ha most megszegnél!

SZÍNÉSZ KIRÁLY

„Ez súlyos eskü. Menj most, édes párom, fáradt vagyok, gyógyír nekem az álom e hosszú délután.”

SZÍNÉSZ KIRÁLYNÉ

„Ringasson el, s ne bántsuk egymást soha semmivel.”

Színész Királyné el. Színész Király alszik

HAMLET Felsőges anyám, hogy tetszik a darab?

KIRÁLYNÉ A nő túl sokat fogadkozik, szerintem.

HAMLET De meg is tartja a szavát.

KIRÁLY Te hallottad, miről szól? Nincs benne semmi sértő?

HAMLET Á, dehogyan, mindent játékból csinálnak – játéka a mérgezés is. Semmi sérelmet nem okoznak.

KIRÁLY Hogy hívják a darabot?

HAMLET „Az egérfogó” – haha, ezt kifogtuk! Metaforikus cím! A darab egy gyilkosságról szól, ami Viennában történt: az uralkodó neve Gonzago, a felesége Baptista – mindjárt meglátják. A gonoszság mesterműve, de miért baj az? Ugye, felség, minket nem zavar, mert tiszta a lelkünk. Az nyüzszítsen, akit szorít a cipő; a miénk kényelmes.

Jón Lucianus

Ez itt Lucianus, a király unokaöccse.

OPHELIA Fenség, beállhatna narrátornak.

HAMLET És magyaráznom a bábműsort kegyed és a szerelme között, ahogy enyeleg a két bábú.

OPHELIA Mit bökdös engem, fenség, mit bökdös?

HAMLET Egy nyögésébe kerül, kisasszony, és lelohad, ami bökdösi.

OPHELIA Ez egyre jobb! Vagyis egyre rosszabb.

HAMLET Az esküvőn is ezt szavalják a nők: „jóbanrosszban...”. – Kezdded, gyilkos! Hagyd az átkozott grimaszaidat, és kezdded. Gyerünk, a rekedt holló bosszúért rikácsol.

LUCIANUS

„Sötét szándék, erős szer, biztos kéz, cinkos időpont, most senki se néz. Te, éji füvekből nyert rút ital,

mit Hekaté süjtött átkaival,
varázshatalmad s pusztító erőd
romboljon benne szét vért és velőt.
(*A mérget az alvó fölébe önti*)

HAMLET Megmérgezi a kertben az örökségéért. Úgy hívják, Gonzago. Létező történet, meg van írva ékes olasz nyelven. Most látni fogják, hogy a gyilkos hogy nyeri el Gonzago feleségének a szerelmét.

OPHELIA A király föláll.

HAMLET Mi van, megjédt a vaklármától?

KIRÁLYNÉ Baj van, felség?

POLONIUS Abbahagyni az előadást!

KIRÁLY Világítsatok! Erre, kifelé!

POLONIUS Fényt, fényt, fényt!

Mind el, Hamlet és Horatio kivételével

HAMLET A sebzett szarvas sírdogál,
vigan játszik az ép.
Ez viraszt, míg az szundikál,
s a világ tovalép.

Te, nem gondold, hogy ez az egész, hozzá még egy tollbokrétá – ha bedugulna minden más bevételi forrásom –, meg egy provanszi rózsával díszített pántos cipő, bejuttatna engem bármely szintársulatba?

HORATIO Feles társnak is.

HAMLET Tulajdonosnak!

Jupiter trónja összedült,
ő, Dámon, nincs vigasz;
és aki most helyébe ült,
egy rettentő nagy f...fereg.

HORATIO Rímelhetnél volna.

HAMLET Jaj, édes Horatio, ezer fontba fogadok, hogy a szellem igazat mondott. Észrevetted?

HORATIO Hát persze, felség.

HAMLET Mikor a mérgezésről volt szó?

HORATIO Egyértelműen látszott rajta.

HAMLET Na jó! Kérünk valami zenét: jöjjenek a furulyások.

Ha nem tetszik a királynak a mű,
hát nem fog szórakozni, brühühű.

Kérünk valami zenét!

Jön Rosencrantz és Guildenstern

GUILDENSTERN Fenség, kérlek, megengednél egy szót?

HAMLET Egy egész történetet.

GUILDENSTERN Kérlek, a király –

HAMLET Igen, kérlek, mi van veled?

GUILDENSTERN Bezárkózott a szobájába és tombol.

HAMLET Berúgott?

GUILDENSTERN Nem, felség, dührohama van.

HAMLET Bölcsességed teljesebb mélységében mutatkozna meg, ha ezt az orvosnak jelentenéd, mert ha én veszem kezelésbe, az alighanem újabb epeömléshez vezet.

GUILDENSTERN Fenséges úr, tarts valami rendet a beszédedben, és ne kalandozz el annyira attól, amit mondok.

HAMLET Kérlek, szelid leszek. Szavaj.

GUILDENSTERN Anyád, a királyné, mélyszéges aggodalommal eltelve küldött hozzád.

HAMLET Isten hozott.

GUILDENSTERN Nem, fenséges úr, most nem helyénvaló ez az udvariaskodás. Ha méltóztatás egyenesen válaszolni, akkor átadom anyád parancsát; ha nem, akkor elnézést kérek, és megyek vissza; ezzel az én feladatomnak vége.

HAMLET Kérlek, nem lehet.

ROSENCRANTZ Mi, felség?

HAMLET Hogy egyenes választ adjak. El van ferdülve

az elmém. De amennyire tőlem telik, kérlek, parancsolj velem – azaz, mint mondog, parancsolj anyámmal nekem. Szóval elég, térjünk a tárgyra. Anyám tehát –

ROSENCRANTZ Nos, azt mondja: a viselkedésed egészen elképesztette és megdöbbentette.

HAMLET Ó, csodálatos fiú, aki így el tud képezteni egy anyát! De nincs folyománya az anyai megdöbbetésnek? Ne kíméljetelek.

ROSENCRANTZ Beszélni óhajt veled a szobájában, mielőtt lefekszel.

HAMLET Úgy engedelmesskedünk, mintha tiszser az anyánk volna. Van még az uraknak dolga velünk?

ROSENCRANTZ Fenség, te valaha szeretted engem.

HAMLET Még most is, esküszöm a két balkezemre.

ROSENCRANTZ Kedves fenség, mitől vagy ennyire magadon kívül? A saját szabadságod előtt zárod be az ajtót, ha nem osztod meg bajaidat a barátoddal.

HAMLET Hiányolom, kérlek, az előmenetelt.

ROSENCRANTZ Hogy lehet az, hiszen a király maga mondta, hogy te fogod követni Dánia trónját?

HAMLET Igen, igen, de az ígéret szép szó... – már a mondas is elcsépett.

Jönnék a Szímeszek furulyákkal

Á, a furulyák! Adjatok egyet. – (*Rosencrantzhoz és Guildensternhez*) Megkérdezném bizalmasan, hogy miért kerülgettek, mint hajtók a vadat. Be akartok terelni a hálóba?

GUILDENSTERN Ó, fenség, igyekeztem talán tolakodni, mert a szeretetem ügyetlen.

HAMLET Ezt én nem értem. Játsszanal ezen a furulyán?

GUILDENSTERN Nem tudok, fenség.

HAMLET Légy szíves.

GUILDENSTERN Hidd el, hogy nem tudok.

HAMLET Nagyon kérlek.

GUILDENSTERN Azt se tudom, hogy kell megfogni, fenség.

HAMLET Könnyű az, mint a hazudozás. Fogd le a lyukakat az ujjaiddal, fúj bele itt a száddal, és finom zene fog szólni belőle. Látod, itt vannak a lyukak.

GUILDENSTERN De én ezekből nem tudok semmilyen harmóniát előhívni. Nem ismerem a fogásokat.

HAMLET Látjátok, milyen lélektelen tárgyat csinálnátok belőlem! Játsszani akartok rajtam, mintha ismeretek a fogásaimat, ki akarjátok piszkálni a titkaim magvát, kipróbálni engem a legmélyebb hangomtól a legmagasabbig; pedig sok zene van, gyönyörű hangok ebben a kis siposkában is, csak ti nem tudjátok megszólaltatni. Hülyék, azt hiszitek, hogy rajtam könnyebb játszani, mint egy furulyán? Nevezetek akármilyen hangszernek, hiába tapogattok, nem tudtok játszani rajtam.

Jön Polonius

Isten áldja, uram.

POLONIUS Fenség, a királyné beszélni akar önnel, méghozzá azonnal.

HAMLET Látja ott azt a felhőt, ami majdnem tevé alakú?

POLONIUS A mindenségit, tényleg – mint egy tevé!

HAMLET Szerintem olyan, mint egy menyét.

POLONIUS A háta menyészterű.

HAMLET Vagy mint egy bálna.

POLONIUS Egészen, mint egy bálna.

HAMLET Tehát hamarosan átmegegyek anyámhoz. – (*Féltre*) Akárméddig hajtom a bolondságot, ezek csak csinálják utánam. – (*Hangosan*) Megyek, egy pillanat.

POLONIUS Megmondom. (*El*)

HAMLET „Egy pillanat”, könnyű azt mondani. – Most hagyjatok magamra, barátaim.

Éjjel van, boszorkányok ideje:
 tátong a temető, és a pokol
 leheli pestisét. Most vért ihatnék
 és olyat tehetnék, amit a napfény
 borzadva nézne. Csend – gyerünk
 anyámhoz.
 Természet, most ne hagj el. Nem
 szabad
 Néró lelkének tanyát ütni bennem.
 Legyek könyörtelen, de ne vadállat.
 Tör lesz minden szavam – de csak
 szavam.
 Nyelvem és lelkem álszent lesz tehát:
 bárhogy fogom beszéddel bántani,
 lelkem nem tudja tette váltani. (El)

HARMADIK SZÍN

Szoba a palotában.
 Jön Király, Rosencrantz, Guildenstern

KIRÁLY Nem szeretem őt, és veszélyes is,
 hogy örngőn szabadon. Készüljenek.
 Mindjárt adunk megbízólevelet,
 és ő is megy magukkal Angliába.
 Rangunk és helyzetünk nem engedi,
 hogy óránként lessük: mi tör elő
 szédült agyából.

GUILDENSTERN Mária készülünk.
 Számunkra szent erkölcsi kötelesség
 megővni azt a sok emberi lényt,
 kiket felséged táplál, gondoz, éltet.

ROSENCRANTZ Az egyes, különálló élet is
 megvédi magát ésszel és erővel
 az ártalomtól; hát még az a lélek,
 akinek jólététől tömegek
 élete függ! A király távozása
 nem egy halál: örvényként húzza le
 egész környezetét. Sőt: irdatlan kerék ő,
 a legmagasabb hegy csúcsára tűzve,
 melynek küllőihöz tízezer apró
 dolog van illesztve, s ha lezuhan,
 minden kis függeléke osztozik
 bukásában. Ha sóhajt a király,
 egy egész birodalom lelke fáj.

KIRÁLY Kérem, menjenek minél hamarabb,
 meg kell, hogy fékezzeük ezt a veszélyt,
 mely most szabadon járkal.

ROSENCRANTZ Sietünk.

Rosencrantz és Guildenstern el. – Jön Polonius

POLONIUS Most megy az anyjához beszélni, felség.
 Én beállok ott egy függöny mögé,
 hogy halljam: mi történik. A királyné
 majd nyilván alaposan összeszedja,
 de ahogy mondtad – nagyon okosan! –,
 jobb, ha mindezt nemcsak az anyja hallja
 (aki természetétől elfogult),
 hanem más tanú is. Megyek, királyom.
 Még fölkereslek lefekvés előtt,
 és beszámolok.

KIRÁLY Köszönöm neked.

Polonius el

Az én bűnöm szaga az égre bűzlik,
 átok van rajta, az ősi, az első –
 az, testvérgyilkosság. Én nem tudok

imádkozni, hiába itt a szándék:
 erős vágyamnál erősebb a bűnöm,
 s mint akinek kétféle dolga van,
 habozva állok, hogy melyikkel kezdjem,
 s mindkettőt elmulasztom. Ha kezem
 ragacsos lenne a testvéri vértől,
 hát nincs elég eső a boldog égben,
 hogy fehérre mossa? A kegyelem
 nem arra való, hogy a bűnt legyőzze?
 Nincs-e az imában kettős erő,
 mely megállít bűnbeesés előtt,
 és megbocsát utána? Föltekintek.
 Vétkeztem, megvolt – de milyen ima
 illik ide? Bocsásd meg azt, hogy öltem?
 Lehetetlen, hisz most is az enyém
 mindaz, amiért gyilkos lett belőlem:
 a koronám, a becsvágyam, királyném.
 Kaphat az ember bűnbocsánatot,
 amíg élvezi bűne gyümölcsseit?
 A romlott földi világban a bűn
 aranykezeivel a jogot lesöpri,
 és bűnös hasznából fizeti le
 a törvényt is. De nem így odafönt:
 ott nincs ügyeskedés, ott tetteink
 valódi arca számít, s mi magunk
 tanúskodunk, keményen szembeesülve
 hibáinkkal. Hát akkor? Mi marad?
 A bűnbánat talán mindenre képes.
 De mit ér, ha nem bánom bűnömöt?
 Nyomorult helyzet! Szénfekete szív!
 Fogoly lelkem: szabadulni szeretnél,
 de vergődve behálózd magad.
 Ti angyalok, segítsétek! Próbálkozom.
 Hajolj, makacs térd; drótköteli szív,
 légy puha, mint az újszülöttek!
 Hátha még minden jóra fordul.
 (Letérdel)

Jön Hamlet

HAMLET Most megtehetném, most imádkozik.
 Most megteszem. (Kibúzza a kardját)

De akkor mennyibe megy –
 miféle bosszú ez? Gondoljuk el:
 egy gazember megöli az apámat,
 és én, egyetlen fia, a gazembert
 a mennybe küldöm.

Nem bosszú ez, hanem szép jutalom.
 Apámra úgy tört rá, hogy az javában
 habzsolta életét, s a bűnei
 virítottak, mint májusi virág;
 nem tudhatjuk, hogy áll a túlvilágon
 a számlája, de innen úgy tűnik:
 bajban lehet. Hát milyen bosszú az,
 ha ezt most, lelki tisztulása közben
 küldöm el, mikor ügyis útra kész?
 Nem. (Visszatolja a kardját)

Helyedre, kard, várj szörnyűbb
 alkalomra:
 mikor részegen alszik, vagy dühög,
 vagy gyalázatos ágyát élvezi,
 kockázik, káromkodik, s más olyat tesz,
 aminek nincsen üdvösségszaga –
 akkor tásztom le, hogy sarkai
 az ég felé kapáljanak, a lelke meg
 olyan sötét legyen, mint a pokol,
 ahova indul. Mennem kell anyámhoz. –
 (A Királynra) Imádságod csak még

jobbán elátkoz! (El)
 Szavam fölszáll, érzésem lent marad:
 szót érzés nélkül az ég nem fogad. (El)

NEGYEDIK SZÍN

A királyné szobája.

Jön a Királyné és Polonius

POLONIUS Azonnal jön. Kérem, jól szidja össze: hogy amit művel, véggépp túrheteren, s hogy felséged már sok veszekedéstől védte meg őt: Én csöndben itt leszek. Kérem, hogy legyen szigorú.

KIRÁLYNÉ Ne féljen. Húzódjon vissza, hallom jönni.

Polonius a függöny mögé bújik. – Jön Hamlet

HAMLET Nos, anyám, miről van szó?
KIRÁLYNÉ Hamlet, nagyon megsértetted apádat.
HAMLET Anyám, nagyon megsértetted apámat.
KIRÁLYNÉ Na nézd! Ne beszélj ilyen nyegle hangon!
HAMLET Na lásd! Ne támadj ilyen csúnya hangon!
KIRÁLYNÉ Hamlet, mi van veled?!
HAMLET Miről van szó?
KIRÁLYNÉ Nem ismersz meg?
HAMLET Hogy az istenbe ne?
KIRÁLYNÉ Ön a királyné, férje öccse felesége; és – bár ne volna így! – ön az anyám.
HAMLET Jó – hívom azt, aki szót ért veled.
KIRÁLYNÉ Nem, nem, csak üljön le; nem mozdul innen.
HAMLET Itt marad, míg én tükröt tartok önnek, hogy lássa a saját legbelsejét.
KIRÁLYNÉ Te mit akarsz? Csak nem akarsz megölni?

Segítség!
POLONIUS (*a függöny mögött*) Mi az?! Segítség!
HAMLET Hoppá, patkány! Mibe, hogy etalálom? (*Hátszár a függönyön*)
POLONIUS (*a függöny mögött*) Jaj! Meghalok!
KIRÁLYNÉ Uristen, mit csináltál!
HAMLET Nem tudom.

A király az? (*Fölemeli a függönyt, és meglátja a halott Poloniuszt*)
KIRÁLYNÉ Micsoda felelőtlen, véres tett!
HAMLET Véres, igen. Majdnem olyan, anyám, mint királyt ölni s az öccséhez menni.
KIRÁLYNÉ Mint királyt ölni?

Ezt mondtam, anyám – (*Poloniusra*) Te tolakodó hülye, ég veled. Gazdádna hitelek. Ez lett a sorsod: látod, a túlbuzgóság nagy veszély. – (*A Királynéhoz*) Ne tördeld a kezed.
Hallgass és ülj le, én tördelem a szived, hogyha még lehet rá hatni, s nem tette keményné az átkos megszokás fémis zománca, hogy lepatann róla az érzelem.

Mit tettem én, hogy ilyen durva hangon merészelsz nekem jönni?

Olyat tettél, ami az erkölcs fátylát szétszakítja, a jót álszentnek nevezi; a rózsát az ártatlan szerelem homlokáról letépi, s szegényfoltot tesz helyére; a házassági esküt úgy tekint, mint kártyázók hamis és felelőtlen fogadkozásait – olyan a tett, mely megöli magát a köteléket, s az édes szentségi fogadalomból üres verset csinál. A mennyek arca

felizzik a szilárd világ fölött, keserűen, mintha a végétéle már közel volna, úgy megbetegíti e tett gondolata.

KIRÁLYNÉ

HAMLET

Miféle tett, hogy már a nyitánya is így dörrög? Nézd meg itt ezt a képet, s nézd meg ezt két fivér megfestett arcmaí. Nézd, milyen nemesség ült ennek arcán, Apolló fürtjei, zeusi homlok, szemé, mint Marsé, ijeszt és parancsol, tartása, mint a szárnyas Merkuré, ahogy az égne nyúló hegycsúcson leszáll; a formák olyan összegzése, melyre minden isten rátette kézjegyét, hogy lássa a világ: ilyen a férfi. Ez volt a férjed. Nézd, mi jön utána. Ez most a férjed: mint rohadt kalász, megrontja ép fivérért. Nincs szemed? Elhagytad ezt a gazdag legelőt, s egy mocsárban zabálsz? Mi? Nincs szemed?

Ne mondd, hogy szerelem; a te korodban a vér izgalma csöndes, elfogadja az ész ítéletét; s milyen ítélet küld ettől ehhez? Érzékelné tudsz, különben nem volnál mozgásra képes, de érzékeid nyilván szelűtöttek, másképp nem jána benned így a téboly, így nem ualná érzékeidet, hanem meg tudnál józanul itélni ekkora különbséget. Milyen ördög játszik itt szembekötősdít veled? Látsz, de nem érzel; érzel, mégse látsz; hallasz, de nincs kezud, szemed, se orrod –

ha marad érzék, bármily csökevényes, így az se támoilog. Szégyen: pirulj! Te forrongó pokol, ha így föllázadsz egy családanyában, akkor az ifjúság tüzes hevében az erkölcs nem lehet más, mint viasz, mely rögtön elolvad. Akkor ne érje szégyen az olyat, akit vére sarkall, hisz lángra gyúl maga a fagy, s az ész kiszolgálja a vágyat.

KIRÁLYNÉ

HAMLET

KIRÁLYNÉ

HAMLET

KIRÁLYNÉ

HAMLET

Jön a Szellem

KIRÁLYNÉ

Jaj, Hamlet, elég! Lelkembe fordítod a szememet, s ott olyan sötét föltoakat találak, mik ki nem moshatók.
Nem is, ha így élsz, az izzadságtól fagygyübüzös ágyban, édelgő tocsogással úzekedve a mocskos öllemelemben!

Könyörgöm, elég! Minden szavad mint tór hatol fülembé. Elég, édes jó Hamlet!

Egy gyilkos gazember, egy rongy, aki huszadannyit se ér, mint előző urad; trágyakirály, ország és hatalom zsebtolvaja, aki egy polcrol koronát lopott, és zsebre vágta –

Elég!
Bohóckirály a rongyosbálból –

Óvjatok szárnyatokkal, égi örök!
Mit kívánsz tőlem, felséges alak?
Jaj nekem! Bolond!

HAMLET Megróni jössz-e télen fiadat,
aki fecserél időt és erőt,
és szörnyű parancsod nem hajítja végre?
Mondd!

SZELLEML Ne feledd! Azért jöttem
megint, hogy élezzem eltompult
tetterődet. De nézd: anyádon rémült
zavar ül. Lépj vívódó lelke és ő közé.
Gyenge testben erős a képzelet.
Szólj hozzá, Hamlet.

HAMLET Hogy van, kedves anyám?
KIRÁLYNÉ Inkább *te* hogy vagy,
hogy a szemed az ürbe szögezed,
s a testetlen levegőhöz beszélsz?
Az indulat mered ki szemedben,
s mint riadókor az alvó sereg,
a hajad – mintha minden szála élne –

HAMLET fölugrik s égnek áll. Szívem, fiam:
fölforrósodott, lángoló agyadra
hínt hűsítő türelmet. Hova nézel?
Órá, órá. Nézd, sápadtan figyel.
Ha a kövek látnák és hallanák,
megindulnának ők is. – (*A Szellemhez*)

Jaj, ne nézz,
nehogy szánalmas arcod megpuhítsa
kemény akaratom; mert úgy a munkám
szintelen lenne – könnyek vér helyett.
Kinek mondd ezt?

KIRÁLYNÉ Nem látsz ott semmit?
HAMLET Semmit. Pedig látok itt mindent.
KIRÁLYNÉ És nem is hallottad?

HAMLET Nem, csak mi kettőnket.
HAMLET Most nézz oda, hogy oson kifelé!
Az apám, felöltözve, ahogy élt!
Nézd! Nézd csak, éppen most megy
ki az ajtón!

Szellem el

KIRÁLYNÉ Ez mind csak a te agyad szüleménye.
HAMLET Ilyen testetlen lényeket a téboly
mesterien teremt.

HAMLET A pulzusom úgy ver, mint a tiéd,
egészséges zenét. Nem örültség,
amiket mondtam. Tégy próbát velem:
én elmondom még egyszer ugyanazt;
az eszelős ugrálna összevissza.
Anyám, az Isten szerelmére kérlek,
ne kend a lelked ilyen álkenőccsel,
hogy tébolyom beszél és nem a bűnöd.
Ez lefedi a fekély felszínét,
de közben bent a bűzös rothadás
mérgez látatlanul. Gyónj meg az égnek,
bánd meg a múltat, kerüld a jövőt,
és ne teríts több trágyát a gyomokra,
hogy burjánozzanak. – Bocsássa meg,
hogy őszinte vagyok; mert a mai
hájás, elpuhult korban úgy szokás,
hogy az őszinte kér bocsánatot
a hazugtól, és hajlong, hogy segíthet.
Jaj, Hamlet, kétfelé vágta a szívem.
Hát dobja el a rosszabbik felét,
s a másikkal tisztában él tovább.
Jó éjt. A nagybátyámmal ne feküdjön le.
Játssza, hogy erkölcsös, ha már nem az.
A szokás falánk szörny, mely fölzabálja
a rossz érzést, hogy hibásan cselekszünk;
ám annyiban meg angyal, hogy a jónak
ugyanúgy egyenruhát kölcsönöz,
s így megtartja. Ha ma este nemet mond,
az holnapra már könnyebbé teszi
a lemondást, mely aztán egyre

KIRÁLYNÉ könnyebb,
mert a szokás természetünké válik:
az örögdőt behívja vagy kidobja
csodás erővel. Hát akkor, jó éjt.
Ha majd az égtől áldást kér magának,
megálldhat engem is. – (*Poloniusra*
mutat) Ezt az urat
őszintén sajnálom; az ég akarta,
hogy ezzel bűnhődjem, s ő érvelem;
az ég ökle és ügynöke legyek.
Elviszem innen, s felelni fogok
a haláláért. Még egyszer, jó éjt.
Keménységem jó szándékot takar.
Ez rossz kezdet, s még rosszabb lesz
hamar.

HAMLET Még egy szót, jó anyám.
KIRÁLYNÉ Most mit tegyek?
HAMLET Azt semmiképpen se, amit javaslok:
hagyd, hogy a nyálas király ágyba
hívjon,
megcsipkedjen, mókuskámnak nevezzen,
és engedd, hogy egy pár rossz szagu
csókért,
míg nyakadon babrál mocskos kezével,
kiszedje ezt az egészet belőled:
hogy igazából nem vagyok bolond,
csak megjászom. Igen, be kell avatnod,
hisz melyik bölcs, szép, megfontolt
királyné
titkolná egy varangy kandúr előtt
az ilyen fontos hírt? Ki tenne így?
Nem, ne is próbálj titkot tartani:
nyisd ki a kalitkát a háztetőn,
hadd szálljon a madár, s te mint majom
próbáld utánozni a repülésben,
és törd ki a nyakad.
KIRÁLYNÉ Igérem, ha a szóhoz lélegzet kell,
s a lélegzethez élet, hát ne éljek,
de el nem mondok semmit.
HAMLET Mennem kell Angliába, tudja?
KIRÁLYNÉ Tényleg,
el is felejtettem. Ez el van döntve.
HAMLET Pecsétes írás készül, és a két
diaktársam, az a két vipera,
ők vezetnek, egyenketi utam
valami aljasság felé. Legyen!
Az a jó móka, ha a tűzszerszám
a saját petárdájától repül –
nem kell félni: én egy jó ölnivel
aláasom az ő aknáikat,
s a Holdba küldöm őket. Az a sikk,
ha két csel egy pályán találkozik. –
(*Poloniusra*) Ez az ember még súlyos
lesz nekem.
Áthúzom a szomszédba a pocakját.
Anyám, igazán jó éjt. A tanácsos
milyen titoktartó, zord, néma lett:
míg élt, csak időtlenül fecsegett.
Jöjjön, uram, bevonom terveimbe.
Jó éjt, anyám.

*Hamlet el, magával vonszolja Poloniuszt; a Királyné
marad*

NEGYEDIK FELVONÁS ELSŐ SZÍN

*Ugyanott.
A Királyné a színen van; jön a Király, Rosencrantz,
Guildenstern*

KIRÁLY Sőhajtozol – ez valamit jelent, magyarul ez; tudnom kell nekem is. Hol a fiad?
KIRÁLYNÉ Kérem, egy kicsit hagyjanak magunkra.

Rosencrantz és Guildenstern el

KIRÁLY Édes uram, mit éltem át ma éjjel!
KIRÁLYNÉ De baj van, Gertrud? Hamlettel mi van?
KIRÁLYNÉ Órjög, mint amikor a szél s a tenger birkózik egymással. Rohama közben egy moccanást hall a függöny mögül, kirántja törét, „patkány!” – azt kiáltja, és önkívületében megöli az elbűjt öregurat.

KIRÁLY Iszonyút!
Ha én vagyok ott, velem teszi ezt. Szabadsága mindenkit fenyeget: téged, de engem is, vagy bárki mását. Ki fog ezért a rémtettért felelni? Rám fogják háritani, hogy nekem kellett volna az emberektől távol, elzárva, biztonságban tartanom az örült fiút. De hát úgy szerettem, hogy föl se fogtam, mit kell cselekedni, hanem, mint aki kínos betegségét takargatja, csak húztam az időt, míg halálössá vált. Most hova ment?

KIRÁLYNÉ Elvonszolta a holttestet magával, és siratja – ebben a tébolya, mint aranyrög az értéktelen kőben, oly kristálytisztán megmutatkozik.
KIRÁLY Gyere, Gertrud, menjünk. Amint a nap megéri a dombot, elküldjük innen. A büntényt pedig emelt fővel, jó diplomáciával elhárítjuk magunktól. – Guildenstern!

Jön Rosencrantz és Guildenstern

Barátaim, ismét segítsenek. Az örült Hamlet Poloniuszt megölte, és anyja szobájából elcipelte. Keressék meg, értsenek szót velem, és hogyha megvan, hozzák a halottat a kápolnába. Jő! Siessenek!

Rosencrantz és Guildenstern el

Gertrud, hívassuk bölcs barátainkat, mondjuk el, mi a szándékunk, hogy mi történt szándékunk ellenére, meg azt is, A gonosz suttogás, mely mérgeit mint pontos ágyú, céljába lövi, nevünk helyett így csak a levegőt találja el. Gyere, sok a dolog; a lelkem hánykódik és háborog.

Mindketten el

MÁSODIK SZÍN

Terem a palotában. Jön Hamlet

HAMLET Ez helyére van téve. (Kintről szólongatják) Mi ez a zaj? Ki szólítja Hamletet? – Á, ők azok!

Jön Rosencrantz, Guildenstern és mások

ROSENCRANTZ Mondd, fenség, a holttesttel mit csináltál?
HAMLET A pomak adtam, úgyis egyenműek.
ROSENCRANTZ Mondd meg, hol van, hogy elvihessük a kápolnába.

HAMLET Ne higgyétek.
ROSENCRANTZ Mit ne higgyünk?
HAMLET Hogy titkokért titok jár cserébe. Különben is, egy szivacs kérdéseire mit válaszoljon egy király fia?

ROSENCRANTZ Szivacsnak gondolsz engem, fenség?
HAMLET Igen, kérek, ami fölshívja a király kegyeit, tekintélyét, ajándékait. De az ilyen tisztviselők teszik végül a legjobb szolgálatot a királynak: ő, mint a majom, a pofája sarkában tárolja őket – amit először bekapott, azt nyeli le utoljára. Majd ha szüksége lesz arra, amit begyűjtöttél, csak megnyom, és te, szivacs, megint száraz leszel.

ROSENCRANTZ Nem értelek, fenség.
HAMLET Ernek örülök. Ostoba fülben megalszik a gúny.
ROSENCRANTZ Fenség, meg kell mondanod, hol van a holttest, és velünk kell jönnöd a királyhoz.
HAMLET A test a királynál van, de a király nincs a testnél. A király egy olyan –
GUILDENSTERN Egy milyen, fenség?
HAMLET Egy semmilyen. Vigyetek hozzá.

Mind el

HARMADIK SZÍN

Terem a palotában. Jön a Király és két vagy három főúr

KIRÁLY Már keresik a hullát is meg őt is. Veszélyes, hogy még szabad ez az ember!
De most nem kell a törvény szigorja: szereti őt a szeszélyes tömeg, akik nem bölcsen – csak szemmel szeretnek; és ilyenkor a bűnös büntetését s nem bűnét fájlalják. Hogy ezt kivédjük, hirtelen elküldését úgy kezeljük, mint régi tervet. Ha súlyos a baj, csak súlyos beavatkozás segít, ha még segít.

Jön Rosencrantz, Guildenstern és mások

Na mi van? Mi a helyzet?
ROSENCRANTZ Nem mondja meg, fenség, hogy hova tette a holttestet.
KIRÁLY De hol van ő maga?
ROSENCRANTZ Kint őrzik, fenség; várja óhaját.
KIRÁLY Hozzák elének.
ROSENCRANTZ Hozzák a herceget!

Jön Hamlet örökkel

KIRÁLY Nos, Hamlet, hol van Polonius?
HAMLET Vacsorán.
KIRÁLY Vacsorán? Hol?
HAMLET Nem ott, ahol ő eszik, hanem ahol őt eszik. Az állami vezetés kukacai diétára gyűltek össze, és őrajta rágódnak. A kukac a mi egyetlen császáruk és elfogyasztónk. Mi arra hízalunk minden más állatot, hogy hízunk rajtuk, de magunkat a kukacoknak hízaljuk. Kövér király, sovány koldus: két különböző fogás ugyanarra az asztalra. Itt a vége.
KIRÁLY Te jó Isten!
HAMLET Valaki horgászhat azzal a kukaccal, amelyik

egy királyból evett, és ehett abból a halból, amelyk a kukacot bekapta.

KIRÁLY Mit akarsz ezzel mondani?

HAMLET Csak be akartam mutatni, hogyan járhat a király hivatalos úton a koldus beleiben.

KIRÁLY Hol van Polonius?

HAMLET A mennyeországbán. Küldjön valakit, hogy megnézzék. Ha a küldönc ott nem találja, akkor felséged maga keresse meg a másik helyen. De ha egy hónapon belül nem találja, akkor az orra fogja rávezetni, ahogy megy föl a lépcsőn az előcsarnokba.

KIRÁLY (a szolgákhoz) Nézzétek meg!

HAMLET Megvár benneteket.

Szolgák el

KIRÁLY Hamlet, a tetted azt követeli, hogy saját biztonságod érdekében (mely fontos nekünk, bármennyire fáj az, amit tettél) villámsebessen eltávozz innen. Úgyhogy készülődj. A hajó kész, a szél is kedvező, társaid várnak, indulhattok máris el, Angliába.

HAMLET El, Angliába?

KIRÁLY Igen, Hamlet.

HAMLET Jó.

KIRÁLY Bizony jó... – ha ismernéd szándékainkat.

HAMLET Látok egy kerubot, aki látja. Na gyerünk el, Angliába. Isten veled, drága anyám.

KIRÁLY Szerető apád, Hamlet.

HAMLET Anyám. Az apa és az anya: férj és feleség; a férj és feleség pedig egy test; tehát anyám. Gyerünk Angliába. (El)

KIRÁLY Kövessék, és csalják föl a hajóra; ne késsenek – estére messze járjon. Mehetnek – az ügy minden részletét már elrendeztük. Igyekezzenek.

Mind el, a Király kivételével

S te, angol király, ha fontos neked a barátságom (az előnyeit nagy hatalmam érezteti veled, hiszen a sebhelyed még nyers-vörös a dán kard nyomán, s önszántadból is fizetsz adót nekünk), vedd komolyan királyi kérésünket, s cselekedj.

A levél leírja, hogy mit kívánunk: Hamlet azonnali halálát. – Anglia, tedd meg nekem, mert mint a lázroham, úgy pusztítja a vérem ez az ember.

Te kell, hogy meggyógyíts bármilyen, nem tudok addig nyugalmat találni. (El)

NEGYEDIK SZÍN

Szabad tér Helsingör és a kikötő között.

Jön Fortinbras a seregével, vonulnak át a színen

FORTINBRAS Menj, százados, add át üdvözlétem a dán királynak, mondd, hogy Fortinbras kér szabad átvonulást seregének, előzetes ígérete alapján. Aztán várunk a megbeszélthelyen. Ha öfelsége úgy óhajtáná, személyesen is tisztelgek előtte. Mindezt tudasd vele.

SZÁZADOS Meglesz, uram.
FORTINBRAS Menj, és légy ügyes.

Mind el, a Százados kivételével. – Jön Hamlet, Rosencrantz, Guildenstern és mások

HAMLET Uram, ez kinek a csapata?

SZÁZADOS Norvégiáé, uram.

HAMLET Hova tartanak, ha szabad kérdeznem?

SZÁZADOS Valami lengyel területre megyünk.

HAMLET És ki a parancsnokuk?

SZÁZADOS Az öreg norvég király unokaöccse, Fortinbras.

HAMLET És egész Lengyelország lesz a cél, vagy csak egy határvidék?

SZÁZADOS Hát, őszintén megmondhatom magának,

egy apró földdarabért háborúzzunk, melynek csak névleges értéke van. Én öt fontért – ötért! – nem venném bérbe,

de örök áron se kap érte többet se a lengyel, se a norvég király.

Akkor nem is védik a lengyelek?

De, de; már meg is szállták nagy erővel.

HAMLET Kétezer fő és húszezer arany vonul hadba ezért a szalmazsálért! A nagy jólét és béke, mint a tályog, befelé fakad ki, s halált okoz külső jel nélkül. – Köszönöm, uram. Szívesen, uram.

SZÁZADOS Fenség, mehetünk?

ROSENCRANTZ Rögtön jövök. Csak menjetek előre.

HAMLET

Mind el, Hamlet kivételével

Lám, ellenem szól a véletlen is, sürgetve bosszúmat. Mert mi az ember, ha idejét arra használja csak, hogy eszik, alszik? Állat, semmi több. Márpedig, aki ésszt adott nekünk, amellyel múltba és jövőbe látunk, nem azért adott ilyen isteni képességet, hogy bennünk savanyodjon. De akár állatias bambaság, akár mindent agyonmérlegelő, előrelátó óvatosság (mely negyedrészen józanság talán, de háromnegyed részben gyávaság) – hát nem tudom, még mindig

minek élek és hajtogatom: „meg kell tenni ezt”, ha van okom, erőm és eszközőm, hogy megtegyem. Nagy példa van elég: itt ez a komoly, erős hadsereg egy nemes, művelt herceggel az élén, akinek szellemét tettvágy dagasztja: ő fittyt hány az ismeretlen végnek, odaveti romlandó anyagát a szerencsének, veszélynek, halálnak – egy tojásbéjért! Mert nem az a nagyság, hogy csak a nagy célokra mozdulunk, hanem hogy nagyot teszünk kis

ügyért is, ha az becsület dolga. Na de én? Apám megölve, anyám meggyalázva, agyam és vérem feldúltan dobol, s én kábán várok – itt meg, szégyenemre, húszezer ember indul a halálba

egy képzelgés, egy eszme érdekében; úgy mennek sírba, ahogy más az ágyba, egy zsebkendőnyi földdarab miatt, amelyen csata közben el se férnek, s mely arra sem elég, hogy eltemessék a halottaikat! Ezek után csak olyan eszmém lesz, mely vért kíván! (El)

ÖTÖDIK SZÍN

Terem a palotában.

Jön a Királyné, Horatio és egy Nemesúr

KIRÁLYNÉ Nem fogadom a lányt.
NEMESÚR Erőszakos,
és nincs eszénél. Szánalomra méltó.
De mit akar?

KIRÁLYNÉ Az apjáról beszél: hogy hallja ő,
NEMESÚR mi folyik itt; nyögdős, mellét veri,
egy porszentől dühös lesz; amit mond,
csak félig érthető. Zagyván beszél,
de aki hallja, értelmet keres
a kuszaságban: belemagyarazza
ki-ki a saját gondolatait,
ő meg kacsingat, bólint, integet,
úgyhogy az ember érez valami
homályosat, mégis fenyegetőt.

HORATIO Beszéljen vele, nehogy még veszélyes
KIRÁLYNÉ agyrémeket kezdjen terjeszteni.
Hát jöjjön be.

Nemesúr el

(Féltre) Nyomorult lelkeim bűnlen
van tele,
minden apróság nagy baj hírnöke.
A bűn mindenütt ellenséget lát:
árulást sejt – s elárulja magát.

Jön Ophelia

OPHELIA Hol van a szépséges dán királyasszony?

KIRÁLYNÉ Mi van, Ophelia?

OPHELIA (Énekel) „A szerelmed, mondd, melyik?
Miről ismeme meg?”

„Kezében bot, lábán saru,
fején kagylós süveg.”

KIRÁLYNÉ Édes lányom, mit jelent ez a dal?

OPHELIA Kérdezi? Hát csak figyeljen.

(Énekel) „Elment ő, szép asszonyom,
elment a másvilágra,
ott nyugszik, hol kő az ágy,
és zöld pázsit a párna.”

Jaj-jaj!

KIRÁLYNÉ No de Ophelia –

OPHELIA Csak figyeljen.

(Énekel) „Hőszín volt a szemfedő –”

Jön a Király

KIRÁLYNÉ Nézd meg ezt, édes uram!

OPHELIA (Énekel) – sok kis virág rajta;
díszes volt a temető,
gyászénekem nem siratta.”

KIRÁLY Hogy vagy, szép kislány?

OPHELIA Jól, Istennek hála. Azt mondják, a bagoly
azelőtt a pék lánya volt. Uram, azt tudjuk, hogy mik
vagyunk, de azt nem, hogy mi lehet belőlünk. Isten
áldja meg az asztalát.

KIRÁLY Az apjáról képzelődik.

OPHELIA Kérem, erről több szót ne ejtsünk, de ha
valaki megkérdezné, hogy mit jelent, akkor ezt
mondják:

(Énekel) „Holnap Valentin napja lesz,
tán páromra találok?
Mint szűz virág, napkeltekor
ablakod alá állok.” –
„A fiú fölkelt, ruhát vet,
rést nyitott ajtaján;
a lány bement, a lány kijött,
de már nem volt leány.”

KIRÁLY Drága kis Ophelia –

OPHELIA Igazán, na, esküdözés nélkül, be akarom
fejezni.

(Énekel) „Krisztusom és Máriám,
gyalázat és szégyen:
a legény, ha léket lát,
be is tömi szépen.
Szól a lány: »Míg meg nem kaptál,
el akartál venni!«

Mire a fiú:

»Léha voltál, mért akartál
vélem ágyba menni!«?

KIRÁLY Mióta van ilyen állapotban?

OPHELIA Remélem, jó lesz minden. Csak türelem. De
nem bírom sírás nélkül, ha arra gondolok, ahogy
beteszik a hideg földbe. Értesíteni kell a bátyámat.
Úgyhogy köszönöm a jó tanácsukat. Kérem a hirtö-
mat. Jó éjt, hölgyeim, jó éjt. Szép hölgyek, jó éjt, jó
éjt. (El)

KIRÁLY Kövessék; nagyon kérem, tartsák szemmel!

Horatio el

Így mérgezi a bánat, mely az apja
halálából szívárog. Ugye látod –
jaj, Gertrud, Gertrud –,
a bánat nem magányos támadó:
sereggel jön. Egy: megölték az apját;
kettő: a fiad elment (ráadásul
véres tettével magának szerezte
jogos száműzetését); a lakosság
zavarog, mint a fölkvart iszap,
mindenki csak a jó Polonius
halálát suttogja – rossz ötlet volt
sebtében eltemetni; és Opheliát,
szegényt, elhagyta a józan esze,
mely nélkül báb az ember, pusztá állat;
és végül, ami nem kevésbé fontos:
a bátyja nagy titokban hazajött,
gyártja a rémveszést, ködben él,
és szép számmal akadnak sügdösök,
akik az apja haláláról szóló
ocsmánysággal fertőzik a fület,
és – tények hiányában – nem haboznak
személyemről képtelen vádakot
suttozni. Édes Gertrud, az egész
úgy zúdul rám, mint fölösleges sortűz:
egy helyett sok halállal.

Kintről zaj hallatszik

Hallod ezt?

Hol a testőrség? Örizzék az ajtót!

Jön a Hírnök

Mi van? Mi történt?

HÍRNÖK

Felség, meneküljön!

A tenger, mikor túldagad a gáton,

nem habzsolja a síkságot mohóbban,
mint ahogy Laertes a tisztjeinket
veri sorra lázadó csapataival.
A csöcselék vezérnek nevezi,
és mintha ma kezdődne a világ,
s nem ismerne se múltat, se szokást
– pedig minden szavunk ezeken áll –,
úgy kiáltják: „Válasszuk Laertest!”
Kalap, tenyér és nyelv ünnepli őt
az égre zengve: „Laertes király!”
Hogy csaholnak mind a hamis nyomom!
Rossz felé rohantok, ti dán kutyák!

KIRÁLYNÉ

Kintről zaj hallatszik

KIRÁLY Betört az ajtó!

Jönnek Laertes és követői

LAERTES Hol az a király? *(Követőikhez)* Ti kint várjatok.
KÖVETŐK Nem, bejövünk.
LAERTES Kérek, most hagyjatok.
KÖVETŐK Jó, rendben. Rendben.
LAERTES Kint örködjete.

Követők el

KIRÁLYNÉ *(visszatartja)* Te aljas király,
add vissza az apámat.
Nyugodj, Laertes.

LAERTES Ha véremnek egy cseppje is nyugodt,
hát nem vagyok a fia, és anyám
romlatlan homlokára süssék rá,
hogy kurva volt.

KIRÁLY Minek kell, Laertes,
ilyen gigászi lázadást csinálni? –
Hagyjad, Gertrud. Énmiattam ne aggódj.
A király köré Isten von kerítést:
az áruló csak azon át lesi,
de hozzáférni nem tud. – Laertes,
mért vagy így feldühödve? – Gertrud,
hagyd. –

LAERTES Beszélj, ember.
KIRÁLY Hol az apám?

KIRÁLYNÉ *(a Királyra mutat)* Meghalt.
KIRÁLY De nem ő tette.
LAERTES Hadd kérdezzem, amit akar.
KIRÁLY És hogy halt meg? Velem ne játszanak!
LAERTES Pokolba, hűség! Ördögé az esküm!
Mély kútba veled, lelkiismeret!
Kárhózzak el, akkor se tágitok:
nem számít se világ, se túlvilág;
történjen bármi, én megbosszulom
apámat mindenestül.

KIRÁLY Ki tart vissza?
LAERTES Nem a világ, csak én magam.
Az eszközeimet úgy forgatom,
hogy kevés sokra menjen.

KIRÁLY Laertes,
értem, hogy bizosat szeretnél tudni
jó apádról – de hol van az megírva,
hogy mint a kártyás, aki bankot robbant,
lesöpörj ellenséget és barátot,
vesztőt, nyerőt?
LAERTES Csak ellenségeit.

KIRÁLY De kik azok?
LAERTES Barátaid így ölelem magamhoz,
és mint az életosztó pelikán,
véremmel táplálom.

KIRÁLY

Most úgy beszélz,
mint jó gyermek és igaz nemesember.
Hogy apád halálában bűnöm nincs,
sőt, mély fájdalmat szerzett nekem is,
azt elmond olyan tisztán fogja látni,
mint szemed a napot.

Kintről zaj, Ophelia éneklése hallatszik

LAERTES Mi van? Mi ez a zaj? Engedjék be!

Jön Ophelia

Forróság, szárítsd ki az agyamat!
Könnyek, legyetek hétszeresen sósak,
hogy kimarjatók szememből a fényt!
Úgy megfizetek örültségéért,
hogy leszakad a mérleg. Szép virágszál!
Édes hűgom! Drága Ophelia!
Hogy lehet, hogy egy kislányból az ész
úgy kihál, mint az öregből az élet?
A szeretet megfinomítja lelkünk,
s egy darabját elküldi az után,
akit szerettünk.

OPHELIA *(énekel)* „Födetlen arccal tették le,
a sírja könnyel volt tele.”

LAERTES Isten veled, szívem galambja.
Ha ép ésszel sarkallnál bosszura,
nem hatna így meg.

OPHELIA Maguknak azt kell énekelni, hogy „Bizony,
bizony”, maguknak meg azt, hogy „Az ám, az ám”.
Ugye mennyire ide illik ez a refrén? Az álnok intéző,
az lopta el a gazda lányát.

LAERTES Ez a semmi beszédebb, mint bármi más.
OPHELIA *(Laerteshez)* Tessék, rozmaring, az élesíti az
elmét – kérem, édesem, tartsa eszében. És itt van
nefelejcs, az a hűséghez kell.

LAERTES Leckét kapunk a bolondságtól: ész és hűség
csak együtt ér valamit.

OPHELIA *(a Királynéhoz)* Magának itt van ánizs meg
harangvirág. *(A Királyhoz)* Tessék, magának kutyá-
tej. Meg nekem is. Úgy is mondják: gyermekláncfű.
De maga másért viseli a láncot, mint én. Itt egy mar-
garéta. Adnék ibolyát is, de mind elhervadt, amikor
az apám meghalt. Azt mondják, szép véget ért.
(Énekel) „Mert Robin az én gyönyöröm, a lelkem.”

LAERTES A gondot, bajt, magát a poklot is
vidámsággá és szépséggé teszi.

OPHELIA *(énekel)* „Hát nem jön vissza már?
Hát nem jön vissza már?”

Nem, hiszen halott;
megsíratagod,
sosem jön vissza már.
Szakálla, mint a hó,
a haja, mint a friss len;
vége, vége van,
siratjuk hasztalan;
a lelkét óvja Isten.”

És minden keresztény lelket. Ég áldja magukat. *(El)*
LAERTES Úristen! Látják ezt?

KIRÁLY Laertes, fájdalomban osztozom,
ezt meg nem tilthatod. Indulj tehát,
válassz ki néhány bölcs barátodat,
hogy ők ítéljenek kettőnk között.
Ha úgy találják, hogy saját kezűleg
vagy más kéz révén érintve vagyok,
hát jóvátételtül neked adom
királyságom, koronám, életem,
mindent, amim csak van. De hogyha

nem, akkor nyugodj meg, légy hozzám türelmes, s én lelkeddel együtt munkálkodom, hogy elégtételt nyerjen.

LAERTES

Legyen így. Halála módja, titkos temetése – se síremlék, se címer hamvain, se szertartás, se méltó ünnepegy – mindez az égből lekiált a földre, hogy kételkednem kell.

KIRÁLY

Tessék, csinálj. Ahol a bűn, oda sújtszon a bárd. Kérlek, most gyere velem.

Mind el

HATODIK SZÍN

Horatio szobája.

Jön Horatio és egy Szolga

HORATIO Kik akarnak velem beszélni?
SZOLGA Hajósok, uram. Azt mondják, leveleket hoztak.
HORATIO Jöjjenek.

Szolga el

Nem tudom, honnan üdvözölnek engem, és ki – hacsak nem Hamlet herceg az.

Jönnek a Hajósok

ELSŐ HAJÓS Adjon Isten, uram.
HORATIO Magának is, jóember.
ELSŐ HAJÓS Majd ad, ha kedve van. Itt egy levél magának, uram. Attól a követ úrtól, aki Angliába akart menni – ha maga az a Horatio úr, mert azt mondták.
HORATIO *(olvas)* „Horatio, ha ezt átolvastad, segís ezeknek az embereknek bejutni a királyhoz. Leveleket visznek neki. Még két napja se voltunk tengeren, amikor üldözni kezdett egy nagyon harcias kalózhajó. Beláttuk, hogy vitorláink nem bírják az iramot, ezért kényszerű bátorsággal szembefordultunk velük. Dulakodás közben átugrottam hozzájuk, de abban a pillanatban a hajójuk elvált a miénktől, úgyhogy én egyedül a fogságukban maradtam. Úgy bántak velem, mint a kalózbőrbe bújó angyalok. De tudták, miért csinálják; most rajtam a sor, hogy viszonzam. Intézd el, hogy átadják a királynak a leveletem, aztán gyere hozzám olyan gyorsan, mintha a halál elől futnál. Olyasmit sügök a füledbe, amitől eláll a lélegzeted; bár az csak semmisség a dolog súlyához képest. Ezek a jóemberek majd elvezetnek hozzám. Rosencrantz és Guildenstern közben Anglia felé tart; róluk is lesz mit mondanom. Ég veled. Nagyon szerető barátod: Hamlet.”

Menjünk, a leveleket adjuk át, méghozzá gyorsan; aztán vigyenek ahhoz, aki megbízta magukat.

Mind el

HETEDIK SZÍN

Terem a palotában.

Jön a Király és Laertes

KIRÁLY Nos, ártatlanságomra üss pecsétet, s fogadj szívedbe, mint igaz barátot, hisz meghallgattad okos, értő füllel,

hogy az, aki jó apádat megölte, az életemre tört.

LAERTES

Úgy van. De mondja: mért nem torolta meg e főbenjáró, veszélyes és halálos bűnököt, ha biztonság, bölcsesség és erő mind ezt diktálná?

KIRÁLY

Két sajátos okból, melyek talán számodra nem nyomósak, de rékem azok. Anyja, a királyné szinte öötte él, nekem viszont – áldás vagy átok? nem tudom, melyik – életem, lelkem kapcsa ez az asszony, s ahogy a csillag sincs pályája nélkül, úgy én se nélküle. A másik ok, hogy nem büntetem meg nyilvánosan, az, hogy a tömegek szeretik őt: a hibáit imádatukba mártják, és ahogyan a forrás bő vizétől megkövesül a fa, úgy alakítják szeploiti szépséggé. Hiába lóném ekkora ellenszélbe nyilamat: a saját íjra fordulna vissza, és nem a célt találja.

LAERTES

Így fosztottak meg a legjobb apától, így tették ronccsá szegény hűgomat, aki – hogy visszamenőleg dicsérjem – oly tündöklő volt, hogy versenyre hívta egész korunkat. De én bosszút állok.

KIRÁLY

Kár ezen rágódnod. Hát azt hiszed, hogy én valami gyurmából vagyok, és hagyom, hogy szakállamat cibálja a veszély, én meg tréfának tekintem? Nemsokára hallasz még többet is. Szerettem apádat, és szerettem magamat is, úgyhogy elhiheted –

Jön egy Küldönc levelekkel

KÜLDÖNC Ez felségednek, ez a királynénak. Hamlettől? Ki hozta?
KIRÁLY Hajósok, felség. Én nem láttam őket.
KÜLDÖNC Claudio adta ide: neki is úgy adták át.

KIRÁLY

Hallgasd meg, Laertes. *(A Küldöncböz)* Elmehet.

Küldönc el

(Olvas) „Felsőes úr, tudatom önnel, hogy csupaszon ülök a birodalmában. Holnap esedezni fogok, hogy királyi színté láthassam, amikor is először bocsánatát fogom kérni, majd pedig beszámolok hírtelen és meglepő visszatérésem mikéntjéről. Hamlet”

Mi lehet ez? Mindnyájan visszajöttök? Vagy család az egész, és nem igaz? Az írást megismeri?

LAERTES

KIRÁLY

Hamleté.

„Csupaszon” –

az utóiratban meg: „egyedül”.

Ezt magyarázd meg!

LAERTES

Nem értem, felség. No de jöjjön csak. Megmelengeti szívemben a kint, hogy egyszer a szemébe mondhatom: „Most pedig meghalsz!”

KIRÁLY

Laertes, ha így van – de tényleg így van?... így kell lennie! –, hagyod, hogy vezeesselek?

LAERTES

Igen, felség.

KIRÁLY

De csak ha nem a békébe vezet. A saját békébe. Ha Hamlet itt van,

mert útját megszakítva hazatért,
 én beleviszem egy olyan kalandba,
 melynek tervét most érelem, s amelyből
 csak egy kiútja lehet: a bukás.
 Haláláért a vád szele sem érhet,
 s még anyja is felment minket, belátva,
 hogy véletlen volt.

LAERTES Felső, jó, vezessen,
 különösen, ha úgy intézhető,
 hogy én legyek az eszköz.

KIRÁLY Így is lesz.
 Távollétedben sokat emlegettek
 – Hamlet is hallotta – egy bizonyos
 tulajdonságodért. Összes tudásod
 nem piszkálta az irigységét jobban,
 mint ez az egy, amely pedig, szerintem,
 rangban az utolsó.

LAERTES Milyen tudásom, felség?
 KIRÁLY Díszes szalag az ifjúság kalapján –
 bár kell az is, illik az ifjuhoz
 a könnyű, csillogó, díszes ruha,
 ahogy az érett korhoz a sötét,
 prémes köpeny. Nos, két hónapja sincs
 hogy itt járt egy lovag Normandiából –
 én harcoltam valaha franciákkal,
 kiváló lovasok, de ez a fickó
 boszorkányos volt. A nyergebe nőtt,
 lovával olyan csodákat csinált,
 mintha a teste egybeforrott volna
 a derék állattal. Még képzeletben
 se találnék ki olyan figurákat,
 amiket produkált.

LAERTES Azt mondja, normann?
 KIRÁLY Normann.
 LAERTES Csak Lamord lehetett!
 KIRÁLY Pontosan ő.
 LAERTES Jól ismerem. Brilláns az az ember,
 hazája büszkesége.
 KIRÁLY Ő mondott rólad véleményt;
 roppant elismeréssel írta le
 bámulatos vívó-tudásodat,
 különösen a tör használatában,
 és így kiáltott: megnéznék magának,
 hogy ki áll ki veled. Esküdözött,
 hogy nincs olyan vívó a franciáknál,
 akit ne vernél. A beszámolója
 olyan iriggyé tette Hamletet,
 hogy váltig hajtogatta: azt kívánna,
 hogy hipp-hopp hazajöjj, és vívjatok.
 Ebből adódik –

LAERTES Mi adódik, felség?
 KIRÁLY Mondd, Laertes, szeretted az apádat?
 Vagy csak a bánat festett mása vagy,
 arc, melyhez nincs szív?

LAERTES Mért kérdi ezt?
 KIRÁLY Én nem kétlém, hogy valóban szeretted;
 csak hát tudom, hogy az érzelmeink
 az időben születnek, s látjuk azt is,
 ahogy az idő elhamvasztja őket.
 A szeretet lángjában él és izzik
 egy kanóc, mely az égést csendesíti;
 és semmi nem marad örökre jó,
 mert előbb-utóbb túlárad a jóság,
 s megfojtja önmagát. Amit szeretnél,
 azt tedd meg ott és akkor, mert különben
 a „szeretnek” – „szerettem volna” lesz,
 hisz csendesíti szó, tett, esemény,
 míg végül tettpótló sóhaj marad,
 hamis vigasztalásul. De a tárgyra:
 ha Hamlet visszajön, mit tervezel,
 hogy tetteiben is apád fia legyél,
 ne csak szóban?

LAERTES

Templomban vágom át a

KIRÁLY

A gyilkosság sehol sincs szentesítve;
 de korlátlan a bosszú. Laertes,
 ha erre kész vagy, zárkózz be szobádba;
 Hamlet majd meg tudja, hogy hazajöttél;
 mi teszünk róla, hogy tudásodat
 sokan dicsérik, lakkozzák csodásra
 a francia méltató szavait –
 hogy megmérkőzettek, s majd

torkát

fogadunk
 a fejetekre. Ő, mivel gyanútlan,
 nagyvonalú, hátsó szándéka nincs,
 nem fogja megnézni a törököt,
 úgyhogy simán – vagy kis csereberével –
 te választod a hegyes végű kardot,
 és egy váratlanul bevitt döféssel
 megfizetsz neki apádat.

LAERTES

Meg én.
 Sőt, e célból a kardot megkenem.
 Egy zugorvostól vettem egy kenőcsöt:
 az ember abba ha egy kést bemárt,
 és sebet ejt, nincs az a gyógytapsz,
 amely (legyen bár benne a világ
 összes füve) meg tudná menteni,
 akit megkarcolunk. Kardom hegyét
 bemártom ebbe, s ha hívás során
 csak horszolum is vele Hamletet,
 halálos lesz.

KIRÁLY

Gondolkodjunk tovább,
 hogy mely alkalmak és mely eszközök
 segítik szerepünket. Ha kiklik
 iménti tervünk, és lelepleződünk,
 jobb el se kezdeni. Kéne tehát
 egy tartalék, második változat,
 ha ez kipukkadna. – Na várjunk csak.
 Ki-ki fogad az ügyességekre –
 Megvan!
 Vívás közben ki fogtok melegezni
 – csinálj a csörtéket minél vadabbra –,
 ő inni kér, én előkészíték
 egy poharat neki, melyből ha kortyint,
 ha ki is kerülne mérges döfésed,
 célunk beteljesül.

Kintről zaj

Mi ez a zaj?

Jön a Királyné

KIRÁLYNÉ

Az egyik baj nyomában ott a másik.
 A hűgöd vízbe fulladt, Laertes.

LAERTES

Vízbe? Hol?

KIRÁLYNÉ

A patak fölél ferde fűzfá dől,
 szürkén mutatja lombját lent a vízben:
 abból csinált szegényke koszorúkat,
 boglárkával, csalánnal, százsorszépével,
 meg lógó lilával, amit a pásztor
 szabad szája durvább néven nevez,
 de lányainknak csak „nyégylevelű”.
 Oda, a hajló ágakra akarta
 kiaggatni furcsa füzereit:
 fölmászott, egy családka ág letört,
 s ő beesett gizzag csokraival
 a gyors vízbe. Ruhája szétterült,
 mint sellő lebegett egy ideig,
 közben dalfoszlányokat énekelt,
 mint aki föl se fogja helyzetét,
 vagy mintha éppen ebbe az elembe
 született volna. Am előbb-utóbb
 ruhái teleiták magukat,
 és lehűzték, dalocskájával együtt,
 az iszapos halálba.

LAERTES
KIRÁLYNÉ
LAERTES

Meg. Meg.
Túl sok neked a víz, Ophelia,
ezért a könnyem visszafojtom. Mégis,
így működünk: a természet parancsa,
hiába szégyellem. (Sír) Fogjjon a könny,
úgy fogj bennem a nő. Felsőg, megyek.
Lángolna a szavam, de buta könnyem
elárasztja. (El)

KIRÁLY

Menjünk utána, Gertrud.
Mit küzdöttem, hogy enyhítsem haragját!
Félek, hogy ez fölkorbácsolja újra.
Úgyhogy menjünk utána.

Mindketten el

ÖTÖDIK FELVONÁS ELSŐ SZÍN

Temető.

Jön a Strásó és a Cimborája

SÍRÁSÓ Hogyhogy egyházi temetést kap ez a lány, ha
ő maga destruálta a halálát?

CIMBORA Mondom, hogy azt kap, úgyhogy ássad a
sírt, egy-kettő. A halottkém kint volt nála, és megál-
lapította, hogy egyházi temetés.

SÍRÁSÓ De az csak akkor lehetne, ha önvédelemből
fulladt meg.

CIMBORA Mit tudom én, ez a döntés.

SÍRÁSÓ Akkor ez gondatlanságból elkövetett testi ön-
sértés, csak az lehet. Mert ugye mi a probléma? Ha
én szándékosan fulladok meg, akkor történt ugye
egy cselekvés, a cselekvésnek pedig három ágazata
van, úgymint megtenni, megcsinálni és elkövetni.
Ergo a lány szándékosan fullasztotta meg magát.

CIMBORA Jó, de figyelj már, te fősírásó –

SÍRÁSÓ Elnézést, várjál. Itt van a víz – jó? Itt áll az ember
– jó? Ha az ember odamegy a vízhez, és beleful-
lad, akkor – akár akarta, akár nem – ő az, aki a
menést végzi. Meg bírod jegyezni? De ha a víz jön
oda hozzá, és úgy fullad bele, akkor nem ő fullasztotta
meg magát. Ergo aki nem vétkes a saját halálá-
ban, az nem rövidíti meg az életét.

CIMBORA Ezt mondja a törvény?

SÍRÁSÓ Ezt. Így szól a halottképlelési törvény.

CIMBORA Megmondjam az igazságot? Ha ez nem úrini
lett volna, akkor most egyház nélkül temetnék el.

SÍRÁSÓ Nagyon jól mondod. Micsoda egy világ, a feje-
seknek szabad vízbe fujtani meg fölakasztani
magukat, a többi kereszténynek meg nem. Na, lás-
sam az ásómat. Igazi régi nemesember csak három
van: a kertész, a kubikos meg a sírásó – ezek
viszik tovább Ádám mesterségét. Ő is a földet túrta.
(Ásni kezd)

CIMBORA Hát Ádám nemesember volt?

SÍRÁSÓ Ő volt az első uralkodó.

CIMBORA Dehogyan volt uralkodó?

SÍRÁSÓ Mi az, te pogány vagy? Nem ismered a Bibliát?
Azt mondja Ádámnak az Úr: „Uralkodjatok a csúszó-
mászó állatokon.” Hát uralkodott. Fölteszek még egy
kérdést. Ha nem tudod a választ, akkor végeztem
veled.

CIMBORA Mondjad.

SÍRÁSÓ Tartósabbat épít, mint a kőműves, az ács meg
a hajóépítő együttvéve – ki az?

CIMBORA Az akasztófa-csináló, mert ott gyorsan cserél-
ődnek a használok, de a szerkezet mindegyiket túléli.

SÍRÁSÓ Csavaros egy eszed van, hallod-e, ez az akasz-
tófa, ez egész jó. No de kinek jó? Azoknak jó, akik

Megfulladt.

rosszak. Így aztán te is rossz vagy, ha azt mondod,
hogy az akasztófa tartósabb, mint a templom; ergo
az akasztófa pont neked jó. Na, próbálkozz tovább.
CIMBORA Hogy ki épít tartósabbat, mint a kőműves,
az ács meg a hajóépítő?
SÍRÁSÓ Igen, mondd meg. Aztán szabad vagy.
CIMBORA Huhú, megvan!
SÍRÁSÓ Na?
CIMBORA Te jószagú, még sincs meg.
SÍRÁSÓ Ne hajszold tovább az agyadat, mert csökö-
nyös számár a veréstől se lesz gyorsabb. Szóval, ha
legközelebb megkérdelek tőled, azt válaszd: „a sí-
rásó”. Ami házat ő készít, az ítéletnapig eltart. Menj,
szaladj át a kocsmába, hozzáll nekem egy korsó
folyadékot.

Cimbora el

(Ásás közben énekel, közben nyög)

„Ifjú koromban, hajdanán, szerettem
édesem;
az időt – uhh! – nyújtottam – jaj! –
csupán,
ez kellett – phú! – énnekem.”

Jön Hamlet és Horatio, távolabb megállnak

HAMLET (főldre Horatióhoz) Nem érzi át ez a fickó, hogy
mit csinál? Sír ás, közben meg énekel!

HORATIO Megszokta. Ő ezen már fõnn se akad.

HAMLET Igaz. Annak finom a tapintása, aki keveset
használja a kezét.

SÍRÁSÓ (énekel) „De jaj, a vénség utolért,
a markában vagyok:
elvisz egy másik földre most,
s én mindent itthagytok.”

(Ásójaival egy koponyát dob föl)

HAMLET Ennek a koponyának is volt nyelve, és tudott
énekelni. Ez a tahó meg odavágja a földre, mintha Káin
állkapcsa volna, az első gyilkosé. Lehet, hogy amivel
így dobálkodik, az éppen egy politikus feje, egy olyané,
aki magát az Űristen is becsapta volna. Nem igaz?

HORATIO Lehet, fenség.

HAMLET Vagy egy udvaroncé, aki ilyet tudott monda-
ni: „Jó reggelt, drága fenség. Hogy vagyunk, drága
fenség?” Lehet, hogy ez Lord Hogvishivják, aki di-
csérte Lord Hogvishivják lovát, mert szerette volna
ajándékba megkapni – nem igaz?

HORATIO De, fenség.

HAMLET Ugye? De most már Lady Kukacccal él együtt,
állkapocs kikapcsolva, a fejét meg a sírásó lökődő a
lapátjával. Milcpen titokzatos körforgás – ha át tud-
nánk látni valamiképpen! Hát érdemes volt táplálni
ezeket a csontokat, mint hogy most csak kug-
lizzanak velük? Megfájdul a csontom, ha rá gondolok.

SÍRÁSÓ (énekel) „Egy csákány és egy jó lapát,

Egy vászon szemfedő;
Agyagból ásd ki otthonát,
Mert ott fog lakni ő.”

(Még egy koponyát dob föl)

HAMLET Itt egy másik. Mondjuk, miért ne lehetett vol-
na egy ügyvédé?... Hova lett a sok csűrész-csavarás, a
praktikák, a panamák, a kiskapuk? Miért tűri most,
hogy nekimenjen ez a proszto egy koszos ásóval, és
verje a fejét – miért nem pereli be testi sértésért? Hm,
lehet, hogy a maga idejében nagyszabású földgü-
leteket csinált: jelzalog, haszonélvezet, átruházás, ke-
zesség, birtokpercek, közös megegyezés. Vajon ez
neki a végső végzés, a véghatározat – hogy ez a
határozott koponya határozottan sárral van tele? Va-
jon a kezescsi meg a jótállói csak ennyit szavatolnak

neki, amennyit két telekkönyvi kivonat leföd hosszában-keresztben? Ebben a ládában még az adásvételi szerződései se férnek el; hát nem jár több a kedvezményezettnek?

HORATIO Egy tenyérnyivel se, fenség.

HAMLET A pergamen, ugye, birkabőrből készül?

HORATIO Úgy van, fenség, meg borjúból.

HAMLET Hát akkor bizza rá magát a birka meg a borjú ezekre az iratokra, körülbelül annyit érnek. Beszélék ezzel a fickóval. – (A Sírásóhoz) Hé, mondja, kinek a sírja ez?

SÍRÁSÓ Az enyém, uram. (Énekel)

„Agyagból ásd ki otthonát –”

HAMLET Tényleg a magáé, mert maga lóditja ki belőle a földet.

SÍRÁSÓ Én nem lóditok, uram: az enyém egészen addig, amíg bele nem huppan valaki.

HAMLET De bizony lódit, mert benne áll, és azért mondja, hogy a magáé. Csak hogy a sír a halottaké, nem az élőké, tehát egy percig sem a magáé.

SÍRÁSÓ Inkább azé, aki túl van már a sírason, de nincs még túl a sírásón! Na, vigyázzon innen, mert odalóditok egy lapát hazugságot!

HAMLET Aztán milyen embernek lesz?

SÍRÁSÓ Nem embernek, uram.

HAMLET Akkor milyen asszonyoknak?

SÍRÁSÓ Annak se.

HAMLET Kit temetnek bele?

SÍRÁSÓ Olyat, uram, aki nő volt valaha, de – Isten nyugosztalja – meghalt.

HAMLET (Horatióhoz) Hű, de precíz a jöember. Értelmező szótár kell hozzá, különben a félreértés vermét ássa nekünk. Tényleg, Horatio, az utóbbi három évben észrevettem: úgy elterjedt a finomkodás, hogy a paraszt lábujja már sebesre böködi az arisztokrata sarkán a bőrkeményedést. – (A Sírásóhoz) Maga mióta sírásó?

SÍRÁSÓ Az év összes napja közül éppen aznap kezdem el, amikor az öreg Hamlet király legyőzte az idősebb Fortinbrast.

HAMLET Annak mennyi ideje?

SÍRÁSÓ Nem tudja? Azt minden hülye tudja! Pontosan az a nap volt az, amikor az ifjú Hamlet megszületett – az, aki megbolondult, és elküldték Angliába.

HAMLET Ja, persze. Miért küldték el Angliába?

SÍRÁSÓ Miért, hát mert megbolondult. Ott majd visszajön az esze. Vagy ha nem, hát ott az se nagy baj.

HAMLET Miért?

SÍRÁSÓ Nem fogják észrevenni rajta. Ott mindenki ugyanolyan bolond.

HAMLET Hogy bolondult meg?

SÍRÁSÓ Nagyon furcsán, azt mondják.

HAMLET Hogyhogy furcsán?

SÍRÁSÓ Hát úgy, hogy elment az esze.

HAMLET De ez hol nyilvánult meg?

SÍRÁSÓ Hol, hol, itt Dániában. Én, uram, harminc éve vagyok itt temetői alkalmazott. Siheder korom óta.

HAMLET Mennyi idő után kezd az ember szétrohadni a földben?

SÍRÁSÓ Hát, ha nincs már a halála előtt szétrohadva – mert mostanában sok vérbajos, fekélyes hullá jön, amelyik a sírbatételt is אליg éli túl –, akkor eltart nyolc vagy kilenc évig. A bőrkikészítő az kilenc évig.

HAMLET Ó miért tovább, mint más?

SÍRÁSÓ Azért, uram, mert a saját irháját úgy átjárja a cserzőanyag, hogy a vizet sokáig nem eresztí át; márpedig a víz a legnagyobb rohasztója ennek a mi szaros testünknek. Na, ez a koponya itt, ez huszonhárom éve fekszik a földben.

HAMLET Kié volt?

SÍRÁSÓ Hühű, de nagy franc volt az, tiszta egy bolond!

Mit gondol, kié volt?

HAMLET Nem tudom.

SÍRÁSÓ A nyavalásis bolondja! Egyszer egy egész kancsó rajnai bort öntött a fejemre... Ez a koponya, uram, Yorické volt, a király tréfamesteréé.

HAMLET Ez? (Élveszi a koponyát)

SÍRÁSÓ Ez.

HAMLET Jaj, szegény Yorick! Ismerem őt, Horatio, végtelenül mulatságos fickó volt, tele pompás ötletekkel. Hány ezerszer cipelt a hátán, most meg – irtózok rá gondolni. A gyomrom fölfordul, itt csüngtek az ajkai, amiket ki tudja, hányszor összepusztítottam... Hova lettek a vicceid? A bakugrásaid? A dalok, a rögtönzések, amiken az egész asztal gurult a röhögéstől? Egy se maradt, hogy azzal kigúnyold a saját vigyorodat? Leesett az állad? Na menj be most bármelyik nagyság asszonyhoz, és mondd meg neki, hogy ujjnyi vastagon is fesheti magát, akkor is így fog kinézni. Ezten majd nagyot fog nevetni. – Figyelj, Horatio, mondd meg nekem valamit.

HORATIO Mit, fenség?

HAMLET Szerinted Nagy Sándor is így nézett ki a földben?

HORATIO Igen.

HAMLET És ilyen bűdös volt? Főü. (Leteszi a koponyát)

HORATIO Igen, fenség.

HAMLET Milyen közönséges célokra is felhasználhatók vagyunk, Horatio! Például gondolatban végig lehetne követni Nagy Sándor nemes porát odáig, hogy egy hordó lukját betapasztják vele.

HORATIO Az már szörözés volna, így belemenni.

HAMLET Nem, egyáltalán nem, sőt, pontosan követnénk végig a valószínűség útján. Nagy Sándor meghalt, Nagy Sándort eltemették, Nagy Sándor újra porrá lesz, a por föld, a földből vályogot csinálnak, és miért ne lehetne azt a vályogot, amivé ő lett, éppen egy söröshordó tapasztására használni? (Rögtönözve szavai)

„Nagy Caesar meghalt, teste már agyag, falat betömni kiváló anyag.

E por, melytől a világ rettegett, most szigetelt huzatot, hideget.” – De csönd, csönd, várjál. Itt jön a király, a királyné, az udvar.

Jön a Király, a Királyné, Laertes, Pap, urak, koporsóvivők

Kit kísérek?

És ilyen csonka szertartással? Ezt olyankor csinálják, ha a halott, kétségbeesve, saját életét oltotta ki. Rangos személy lehet. Lapuljunk és figyeljünk.”

LAERTES Más szertartás nincs?

HAMLET Ez Laertes, nagyon kiváló ember. Figyeld.

LAERTES Más szertartás nincs?

PAP

A temetésben elmentünk odáig, ameddig lehetett. Halála kétes; ha nem szól közbe legfelsőbb parancs, megszentetlen földbe kéne tennünk a végtéletig; imák helyett törött cserép és kavics hullna rá. Így megkaphatta szűzi koszorúját, virágait, és harangszóval, szépen tehetjük sírba.

LAERTES De többet nem szabad?

PAP

Nem, nem szabad.

Meggyaláznánk azzal a gyászmisét, ha rekvizitet mondanánk fölötte, s imádkoznánk, mint azokért, akik békében mentek el.

LAERTES

Tedd hát a földre,
és szennyezetlen, szép tagjaiból
ibolya nőjön. Érzéketlen pap!
Az Isten jobbán angyal lesz a húgom,
miközben te a poklok fenekén
üvöltesz.

KIRÁLY

Horatio el

HAMLET

Micsoda?! Ophelia!

KIRÁLYNÉ (*virágokat szór*)

Virágot a virágnak. Isten áldjon.
Bár lettél volna Hamlet felesége,
s én nászgyádra hintenék virágot,
nem sírodra.

LAERTES

Háromszoros csapás
hulljon százszor arra az átkozottra,
akinek szörnyű tette ép eszedtől
megfosztott téged! – Várjatok a földdel,
hadd öleljem még egyszer karjaimba.
(*Beugrik a sírba*)
Most szórjatok port előre és holtra,
míg akkora hegyet csináltak itt,
mely Péliónnál büszkébb, s az Olympos
felhős fejénél.

Mind el

HAMLET (*előlép*)

Ki az, akinek
fájdalma úgy az égbe fölkiált,
hogy megállnak a bolygók, s
döbbenettel
hallgatják jajszavát? Az én vagyok,
Hamlet, a dán. (*Ő is beugrik a sírba*)

LAERTES (*dülokodzik vele*)

HAMLET

A pokol nyeljen el!
Ez rossz ima.
Légy szíves, engedd el a tovakomat,
mert bár nem vagyok heves vagy
dühöngő,
hordok magamban valami veszélyt,
hát jobb, ha félsz. Vidd innen a kezéd.
Válasszák szét őket!

KIRÁLY

KIRÁLYNÉ

MIND

HORATIO

Hamlet! Hamlet!

Uraim!

Nyugodj meg, jó uram!

HAMLET

HORATIO

HAMLET

HORATIO

HAMLET

Fogadkozzon csak Herkules, a hős:
a macska nyávog, a kutya erős. (*El*)
Kérlek, Horatio, ne hagyj magára.

Laerteshez)

Gondolj arra, amit tegnap beszéltünk:
a dolgot nagyon gyorsan végrehajjuk. –
Drága Gertrud, tartsd szemmel a fiad.
E sírba élő emlékmű kerül.
Nemsokára eljön a nyugalom:
addig mindent kézben kell tartanom.

MÁSODIK SZÍN

*A palota nagyterme.
Jön Hamlet és Horatio*

Szétválasztják őket. Kijönnek a sírból

HAMLET

Én addig küzdök ez ügyben veled,
amíg a szemhéjam pislogni bír.

KIRÁLYNÉ

HAMLET

Édes fiam, miféle ügyben?
Szerettem Opheliát. Nem ér annyit
negyvenezer fivér imádata,
mint az enyém. Te mit tennél meg érte?

KIRÁLY

KIRÁLYNÉ

HAMLET

Hagyd, Laertes; bolond.
Az Isten szerelmére, hagyja békén.
A szentségit, mutasd meg, mit csinálnál!
Sírnál? Vívnál? Bőjtölnél? Vezekelnél?
Innál ecetet? Ennél krokodilt?
Én megcsinálom. Idejössz nyafogni,
a sírba ugrasz, hogy engem lefőzz?
Temettesd magad ömelléje élve:
megteszem én is. Hegyekről locsogsz?
Hát hányjanak ránk földet tonnaszámba,
míg sírhalmunk hegye a nap tűzében
megpörkölődik, és az Ossa csúcsa
mellette csak szemölcs. Tessék, ugass,
én is tudok pófázni.

KIRÁLYNÉ

Nincs magánál,
így tör ki rajta néha a roham.
Aztán elcsöndesül, mint a galamb,
ha kiköltötte pelyhes ikreit,
bágyadtan üldögél.

HAMLET

Hallod, barátom,
mi az oka, hogy így nekem rohansz?
Mindig szerettelek – de hagyjuk ezt.

HORATIO

HAMLET

HORATIO

HAMLET

HORATIO

HAMLET

Ennyit erről. Nézzük a másikat.
Emlékszel még a helyzetre, ugye?
Hogy emlékszem-e, fenség?
A szívemben állandó csata dúlt,
mely nem hagyott aludni. Úgy feledtem,
mint rab a bilincseben. Hirtelen –
és milyen hasznos ez a hirtelenség,
mely néha váratlanul kiségit,
ha nagy tervünk befulladás: látható,
hogy Isten csiszol mindent véglegesre,
bármit is faragunk –

Ez bizony így van.

Tehát a kabinomból
a sötétben egy szál hajósköpenyben
kilopóztam; meg is találtam őket,
elemeltem az irataikat,
s fülkémbe visszatérve, ijedtemben
megfeledkezve minden jó modorról
a pecsétetes megbízólevelet
fölbontottam; és ott, Horatio
– királyi gazsági! –, parancsot találtam,
körtíve mindenféle indokkal:
Dánia jóléte, meg Angliáé,
meg hogy én hű! de ártalmas vagyok,
úgyhogy a kézhezvétel után rögtön,
meg se várva, hogy kifényjék a bárdot,
vágják le a fejem.

Ez lehetetlen!

Itt a levél, majd olvassd el nyugodtan.
De érdekel, hogy mit csináltam aztán?
Kérlek, meséld.

Az aljasságok hálójaiba fonva
(agyam még nem tudta a darabot,
de már játszani kezdett...) nekiültem,
és új parancsot írtam, gyöngybetűkkel –
úgy hittem régen, mint sok fontos ember,
hogy a szépírás időtlen dolog,
és le kell szokni róla; no de most
hűséges szolgálta volt. Elmondjam azt is,
hogy nagyjából mit írtam?

Igen, fenség.
Egy nyomatékos kérést a királytól,
hogy Anglia szilárd hűbéresünk,
hogy virágozzék népeink jövője,
hogy fonja egybe a béke kalásza
barátságunk, mint mondatot a vessző –
így tele-,hogy"-oztam a levelet,
majd azt írtam, hogy felbontás után
a legcsekélyebb késedelem nélkül

- az átadóit végeztesse ki:
meg se gyónhassanak.
- HORATIO És a pecsét?
HAMLET Itt is segített a gondviselés.
Táskámban volt apám pecsétnyomója,
amely a másikkal megegyezik;
az írást ugyanúgy hajtottam össze,
lepecsételtem, szépen visszatestem,
senki se látta. Másnap volt a harc
a kalózzokkal, és hogy azután
mi történt, azt tudod.
- HORATIO Guildensternnek és Rosencrantznak
HAMLET annyi.
Ők imádták ezt a megbízatást!
Nem bánt a lelkiismeret; a végüket
saját fontoskodásuk hozta rájuk.
Veszélyes ám, ha kis senkik kerülnek
nagy ellenfelek feltűzésedett
kardpengéi közé.
- HORATIO Milyen király ez!...
HAMLET Ugye hogy most már kénytelen
vagyok –
az apámat megölte, az anyámból
kurvát csinált, a királyválasztáskor
reményeim elé tolakodott,
végül már vadászott az életemre
a jó rokon – hát nem belső parancs,
hogy ez a kar leszámoljon velem?
Nem bűn-e hagyni, hogy ez a fekély
tovább rohasson minket?
- HORATIO Rövidesen megtudja Angliából,
HAMLET hogy ott a dolog milyen véget ért.
Rövid az idő, de az én időm.
Az egész emberélet is csak annyi,
mint amíg hangosan azt mondjuk „egy”.
De azt nagyon bánom, Horatio,
hogy Laertessel oly goromba voltam:
az ő ügyében tükröződni látom
a sajátomat. Ki kell engesztelnem.
Csak az történt, hogy hivalkodó gyásza
szörnyen fölingerelt.
- HORATIO Csönd, ki jön itt?
Jön Osríc
- OSRIC *(leveszi a kalapját)* Hercegem, Isten hozta
Dániában!
HAMLET Köszönöm alássan, uram. – *(Horatióhoz)* Tu-
dod, ki ez a vízipók?
HORATIO Nem, fenség.
HAMLET Jó neked, te ártatlan, mert ezt ismeri: bűn.
Sok a földje, és jól terem. Ha egy állatnak ennyi
állata van, akkor az már a király asztalánál abra-
kolható. Szép kis bágúnár, de mondom: nagy határ
sárral rendelkezik.
OSRIC Fenséges úr, ha időt szakítana rám, közölnék
valamit a király öfelsége megbízásából.
HAMLET Figyelmem teljes odaadásával hallgatom önt,
uram. Használja nyugodtan a kalapját: fejen a helye!
OSRIC Köszönöm, fenség, de nagyon meleg van.
HAMLET Dehogyis, kérem, nagyon hideg van, északi
szél fúj.
OSRIC Meglehetősen hideg van, fenség, valóban.
HAMLET És mégis valahogy a szervezetemnek olyan
füledt és meleg.
OSRIC Rendkívül, fenség, nagyon füledt az idő – már-
már – nem is tudom. Fenség, a király öfelsége kül-
dött, hogy jelezzem: nagy összegű fogadást kötött
fenséged fejére. Arról van szó –
HAMLET *(jelzi, hogy tegye föl a kalapját)* Kérem, ne
felejtse –
- OSRIC Nem, drága fenség, nekem így kényelmesebb,
valóban. Nos tehát nemrég az udvarba érkezett
Laertes: állítom, tökéletes úriember, telve a legjobb
tulajdonságokkal, csiszolt modorú, hibátlan megjele-
nésű. Kertelés nélkül ki kell mondani: ő a nemes
viselkedés mércéje és mutatója; mert mint kontinens
a tájakat, úgy tartalmazza mindazt, amit úriember sze-
me látni kíván.
HAMLET Uram, ön páratlan vehemenciával eseteli őt,
jóllehet tudom, hogy erényeinek katalógusa meg-
haladná a normális memória teherbírást – ám
így is csak araszol az ő dagadó vitorláinak mögött.
Nem fukarkodhatok a jelzőkkel: oly nagy formátumú
szellemek, olyan ritka és kivételes tehetségnek
tartom, hogy – az igazat megvallva – egyetlen méltó
mása a saját tükröképe, s akik követni próbálják,
csak árnyképei maradnak.
OSRIC Fenséged csalhatatlanul jellemzi őt.
HAMLET S a relevancia, uram? Miért csomagoljuk a
lovagot durva leheletünkbe?
OSRIC Kérem?
HORATIO *(Hamlethez)* Nem lehet, hogy más nyelven
megértené? Próbálkozz.
HAMLET Mi célból került nevesítésre az úriember?
OSRIC Már... Laertes?
HORATIO *(Hamlethez)* Üres az erszénye, elszórta min-
den arany szavát.
HAMLET Igen, ő, uram.
OSRIC Tudom, hogy fenséged tud egyet s más –
HAMLET Köszönöm, uram, hogy tudja. Bár, lássuk be,
ez nem nagy dicsőség. – No igen?
OSRIC Tud egyet s más Laertes kiválóságáról –
HAMLET Ezt nem memém bevallani, nehogy őhozza
mérjem magam kiválóságban; egyébként más em-
bert csak az ismer, aki önmagát ismeri.
OSRIC Úgy értem, fenség, kiválóságáról a fegyverme-
mében; ha hihetünk a kíséretében lévőeknek,
akkor verhetetlen.
HAMLET Mi a fegyver?
OSRIC Kard és tör.
HAMLET Az két fegyver. De mindegy.
OSRIC A király hat berber paripában fogadott vele, ő
ezzel szemben letébe helyezte – ha jól tudom –
hat francia kardot és tört tartozékokkal, úgymint
derékszíj, kardkötő, satóbbi. A hordószerkezetek kö-
zül három igazán gyönyörű, tökéletes összhangban
a markolattal, finoman kimunkált szerelvény, mű-
vészi kivitelben.
HAMLET Mit nevez „hordószerkezetnek”?
HORATIO *(Hamlethez)* Tudtam, hogy a lábjegyzeteket
is tanulmányoznod kell, anélkül nem úszod meg.
OSRIC A „hordószerkezet”, kérem, az a kardkötő.
HAMLET Ez a szó akkor volna helyes, ha egy hordó
lőgna az oldalunkon – hívjuk csak kardkötőnek.
Tovább, hat berber paripa egyfelől, hat francia kard
tartozékokkal és három művészi kivitelű „hordó-
szerkezet” másfelől: így fogad a francia a dánnal. De
miért van mindez „letébe helyezve”, ahogy fogal-
mazott?
OSRIC A király, fenség, arra fogadott, ugye, hogy tizen-
két csötre lesz fenséged és Laertes között, és hogy
Laertes nem fog hárommal többször nyerni, mint
fenséged. Ő pedig tizenkettőtől kilencre fogadott.
És azonnal meg is lehetne ejteni a dolgot, ha fen-
séged választás megkapják.
HAMLET Na és ha nemmel válaszolok?
OSRIC Úgy értem, fenség, ha kiáll küzdeni.
HAMLET Uram, itt fogok sétálgatni a nagyteremben.
Mondja meg a királynak, hogy engedelmeivel ilyen-
kor van a napi testedzésem. Hozzák a törököt; ha az
illető úrnak megfelel, és a király is tartja a fogadását,

én nyerek neki, ha tudok; ha nem, hát enyém lesz a szegény meg az a pár találat, amit kapok.

OSRIC Ezt mondjam meg?

HAMLET Nagyjából, uram; majd díszíte ki ízlése szerint.

OSRIC Ajánlom magamat fenséged szolgálatára.

HAMLET Örvendtem.

Osric el

Kénytelen magát ajánlani, mert más nyelv nincs, amelyik megtenné.

HORATIO Nézd, hogy szalad, közben a tojásbéj még ott van a fenékén.

HAMLET Az anyja csöcsével is udvariaskodott szopás előtt. Ez az alak, meg a sok hasonszőrű, akiket úgy imád a mai sekélyes kor, amíg mozognak a társaságban, míg magukra szedik az éppen futó stílust, mint valami habot; azzal aztán átevickélnek a legkomolyabb, elmélyült eszmecsereken is, pedig csak próbálják meg rájuk fújni: a sok kis hólyag rögtön kipukkad!

Jön egy Nemesúr

NEMESÚR Fenség, a király öfelsége ugyebár üzent az ifjú Osric-kal, aki azt a választ hozta, hogy fenséged várja a nagyteremben. Mármost azt kérdezteti, hogy csakugyan óhaj-e azonnal megmérközni Laertes-szel, vagy hosszabb előkészületet kíván.

HAMLET Kíartok a szándékom mellett, a király kívánsága szerint. Ha neki megfelel, én készen állok: most vagy máskor, feltéve, ha ilyen jó erőben leszek, mint most.

NEMESÚR A király, a királyné és mindenki jön.

HAMLET Meg vagyok tisztelve.

NEMESÚR A királyné azt kívánja, hogy fenséged szöjjon néhány kedves szót Laerteshez, mielőtt elkezdenének vívni.

HAMLET Megfogadom a tanácsát.

Nemesúr el

HORATIO Veszíteni fogsz, fenség.

HAMLET Nem hiszem. Amióta Laertes Franciaországba ment, én egyfolytában gyakorlok. Előnyt is kaptam, győzni fogok. Te, el nem tudod képzelni, milyen rossz érzés szorítja a szívemet, de hagyjuk ezt.

HORATIO Ne, fenség...

HAMLET Hülyeség, csak afféle rossz előérzet, az ilyen inkább a nőket szokta bántani.

HORATIO Ha a lelked tiltakozik valami ellen, akkor hallgass rá. Szólok, hogy mégse fáradjanak ide, mert nem vagy formában.

HAMLET Szó se lehet róla. Nem adunk a megérzésekre. Ha egy veréb leessik, azt is a gondviselés akarja. Ha most kell meglennie, akkor nem máskor lesz; ha nem máskor lesz, akkor most; és ha nem most, akkor előbb-utóbb úgyis. Készen kell lenni rá. Mivel senki se tudja, mit hagy ki, ha ithagy mindent, miért baj, ha korábban ithagyjuk? Na, elég.

Asztalt hoznak be. Trombitások, dobosok, szolgák párnakkal.

Jön a Király, a Királyné, Laertes, Osric, az egész udvar, szolgák kardokkal és törökkel

KIRÁLY Hamlet, vedd ezt a kezét a kezemből. (Laertes kezét Hamletébe teszi)

HAMLET (Laerteshez) Bocsáss meg nekem. Megbántottalak, de úriemberként légy megbocsátó.

Az itt levők tudják, s nyilván te is, hogy milyen súlyos elmebaj gyötör.

Amit tettem,

ha belegázolt az önrzetedbe,

ha sértette fűi szívedet,

kijelentem, hogy téboly volt csupán.

Hamlet bántotta Laertes? Nem ő.

Ha Hamlet kivetkőzik önmagából,

és Laertesnek magán kívül árt,

azt nem Hamlet teszi, sohasem ő.

Ki teszi hát? A tébolya. Ha így van,

a sértettek közt ott van Hamlet is:

szegény Hamlet ellensége a téboly.

Itt, mindenki előtt

kimondom: rosszat nem akartam –

ments föl nagylelkűen, s kérlek,

fogadd el,

hogy túllöttem a célon, megsebezve

egy jó testvért.

A szívem elfogadja

(pedig az hajtana a legvadabbul

a bosszúra), ám a becsületem

nem engedi, hogy megbékéljek addig,

míg tekintélyes, idős mesterek

ki nem mondják, hogy elégtételt vettem,

s nevem tiszta marad. De addig is

a barátságot elfogadom tőled,

és barátságként őrzöm.

HAMLET Vállalom,

és kiállok testvéri küzdelemre.

Adják a töröket.

LAERTES Egyet ide.

HAMLET Te penge vagy, én meg csak markolat;

ügyességed, mint sötéten a csillag,

úgy átsüt rajtam.

LAERTES Gúnyolódsz velem.

HAMLET A világért se.

HAMLET KIRÁLY Osric, a török! Hamlet öcsém,

tudod, miben fogadtunk?

HAMLET Pontosan.

KIRÁLY De felséged a gyöngébb félre tett.

Nem félek. Láttam mindkettőtöket;

öt jobbnak mondják, így hátránnyal

indul.

LAERTES (egy törre) Ez túl nehéz. Kérek egy másikat.

HAMLET Ez jó lesz nekem. Mind egyfoma hosszú?

OSRIC Igen, fenség.

Előkészülnék a vívásához. – Jön néhány szolga boroskancsókkal

KIRÁLY

Te gyék a bort az asztalra, oda.

Ha Hamlet győz az első két menetben

vagy legalább a harmadik során,

adjon le minden ágyú üdvölvést:

a király iszik Hamlet sikerére,

és poharába igazgyöngyöt ejt,

értékesebbet, mint amit előtte

négy dán király viselt a koronáján.

– Adják a poharakat közelebb,

és üzenjen a dob a trombitának,

a trombita a kinti ágyunak,

az ágyú föl az égnék, ég a földnek:

„A király Hamletre iszik!” –

Kezdhettek.

Ti, bírók pedig jól figyeljétek.

HAMLET (Laerteshez) Gyerre, uram.

LAERTES Gyerre, fenség.

Vívnak

HAMLET Talált!

LAERTES Nem.
HAMLET Bíró?
OSRIC Találat, nyilvánvaló találat.
LAERTES Jó, tovább.

KIRÁLY Várjatok, iszom. Hamlet, itt a gyöngyöd.
Egészségedre!

Dobszó, trombitaszó, ágyúlövés

HAMLET Előbb lejártszom ezt. Tegyek le addig. –
Gyere.

Ismét vívnak

LAERTES Megint találtam. Így van?
KIRÁLY Elismerem.
KIRÁLYNÉ A mi fiunk nyer!
Izzad és liheg!
Hamlet, a kendőm; töröld meg az
arcod.

HAMLET A győzelmedre iszik a királyné.
KIRÁLY Köszönöm, asszonyom.
KIRÁLYNÉ Gertrud, ne igyál!
De iszom, uram, ha megengeded.
(*Iszik, majd Hamletnek nyújtja a pobarat*)

KIRÁLY (*félre*) A mérgezett pohár! De most már késő.
HAMLET Most nem merek még, asszonyom;
de mindjárt.

KIRÁLYNÉ Gyere, az arcodat letörölöm.
LAERTES (*a Királyhoz*) Felség, most eltalálom.

KIRÁLY Nem hiszem.
LAERTES (*félre*) Pedig a lelkem inkább visszafogna.

HAMLET Harmadik csörte, Laertes! Ne jätssz!
Vívjál teljes erődből, légy szives!
LAERTES Úgy kezelsz, mint egy puha kisfiút.
Az mondod? Na gyere!

Vívnak

OSRIC Semmi, egyiknél se.
LAERTES Most figyelj! (*Megbeszéli Hamletet*)

Dulakodnak, közben elcsereleik a törököt

KIRÁLY Válasszák szét őket! Nincsenek észnél.
HAMLET Nem, nem, tovább.
(*Megbeszéli Laertest*)

A Királyné összeesik

OSRIC Nézzék a királynét! Állj!
HORATIO Vér mindkét oldalon. Jól vagy, fenség?
OSRIC Jól van, Laertes úr?
LAERTES (*Osrichoz*) Magamnak ástam ezt a vermet,
Osríc.

HAMLET Az árulóból így lesz áldozat.
KIRÁLY Hogy van a királyné?
KIRÁLYNÉ Csak elájult a vértől.

HAMLET Nem, nem, az ital! Hamlet, kisfiam!
KIRÁLYNÉ Az ital! Az ital! Megmérgezték!
(*Meghal*)

HAMLET Merénylet! Hé! Az ajtókat bezámi!
Árulás! Nyomozzák ki!

Osríc el

LAERTES Nem kell, Hamlet. Hamlet, meghalsz te is.
Nincs orvosság, mely meggyógyítana:
nincs benned már egy felőrányi élet.

A gyilkos eszköz ott van a kezében:
éles és mérgezett. Az aljasságom
ellenem fordult. Itt fekszem, örökre,
s föl nem kelek. Anyád mérget ivott.
Már nincs tovább. A király, a király az!
A tör is mérgezett?! Hát dolgozz, mérge!
(*Megbeszéli a Királyt*)
Árulás! Árulás!
HAMLET Jaj, védjenek, barátaim! Még élek!
MIND (*a Királyt inni kényszeríti*)
KIRÁLY Te fajtalan, te undorító gyilkos!
HAMLET Idd csak meg ezt. A gyöngyöd benne van?
Kövesd anyámat.

A Király meghal

LAERTES Ezt megérdemelte.
Saját maga keverte ki a mérget.
Hamlet, meg kell, hogy egymásnak
bocsássunk:

téged ne terheljen apám halála,
se az enyém; mint ahogy engem se
a te haláloed. (*Meghal*)

HAMLET Oldozzon föl az ég. Megyek utánad.
Végem, Horatio. Szegény királyné,
Isten veled.

Ti pedig, akik sápadtan remegtek,
mint néma szereplők egy színpadon,
ha lenne időm – de a szigorú
örmester, a Halál, már itt van értem,
hogy letartóztasson – elmondanám...
De így is jó. Végem, Horatio.
Te élsz; tudósítsd rólam és ügyemről
a gyanakvókat.

HORATIO Abban ne reménykedj.
A lelkem inkább római, mint dán.
Van még az italból.

HAMLET (*Inni akar a mérgeből*)
Ha férfi vagy,
ideadod. Ereszd már el, nem érted?!

Horatio, folt lesz a nevemen,
ha minden így marad, ilyen titokban!
Ha engem valaha szívből szeretted,
halaszd el még a megboldogulást,
kinlódj e nyers világban, hogy tanúskodj:
ki voltam én.

Kintről menetelés és lövés ballatsziki

Mi ez a harci zaj?

Jön Osríc

OSRIC Az ifjú Fortinbras jön győztesen
az angol követeket.

HAMLET Meghalok, Horatio.
Az erős mérég maga alá gyűr.

Már nem tudom meg, mi hír Angliából,
de azt jöslöm: a választott király
Fortinbras lesz. Óra adom szavam.
Mondd el neki a körülményeket,
és hogy mi indított... – aztán a csend.
(*Meghal*)

HORATIO Nemes szíve megállt. Jó éjt, édes jó
herceg.

Angyalok éneke ringasson el.

Kintről menetelészaj

Miért közeledik a dobszó?

Jön Fortinbras, angol követek, katonák dobokkal és zászlókkal

FORTINBRAS Hol az a látvány?

HORATIO

Mit szeretne látni?

FORTINBRAS Ha bajt és bánatot, hát helyben van. Micsoda mészárlás! Gőgös Halál, miféle ünnep lesz örök tanyádon, hogy ennyi nemes vadat egy lövésre vérbe fagyasztottál?

ANGOL KÖVET

Iszonyu kép; hát elkéstünk a hírel Angliából. Süket a fül, mely meghallgatta volna, hogy végrehajtottuk, amit parancsolt: hogy Rosencrantz és Guildenstem halott. Ki fogja megköszönni?

HORATIO (*a Királyra mutat*)

Ő soha, akkor se, ha még mozogna a szája. Nem ő rendelte el halálukat. De ha már épp e vérfürdő után értek ide – ön a lengyel csatából, ön Angliából –, adjon utasítást, hogy a halottakat egy emelvényen közszemlére tegyék; s hadd mondjam el a tanácstalan külvilág előtt, hogy mindez hogy esett. Hallani fognak aljasságról, vérről és testi bűnről, véletlen végzetről, vak gyilkosságról,

halált célzó alatant eszközökről, s hogy ezek végül hogy ütöttek vissza kitervelőikre. Elmondok mindent úgy, ahogy volt.

FORTINBRAS

Halljuk minél előbb, és hívjuk el a főurakat is.

Én szomorúan veszem a szerencsét: régről jogom van itt a koronához, most hív az alkalom: élek vele.

HORATIO

Erről is lesz majd mondanivalóm, annak ajkáról, akinek szavát sokan fogják követni. De siessünk, nehogy e zűrzavar újabb bajok forrása legyen.

FORTINBRAS

Négy századosunk vigye Hamletet katonához illően; kiváló király lett volna belőle, ha megadatik neki. Gyászzené és katonai tiszteletadás kísérije útján.

Vigyék a holtakat. Ennyi tetem a csatatérre illik, ide nem.

Menj, vezényelj sortűzet.

Mind el, gyászmenetben kiviszik a holttesteket, majd díszlövésorozat ballatszük

VÉGE

Készült a debreceni Csokonai Színház számára.